

**HEVOSTALouden
KEHITTÄMISEDELlyTYSTEN
ESISELVITYS
YLIKIIMINKI**

LOPPURAPORTTI
Ylikiiminki
18.3.2008

HEVOSTALouden KEHITTÄMISEDELlyTYSTEN ESISelVITYS, YLIKIIMINKI

Sisällysluettelo

1 Johdanto	1
2 Suomen kasvava hevosala	2
3 Kasvavan hevosalan haasteet	3
4 Hevosalan kehittämisedellytysten esiselvityshanke	5
4.1 Esiselvityksen tausta	5
4.2 Selvityksen toteutus	6
4.2.1 Taustatietojen kokoaminen	6
4.2.2 Tallikartoitus ja haastattelut	6
4.2.3 Tilakysely	7
4.2.4 Sijoituspaikkatarkastelu	7
4.2.5 Markkinatutkimus Ylikiimingin kiinnostavuudesta Oulun seudun hevosharrastajien ja –yrittäjien keskuudessa	7
4.2.6 Loppuseminaari	7
4.2.7 Hankkeen loppuraportti	7
5 Oulun seutu – Pohjois-Pohjanmaan kasvukeskus	8
6 Ylikiiminki osana Oulun kaupunkia	8
6.1 Ylikiimingin kaavoitustilanne	9
6.1.1 Pohjois-Pohjanmaan Maakuntakaava	10
6.1.2 Yleiskaavoitus	10
6.1.3 Asemakaavoitus	11
6.1.4 Muut maankäytön suunnitelmat	11
6.2 Ylikiimingin palvelut	12
6.3 Ylikiimingin kylät	13
6.4 Matkailu- ja vapaa-ajanpalvelut Ylikiimingissä	15
7 Hevostalous näkyy Oulun seudulla	17
7.1 Hevosten määrä	17
7.2 Tallien määrä Oulun seudulla	18
7.3 Hevosreitit Oulun seudulla	20
7.4 Hevostalouden palvelut Oulun seudulla	21
8 Hevostalous Ylikiimingissä hajanaista	21
9 Hevoset vaativat tilaa	23
9.1 Tontti ja sijainti	23
9.2 Tilantarve	24
9.3 Sijoittamista rajoittavia tekijöitä	27
9.3.1 Pohjavesialueet	27
9.3.2 Asuinalueiksi tai muuhun käyttöön kaavoitetut ja muuten taajaan rakennetut alueet	27
9.3.3 Muita reunaehtoja	28
10 Hevosella maastoon	28
10.1 Hevosurheilureitin suunnittelu	29
10.2 Hevosreitin perustaminen	30
10.3 Hevosreitin rakentaminen	31
10.4 Hevosreittien ylläpito	31
11 Hevoslaidun maaseutumaisemassa	32
11.1 Hevosen ulkoilun tarve on suuri	32
11.2 Hevonen maisemanhoitajana	33
11.3 Hevoslaitumen perustaminen	34
11.4 Laiduntarjonta Ylikiimingissä	35
12 Hevosrehutuotannon mahdollisuudet	35
12.1 Heinä	36
12.2 Millaista heinää hevoselle?	37
12.3 Heinän tuotannon kannattavuus	38
12.4 Viljat	39
12.5 Rehuanalyysit?	39
12.6 Rehuntuotannon yhteistyörenkaat	40

12.7 Sopimustuotanto.....	40
12.8 Markkinat Pohjois-Pohjanmaalla	41
12.9 Markkinointi.....	41
12.10 Rehun tuotanto Ylikiimingissä	42
13 Lanta – onko se ongelma?	42
13.1 Lannan käyttö Ylikiimingissä	43
14 Ylikiimingin kiinnostavuus Oulun seudun hevosharrastajien ja –rittäjien keskuudessa	44
14.1 Kyselyn toteuttaminen	44
14.2 Kysymykset.....	44
14.3 Vastaukset.....	44
14.4 Tulokset	45
14.4.1 Perustiedot vastaajista.....	45
14.4.2 Asuinpaikka	45
14.4.3 Harrastusmuoto ja sen aktiivisuus.....	46
14.4.4 Hevosen omistaminen	47
14.4.5 Hevostalousyrittäjyys	48
14.4.6 Hevosten pidon nykytilanne.....	49
14.4.7 Palveluiden käytön nykytilanne	53
14.4.9 Palveluiden kysyntä	54
14.4.10 Kiinnostus hevosläheiseen asumiseen.....	55
14.4.11 Hevosläheisen asumisen alueen palvelut	56
14.4.12 Ylikiimingin kiinnostavuus.....	57
15 Ylikiiminki hevostalouden sijaintipaikkana.....	58
15.1 Sijoituspaikkojen vertailu	58
15.2 Ylikiiminki hevostalousalueena	61
16 Johtopäätökset ja jatkotoimiesitykset	61
16.1 Maankäytön suunnittelu.....	61
16.2 Hevostalousyrittäjyys	62
16.3 Maatalouden sivuelinkeinot, hevostalouden ”sivuvirrat”	63
16.4 Hevostalouden palveluiden saatavuus.....	63
16.5 Hevosenomistajien ja hevosharrastajien koulutus ja tiedotus	64
16.6 Hevosreitistöt	64
16.7 Hevoslomitus	65
16.8 Muita selvitystarpeita	65
16.9 Toimenpideohjelma hevostalouden kehittämiseen	65
17 Lähteet ja lisätietoa.....	66
18 Raportin kuvat, taulukot ja liitteet.....	67

1 Johdanto

Suomen hevosala elää vahvassa nosteessa. Vastaava kehitys on nähtävissä Oulun seudulla. Hevosten ja harrastajien määrä lisääntyy. Hevosharrastukseen etsitään parempia toimintaympäristöjä. Toisaalta hevoset tiheään asutuilla alueilla aiheuttavat ristiriitoja suhteessa muihin toimijoihin.

Ylikiimingin kunta on harvaanasuttu kunta Oulun kupeessa, joka on tehnyt Oulun kaupungin kanssa kuntaliitossopimuksen vuoden 2009 alusta alkaen. Ylikiimingin maaseutumainen ilme halutaan säilyttää myös tulevaisuudessa, osana Oulun kaupunkia.

Hevostaloudella olisi varmasti annettavaa Ylikiimingille tuoden alueelle uusia asukkaita ja yritystoimintaa sekä mahdollistaen olemassa olevalle maataloudelle uusia ansaintakeinoja esim. hevosrehujen tuotannossa.

Vastaavasti Ylikiimingissä on mahdollisuuksia hevosten hyvinvoinnin kannalta hyvään hevosharrastukseen ja yritystoimintaan. Hevosten pito vaatii tilaa.

Vastaavia ongelmia hevostalouden, maankäytön suunnittelun ja ympäristöasioiden yhteensovittamisessa on nähtävissä myös muissa Oulun seudun kunnissa. Ylikiimingin mallia voitaisiin levittää laajemmallekin.

Näistä lähtökohdista Ylikiimingin kunta valmisteli tämän esiselvityshankkeen vuonna 2006. Hanke sai rahoituspäätöksen keväällä 2007 ja käynnistyi elokuun alussa.

Esiselvityshankkeen tavoitteena on koota yhteen asiakirjaan kuvaus hevostalouden toimintaedellytyksistä ja niiden huomioon ottamisesta kunnan maankäytön suunnittelussa, kuvaus hevostalouden eri toimintojen ja toimintamuotojen nykytilanteesta, yleisistä edellytyksistä ja kehittymisen tarpeista Oulun seudulla sekä suositukset mahdollisiksi hevostalousalueiksi ja jatkotoimiksi Ylikiimingissä.

Esiselvityksen tulosten pohjalta voidaan tehdä päätöksiä laajemman kehittämishankkeen tai useampien hankkeiden käynnistämisestä. Tavoitteena on arvioida tulosten perusteella koko Oulun seudun hevostalouden kehittämistarpeita ja hyödyntää saatuja kokemuksia koko seudun hevostalouden kehittämisessä sekä maankäytön suunnittelussa.

2 Suomen kasvava hevosala

Maatalouden toimintaympäristö on Suomen EU-jäsenyyden myötä muuttunut ratkaisevasti. Tilamäärä on vähentynyt yli 3 %:n vuosivauhtia, kotieläintaloudessa vielä tätäkin nopeammin. Kotieläintilojen ja kotieläinten määrän vähetessä hevosten määrä kasvaa koko ajan.

Suomessa on jo arviolta 70 000 hevosta, eli noin yksi hevonen jokaista viittä lypsylehmää kohti, noin 35 000 hevosenomistajaa ja noin 15 000 tallia. Hevosia on eniten Etelä- ja Länsi-Suomessa. Hevosten määrän arvioidaan kasvavan noin viiden prosentin vuosivauhtia. Hevonen näkyykin maalaismaisemassa enemmän kuin vuosikymmeniin.

Tällä hetkellä hevosista noin 42 % on maatilayrittäjien omistuksessa. Yritysmuotoisista talleista maatilan yhteydessä toimii 75 %. Vastaavasti harrastemuotoista 69 % toimii maatilan yhteydessä ja 26 % muutoin maaseudulla. Hevosen rooli on kuitenkin ajan kuluessa muuttunut työhevosesta urheilu- ja harrastushevoseksi. Nopeimmin kasvaa taajamissa ja kaupungeissa sekä taajamien läheisellä maaseudulla sijaitsevien tallien lukumäärä.

Kaikella hevosten pidolla on kuitenkin aina selkeä yhteys maaseutuun ja maatalouteen hevosten tarvitseman rehun tuotannon kautta. Hevosten rehujen tuotantoon arvioidaan käytettävän vuonna 2007 lähes 100 000 hehtaaria peltoa. Hevosurheilu ja -harrastaminen ovatkin maaseudun ja kaupungin vuorovaikutusta aidoimmillaan.

Hevosala on hyvin heterogeeninen, toimintamuodoiltaan monimuotoinen, yritys- ja harrastustoiminnan muodostama kokonaisuus. Arviolta noin joka neljännellä hevosallilla harjoitetaan ammattimaista yrittäjätoimintaa. Harrastustoimintaan tulee yritystoiminnan piirteitä, kun hevosten lukumäärä kasvaa 6-8 hevoseen. Hevosalan toimintamuotoja voidaan jaotella usealla eri tavalla. Laurea Ammattikorkeakoulun julkaisemassa Kasvava hevosala –tutkimuksessa on tarkasteltu päätoiminnaltaan kasvatustoimintaa, ratsastustoimintaa, omien hevosten ravivalmennusta, hoitohevosten ravivalmennusta, hevosten hoitopalveluja, siittola- ja oriasematoimintaa sekä matkailupalveluja tarjoavia yrityksiä. Kaikkiin toimialoihin liittyy myös laajaa harrastustoimintaa.

Tutkimuksen mukaan hevosalalle syntyy uusia yrityksiä enemmän kuin olemassa olevia lopettaa toimintansa. Harrastajista neljännes harkitsee yritystoiminnan aloittamista. Lisäksi yritystoimintaa harjoittavista 39 % aikoo laajentaa toimintaansa. Toimialoittain tarkasteltuna erityisesti hevosten täysihoitopalvelut ja matkailulliset toiminnot tulevat lisääntymään. Kasvatustoiminta, ravivalmennus ja ratsastustoiminta tulevat kuitenkin jatkossakin säilymään hevosalan päätoimintamuotoina. Koko maahan arvioidaan syntyvän 100-200 uutta hevosalan yritystä vuosittain. Harrastusmuotoisten tallien määrä lisääntyy samaan tahtiin ja yleensä ennen yritystoiminnan kehittymistä.

Toimialoittain tarkasteltuna kasvatustoiminta on yleisin hevosalan yritystoiminnan muoto ja omien ravihevosten valmennus yleisin harrastusmuotoisen tallin toimintamuoto. Ratsastuksen harrastajamäärät ovat kaksinkertaistuneet viimeisen kymmenen vuoden aikana ollen nyt 117 000 (Kansallinen liikuntatutkimus 2006). 57 000 aikuista haluaisi aloittaa ratsastusharrastuksen. Ratsastustalliyrityksistä laajentumishalukkuutta onkin yli puolella. Kasvatus ja ravivalmennus sijoittuvat useimmiten maatilojen yhteyteen tai

muutoin maaseudulle ja ratsastusyritystoiminta kaupunkien läheisyyteen. Hevosten hoitopalveluiden ja matkailupalveluiden tarjonta pääasiallisena yrityksen toimintamuotona on vielä melko vähäistä. Hevosen omistajajoukko kuitenkin monipuolistuu ja kaupunkilaistuu, joten odotettavissa on hoitopalveluyrittäjyyden ja sen päätoimisuuden lisääntymistä, erityisesti taajamien läheisyydessä.

Hevostalous työllistää koko- tai osa-aikaisesti yli 15 000 henkilöä koko maassa. Hevostalouden kasvun myötä kasvavat hevosvarustekaupan, rehuntuotannon, rehukaupan, rakentamisen ja eläinlääkäri- ja kengityspalvelujen kysyntä. Hevosen omistajat hankkivat vuosittain jo pelkästään perusrehuja, kuivikkeita, lannan käsittelyä, varusteita, eläinlääkintää ja kengityspalveluita vähintään 1 200 € arvosta hevosta kohden. Harrastajien varusteiden ja palveluiden hankintaan käyttämät rahamäärät voivat olla merkittävästi tätä suurempia.

Hevostalouden rahavirrat ovat kokonaislaskelmien mukaan arvioituna noin 0,34 mrd. euroa. Hevospielen kokonaisvaihto on vuosittain yli 200 milj.euroa. Laurean tutkimuksen mukaan vuositason hevosalan toimintaympäristöön (= infrastruktuuri, ei irtaimiston hankinta) on viime vuosina investoitu noin 16 milj. euroa. Kokonaisinvestoinnit kasvavat merkittävästi, kun otetaan huomioon tutkimuksen ulkopuolelle jääneet tahot ja alalle tulevat uudet harrastajat. Investointien uskotaan myös jatkuvan nykyisellä tasolla.

Hevosalan yhteiskunnallisen merkityksen lisääntyessä on kasvutarpeisiin vastattava tarjoamalla resursseja.

3 Kasvavan hevosalan haasteet

Hevosalan toimijoiden yhteistyössä 2004 laatiman Hevosalan haasteet -hevostalouden kehittämissuunnitelman tavoitteena on nostaa koko hevosalan profiilia, jotta sen merkitys yhteiskunnassa tunnustetaan oikeassa mittakaavassa. Kehittämissuunnitelmaan on kirjattu seuraavat keskeisimmät painopistealueet, joihin alan järjestöt haluavat yhteistyössä vaikuttaa:

- EU- ja kansalliseen lainsäädäntöön vaikuttaminen
- Kasvatus- ja jalostustoiminta – laadukas kotimainen kasvatus
- Hevosten hyvinvointi kaiken toiminnan perustana
- Rahoitusmahdollisuudet – julkisen rahoituksen hyödyntäminen ja hevospeleihin liittyvän toimintaympäristön kehittäminen
- Tukipolitiikka – maatalouden ja pienyritysten investointituet, yhteiskunnan urheilupaikkarakentaminen
- Olemassa olevan ja kehittyvän hevostalouden ottaminen huomioon kaavoituksessa ja maankäytön suunnittelussa, ympäristövaatimuksiin vastaaminen
- Hevosyrittäjien sosiaaliturva, hevoslomittajien määrän kasvu
- Hevosalaan liittyvän tulo- ja arvonlisäverotuksen selkiinnyttäminen
- Hevostalouden tutkimus, koulutus ja neuvonta
- Hevosalalla tehtävä arvokas nuorisotyö

Vuonna 2004 hyväksytyssä strategiassaan Suomen Hippos ry toteaa perustehtäväkseen korkeatasoisen suomalaisen ravikilpailu-, hevosjalostus- ja kasvatustoiminnan sekä pelitoiminnan palvelut. Tavoitteena on mm., että hevostalous on yhteiskunnallisesti

arvostettu itsenäinen toimiala, joka edistää tehokkaalla tavalla kaupungin ja maaseudun vuorovaikutusta.

Vuoden 2006 valmistuneessa Suomen Ratsastajainliiton Ratsastuksen johtavat ajatukset –strategia-asiakirjassa todetaan päätehtäviksi ratsastusurheilun edistäminen, hevosen hyvinvoinnin varmistamisen ja monipuolisten ratsastusmahdollisuuksien takaamisen jokaiselle. Tavoitteissa todetaan mm., että hevosiin liittyvä toiminta huomioidaan yhdyskuntasuunnittelussa ja, että tarkoituksenmukaisia ratsastuspaikkoja on sekä taajamissa että maaseudulla. Tavoitteena on, että hevosala on mielletty merkittäväksi osaksi yhteiskuntaa ja etenkin maaseutua.

Hippolis Hevosalan osaamiskeskuksen valmisteleva Hevosalan hanketoiminnan kehittämisohjelma vuosille 2007- 2013 on laadittu edistämään elinvoimaista hevosalan yritystoimintaa ja ohjaamaan hankerahoitusta sekä alan kehittämistoimenpiteitä Hevosalan haasteet työryhmän yhdessä määrittelemiä päämääriä kohti. Kehittämisohjelmaan on kirjattu asioita, joihin hevosala on sitoutunut ja joita halutaan ensisijaisesti viedä eteenpäin sekä alan sisäisen että ulkopuolisen rahoituksen turvin.

Kehittämisohjelmassa tärkeimmiksi kehittämisalueiksi on nimetty hevosityrittäjien osaaminen, ympäristö- ja maankäyttöasiat sekä neuvonta- ja informaatiopalvelut.

Hevosityrittäjien osaamisen kehittämisen tavoitteena on olemassa olevien liiketoimintamallien tehostaminen ja uusien tuote- ja palveluratkaisujen luominen, yritystoimintaa palveleva verkostoituminen ja logististen palveluketjujen kehittäminen sekä yritystoimintaa palvelevien neuvonta- ja koulutusmallien ja –sisältöjen luominen.

Ympäristö- ja maankäyttöasioiden kehittämisen tavoitteena on hevosen hyvinvointia tukevat ekologisesti kestävät talli- ja ympäristöratkaisut, turvalliset ja käyttötarkoitukseen soveltuvat hevosreitit ja –urheilualueet sekä hevosalan erityispiirteet huomioiva maankäytön suunnittelu ja ohjaus.

Neuvonta- ja informaatiopalveluiden kehittämisen tavoitteena on neuvonnan toimintamallien kehittäminen, neuvojen koulutuksen tehostaminen sekä neuvontaa ja alaa palvelevien informaatiojärjestelmien suunnittelu ja toteutus.

4 Hevosalan kehittämisedellytysten esiselvityshanke

Hevostalouden kehittämisedellytysten esiselvitys –hanke on toteutettu 1.8.2007 – 31.1.2008. Hankkeen hallinnoijana on ollut Ylikiimingin kunta. Hankevetäjänä on toiminut FM Heini Linatti. Hanketta on rahoittanut Pohjois-Pohjanmaan TE-keskus Euroopan maatalouden ohjaus- ja tukirahastosta (EMOTR). Hankkeen kokonaisbudjetti on ollut 17 000 euroa.

4.1 Esiselvityksen tausta

Valtakunnalliset hevosalan kasvunäkymät on havaittavissa myös Oulun seudulla. Hevosten määrä Oulun seudulla lisääntyy koko ajan. Uusia talleja on rakennettu parina viime vuonna esimerkiksi Oulun kaupungin alueelle useita, mm. ainakin 3 yli 10 hevosen täysihoito- / vuokratallia sekä useita 2-4 hevosen yksityistalleja. Oulun seudulla on kysyntää hevostallien rakennuspaikoille. Vastaavasti hevosharrastajien määrä lisääntyy koko ajan.

Havaittavissa on ollut, että myös yhä useampi hevosharrastaja haaveilee omasta paikasta, jossa voisi pitää hevosia ja harrastaa kotona kohtuullisin kustannuksin. Ongelmaksi muodostuu kuitenkin se, että investointikustannukset lähteä yksin kehittämään harrastukseen sopivaa aluetta ovat liian korkeat. Toisaalta muualla työssäkäyvän ihmisen on lähes mahdotonta huolehtia hevosten hyvinvoinnista työssä käynnin ohella. Työssä käyvä hevosharrastaja tarvitsee valmiin toimintaympäristön ja täysihoitopalvelun hevoselleen.

Yhä useampi harrastaja kuitenkin toteuttaa haaveensa. Rakennuslupia 2-4 hevosen talleille omakotitalojen yhteyteen haetaan eri puolilla Oulun seutua. Tämä on luonut paineita kuntien maankäytön suunnittelulle. Kuntien kaavoittajien näkökulmasta ongelmaksi koetaan, että asumiseen varatuille pientaloalueille ohjautuu hevostalleja, jotka voivat aiheuttaa ongelmia naapurustossa. Hevostalleja pyritään rakentamaan myös mm. pohjavesialueille, joille uusien eläinsuojien (pienienkään) sijoittuminen ei ole valtakunnallisen vesiensuojelun tavoiteohjelman mukaista. Toisaalta, koska kysyntää on, tulee myös hevosharrastukselle löytyä sijansa yhteiskunnassa.

Hevostallien hallitsematon sijoittuminen ”pitkin poikin” vaikeuttaa harrastus- ja ammattimaista hevosen pitoa, hevosten kanssa toimimista sekä aiheuttaa usein valituksia ja ongelmia naapuruston kanssa. Hevosten pito tarvitsee ja vie tilaa! Toiminnan laadun takaamiseksi ja ympäristöhaittojen ennaltaehkäisemiseksi tilaa on oltava riittävästi.

Hevosten hyvinvointiin ei voi usein kiinnittää haluamallaan tavalla huomiota, kun hevonen asuu kaupungissa, missä esim. maastoratsastus tai laidunnusmahdollisuudet ovat käytännössä olemattomat. Myös tautiepidemiat leviävät tällaisilla alueilla ähräkästi. Toisaalta positiivinen asia on vertaistuen ja mm. eläinlääkäripalveluiden läheisyys.

Hevosharrastus on yhä useammalle elämäntapa, jonka täysipainoinen toteuttaminen kaupunkimaisissa olosuhteissa ei ole mahdollista. Harrastaminen edellyttää tiloja ja palveluja hevosalan ammattilaisilta.

Ylikiiminki harvaan asuttuna kuntana Oulun välittömässä läheisyydessä voisi tarjota ratkaisuvaihtoehdon kasvavan hevosalan tarpeisiin. Ylikiimingissä on nykyiselläänkin runsaasti hevosharrastajia ja –yrittäjiä sekä alan osaamista. Toiminta on kuitenkin

hajanaista, jäsentymätöntä ja eri puolilla kuntaa. Ylikiimingissä on myös runsaasti maataloutta yms. toimintaa, jossa hevostalous voisi työllistää pää- tai sivutoimisesti mm. rehuntuotannossa, laidunpalveluina, lannan käsittelyssä yms. Kunta myös haluaa säilyttää maaseutumaisen ilmeensä.

Ylikiimingissä olisi mahdollisuuksia myös varsinaiseen hevosyrittäjyyteen (valmennus, kasvatusta, koulutus, opetus, matkailu-, ohjelma- ja elämyspalvelut). Hevostalous ei kuitenkaan ole kehittynyt kunnassa elinkeinoksi. Kunnasta löytyy alueita, joilla voitaisiin luoda puitteet hevosharrastamiseen sekä –yrittämiseen. Hevostalouden kehittäminen on kunnan strategian mukaista tuoden uusia asukkaita ja yritystoimintaa kuntaan.

Oulun seudulla ja Oulussa on runsaasti mahdollista asiakaskuntaa (hevosharrastajat, hevostenomistajat, yritykset, matkailijat), joka voisi ohjautua Ylikiiminkiin. Myös valmisteilla oleva monitoimikeskus tuo kuntaan yritystoimintaa, matkailijoita ja monitoimikeskuksessa harrastavien perheenjäseniä, jotka ovat potentiaalista asiakaskuntaa myös hevosmatkailu- ja elämyspalveluyrityksille.

Ylikiimingin kunnan liittymisestä Ouluun tehtiin päätös maaliskuussa 2006. Hevostalouden esiselvityshanke Ylikiimingissä tukee myös Oulun kaupungin ja koko Oulun seudun maankäytön suunnittelua.

Näistä lähtökohdista on syntynyt tarve selvittää hevostalouden kehittymismahdollisuuksia sekä luoda puitteet elinkeinon kehittymiselle Ylikiimingissä. Ylikiimingin hevostalouden kehittämistarpeiden kartoittamisella saadaan arvokasta tietoa hevostalouden huomioon ottamisesta maankäytön suunnittelussa sekä hevostalouden kehittymismahdollisuuksista. Tietoa voidaan hyödyntää myös muualla Pohjois-Pohjanmaalla.

4.2 Selvityksen toteutus

Esiselvitys on toteutettu rahoituspäätöksessä hyväksytyn suunnitelman sekä hankkeen ohjausryhmässä käsitellyn tarkemman työsuunnitelman mukaisesti. Hankkeen toteutuksesta on pääosin vastannut hankevetäjä Heini Linatti. Osana hanketta toteutettiin tutkimus Oulun seudun hevosharrastajien ja hevosenomistajien palveluiden käytöstä sekä Ylikiimingin kiinnostavuudesta. Tutkimuksen toteutti opinnäytetyönään Oulun seudun ammattikorkeakoulun luonnonvara-alan opiskelija Laura Hekkala.

4.2.1 Taustatietojen kokoaminen

Hevostalouden yleisten toimintaedellytysten selvittämiseksi hankkeessa hankittiin taustatietoa mm. hevostalouteen liittyvien eri toimintojen, kuten tallien, ulkoilualueiden ja reitistöjen, tilantarpeista, hevostallien huomioon ottamisesta maankäytönsuunnittelussa, hevosrehujen tuotannosta sekä kuivikkeista ja lannan jatkokäsittelystä. Tietolähteinä käytettiin muualla Suomessa toteutettuja tutkimuksia ja hankkeita sekä esimerkkikohteita.

4.2.2 Tallikartoitus ja haastattelut

Tiedot Ylikiimingin tämän hetkisestä hevostaloudesta, talleista, hevostalouslyrityksistä sekä nykyisistä hevostoiminnoista, kuten kentistä, raviradoista, reiteistä yms. koottiin käyttäen tietolähteenä Oulun seudun ympäristöviraston, Ylikiimingin kunnan sekä Kiiminkien hevosystävien seuran tallilistoja ja tietoja.

Lähes kaikkiin Ylikiimingin tallien omistajiin ja pitäjiin oltiin yhteydessä puhelimitse. Puhelinhaastatteluissa tallienpitäjiltä tiedusteltiin tallin kokoa, tämän hetkistä

hevosmäärää, käytössä olevia kenttiä, reittejä, ajopaikkoja sekä tulevaisuuden suunnitelmia.

Osalla talleista vierailtiin paikan päällä. Vierailut kohdennettiin kunnan suurimmille talleille.

4.2.3 Tilakysely

Ylikiimingin toimiville maataloille lähetettiin kirjekysely, jossa tiedusteltiin tilan heinän- ja kaurantuotantoa ja halukkuutta tuottaa rehuja hevosille sekä mahdollisuuksia tarjota vuokralaitumia tai ottaa vastaan hevosen lantaa. Kyselyitä lähetettiin 218 ja vastauksia saatiin 31 eli vastausprosentti oli 26 %.

4.2.4 Sijoituspaikkatarkastelu

Ylikiimingin kunnan eri alueiden soveltuvuutta hevosurheilualueen ja/tai hevosläheisen asumisen alueen sijoituspaikaksi. Arviointiin valittiin erityyppisiä alueita eri puolilta kuntaa. Valinta tehtiin yhteistyössä Ylikiimingin kunnan aluearkkitehdin kanssa. Alueita ei ole arviointiin määritelty tarkkarajaisesti vaan alueen sijainti on määritetty sanallisesti suuntaantavasti. Tarkastelussa ei ole otettu huomioon maanomistusolosuhteita.

4.2.5 Markkinatutkimus Ylikiimingin kiinnostavuudesta Oulun seudun hevosharrastajien ja -yrittäjien keskuudessa

Osana esiselvityshanketta toteutetun kyselytutkimuksen tarkoituksena oli kartoittaa hevosharrastuksen nykytilannetta Oulun seudulla ja Ylikiimingin kiinnostavuutta asuin- ja yrityspaikkana. Yhteensä vastauksia kertyi 303 kappaletta ja vastausprosentiksi muodostui siten 16,2 %, mitä voidaan pitää tämän tyyppisessä avoimessa kyselyssä hyvänä. Vastausten määrä on myös riittävä, jotta tuloksia voidaan pitää kuvaavina Oulun seudun hevostalouden tilannetta tarkasteltaessa.

4.2.6 Loppuseminaari

Hanke järjesti loppuseminaarin, jossa esiteltiin hankkeen ja siihen liittyneen markkinatutkimuksen keskeiset tulokset. Hevostalouden valtakunnallisista kehitysnäkymistä kertomassa oli Minna Martin-Päivä Hippolis- Hevosalan osaamiskeskuksesta Ypäjältä. Tilaisuudessa tarkasteltiin Oulun seudun hevostalouden kehittämistarpeita ja -toiveita. Tilaisuuteen osallistui 47 henkilöä.

4.2.7 Hankkeen loppuraportti

Hankkeen tulokset ja kerätty taustatieto on koottu tähän loppuraporttiin, joka on tulostettavissa Ylikiimingin kunnan internetsivuilla ja siten hyödynnettävissä seudullisesti ja alueellisesti.

5 Oulun seutu – Pohjois-Pohjanmaan kasvukeskus

Oulun seutu on kymmenestä kunnasta koostuva alueyhteistyö-organisaatio Pohjois-Pohjanmaalla. Oulun seudun muodostavat Hailuodon, Haukiputaan, Kempeleen, Kiimingin, Limingan, Lumijoen, Muhoksen, Oulun, Oulunsalon ja Tyrnävän kunnat. Oulun seudun alueella on asukkaita n. 206 000.

Ylikiimingin kunta ei ole osa Oulun seutua vaan seutukuntajaossa kuuluu Oulunkaaren seutukuntaan. Ylikiimingin kunnan liittymisestä Ouluun tehtiin päätös maaliskuussa 2006 ja vuoden 2009 alusta Ylikiiminki on osa Oulun kaupunkia.

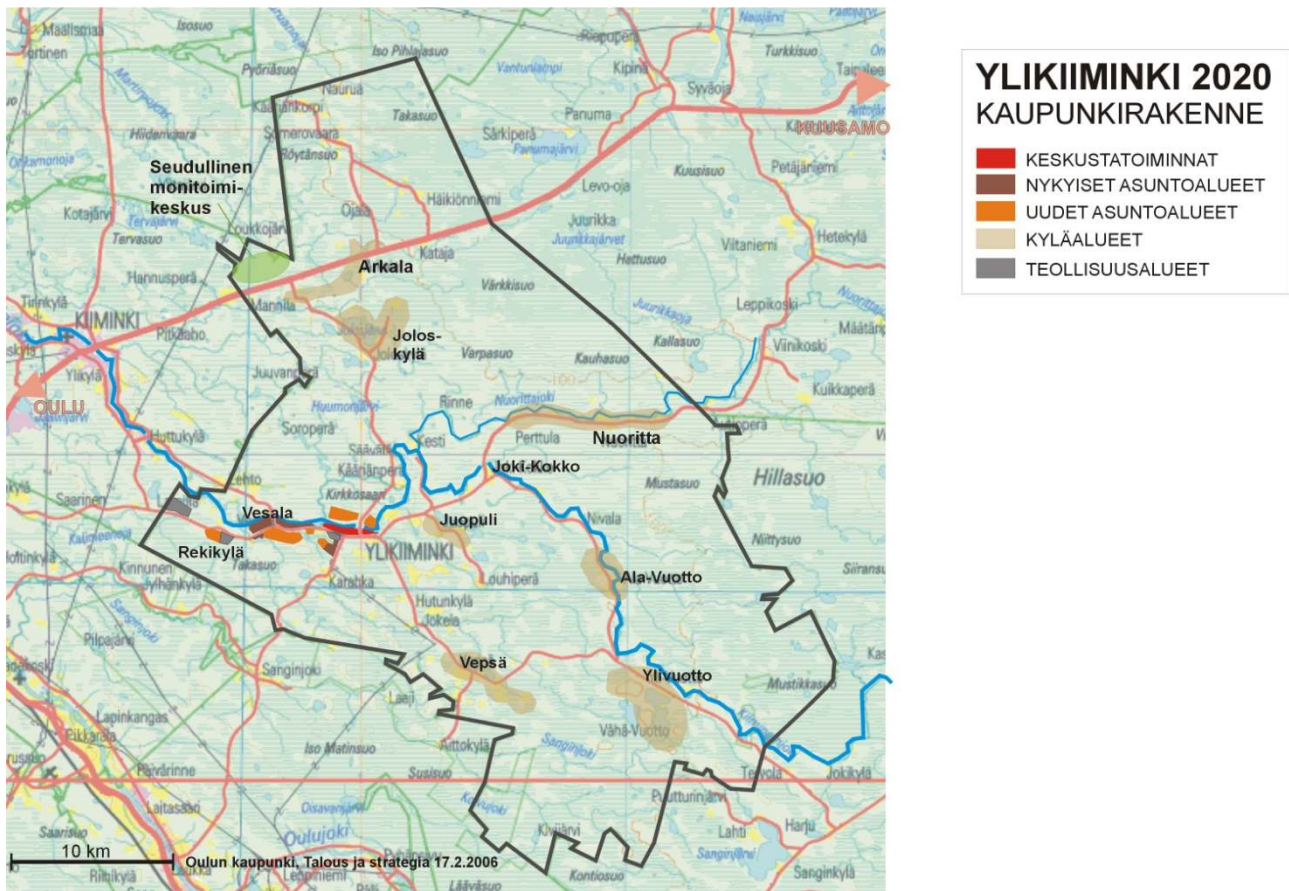
Kuva 1: Oulun seutu

6 Ylikiiminki osana Oulun kaupunkia

Ylikiiminki on luonnonläheinen kunta Oulun kupeessa. Ylikiimingissä on 3 420 asukasta (31.12.2007). Kunnan pinta-ala on 1 062,07 km², josta maata 1 040,70 km² ja vettä 20,37 km². Ylikiimingin asukastiheys on 3,29 asukasta / maakm² eli kunta on hyvin harvaan asuttu.

Ylikiiminki ja Oulu solmivat kuntaliitossopimuksen maaliskuussa 2006. Sen mukaan Ylikiiminki liittyy Oulun kaupunkiin 1.1.2009. Kuntaliitosprosessin osana laadittiin Oulun kaupungin ja Ylikiimingin kunnan kuntaliitosselvitys, joka sisältää suunnitelman kuntien palvelurakenteiden yhteensovittamisesta.

Osana Oulun kaupunkia Ylikiimingin alue on väljä maaseutumainen kaupunginosa, jonka pinta-ala on n. kolmekertainen Oulun maapinta-alaan nähden. Ylikiimingin kasvun ja kehityksen tulisi perustua merkittävästi alueen omien elinkeinojen ja työpaikkojen kehitykseen.

Kuva 2: Ylikiiminki osana Oulun kaupunkia

6.1 Ylikiimingin kaavoitustilanne

Taulukko 1: Ylikiimingin maankäytön suunnitelmat (24.9.2007 tilanne)

Maakuntakaava:	Pohjois-Pohjanmaan maakuntakaava, Maakuntavaltuusto h. 11.6.2003 Ympäristöministeriö vahvistanut
Yleiskaavat:	Kirkonkylän osayleiskaava, kunnanvaltuusto h. 2.11.1987. Reki-Vesalan osayleiskaava, kunnanvaltuustossa h. 13.5.1997.
Asemakaavat:	
Ukonkangas, Murtomaa, korttelit 50-87	Ukonkankaan rakennuskaavan muutos korttelit 53-60, lh vahvistanut 1.6.1979, voimassa osia Ukonkankaan rakennuskaava muutos, korttelit 50-53 ja 56 lh vahvistanut 14.4.1986 voimassa Ukonkankaan, Murtomaan rakennuskaavan muutos ja laajennus korttelit 61-82, lh vahvistanut 9.1.1991, voimassa Murtomaan rakennuskaavan muutos ja laajennus korttelit 83-87, lh vahvistanut 23.11.1994, voimassa
Kirkonkylän keskustan asemakaava	Kaavasaneeraus vahvistettiin Pohjois-Pohjanmaan ympäristökeskuksessa 17.1.1997. voimassa muutoin paitsi Harjutien –Kirkkotien kaavan osalta Harjutien ja Kirkkotien saneeraus Kaavan muutos kunnanvaltuusto h. 21.2.2006. voimassa
Vesalan asemakaavat	I kunnanvaltuusto h.20.09.2001, voimassa II kunnanvaltuusto h. 7.2.2005, voimassa III kunnanvaltuusto hyväksynyt 14.6.2007, voimassa
Ahmasjärven asemakaava	kunnanvaltuusto h 3.10.2002, voimassa

Ranta-asemakaavat	Inninkosken ranta-asemakaava, kunnanvaltuusto h. 15.03.2004, voimassa Jokelannivan ranta-asemakaava, kunnanvaltuusto h. 10.10.2003. voimassa
Muut suunnitelmat:	Rekikylä -Vesalankylä- Murtomaa yleissuunnitelma, kunnanvaltuusto hyväksynyt 25.10.2005 maanhankinnan ja maankäytön suunnittelun ohjeeksi. Ylikiimingin asuntuotanto-ohjelma, kh hyväksynyt ohjeeksi kaavoitukselle 13.8.2007, ollut Oulun MATO:n pohjalla Ylikiimingin kaavoitusohjelma, kh hyväksynyt 4.6.2007

6.1.1 Pohjois-Pohjanmaan Maakuntakaava

Pohjois-Pohjanmaan Maakuntakaava korvaa v. 1993 vahvistetun Pohjois-Pohjanmaan seutukaavan. Maakuntakaavan mukaan Ylikiiminki on osa Oulun lähiseudun kaupunki-maaseutu –vuorovaikutusalueetta, jonka tavoitteena on kehittää kaupungin ja maaseudun vuorovaikutukseen perustuvaa elinkeinotoimintaa, etätyötä ja asumista. Yksityiskohtaisemmassa suunnittelussa asutus, palvelut ja työpaikat pyritään ohjaamaan olemassa olevaan kuntakeskukseen ja kyliin, yhdyskuntarakenteen kannalta edullisesti ja yhtenäisiä peltoalueita säilyttäen.

Maakuntakaavassa Ylikiiminkiin on merkitty maaseudun kehittämisen kohdealue, Kiiminjokilaakso. Tavoitteena on kehittää alueita erityisesti maaseutuelinkeinoin, luonnon- ja kulttuuriympäristöön sekä maisemaan tukeutuvaa asumista, elinkeinotoimintaa ja virkistyskäyttöä. Yksityiskohtaisemmassa suunnittelussa on kiinnitettävä huomiota luonnon ja ympäristön kestäväan käyttöön, maiseman hoitoon, luonnontilaisen jokivesistön koko valuma-alueen vedenlaadun turvaamiseen sekä ulkoilureitistöjen kehittämiseen.

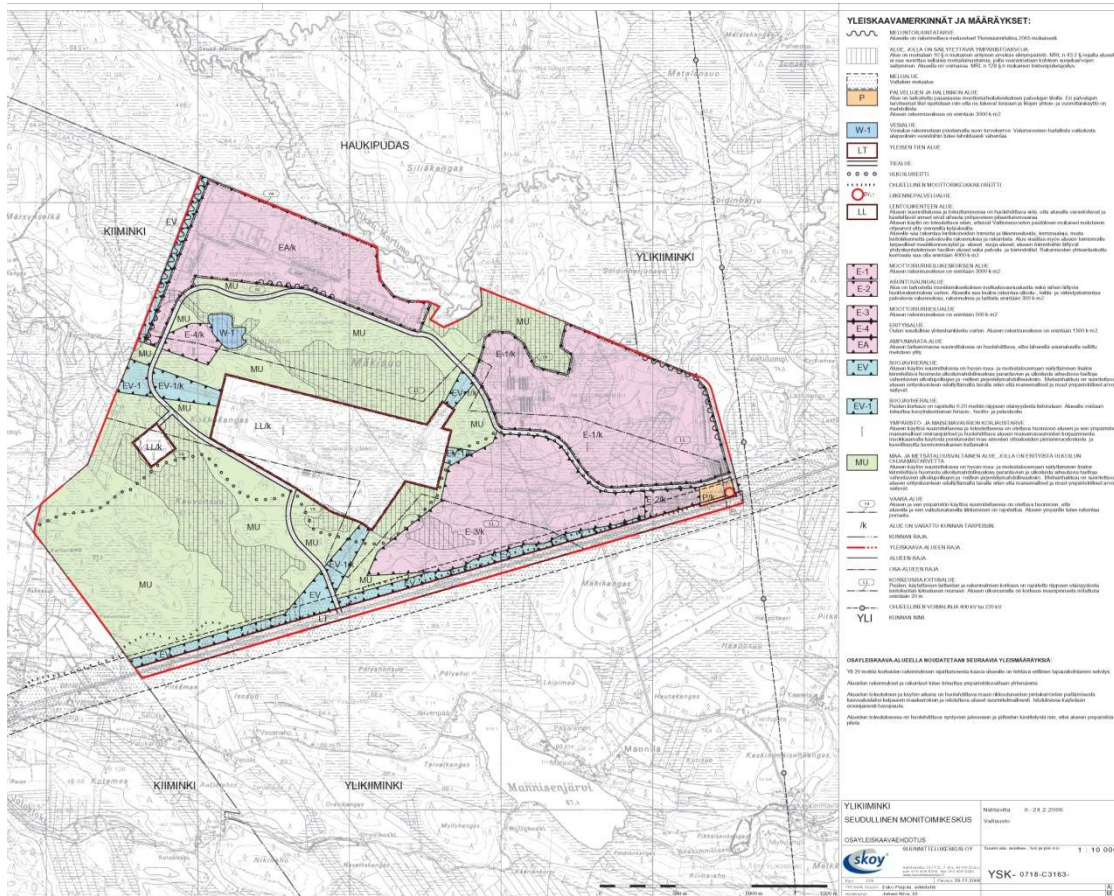
Ylikiimingin keskusta on merkitty taajamatoimintojen alueeksi ja muut kylät kehitettävien kylien merkinnällä. Yksityiskohtaisemmassa kaavoituksessa tulee edistää yhdyskuntarakenteen eheyttämistä hajanaisesti ja vajaasti rakennetuilla alueilla sekä taajaman ydinalueen kehittämistä toiminnallisesti ja taajamakuvallisesti selkeästi hahmottuvaksi keskukseksi.

Maakuntakaava on luettavana Pohjois-Pohjanmaan liiton kotisivuilla: <http://www.pohjois-pohjanmaa.fi/>

6.1.2 Yleiskaavoitus

Ylikiimingissä on tarvetta yleiskaavojen ajantasaistamiseen. Koko Ylikiimingin alueelle laaditaan yleispiirteinen maankäytön suunnitelma, joko liittämällä alue Oulun seudun yleiskaavaan tai laatimalla alueelle oma yleiskaavansa. Työ käynnistetään vuonna 2008 ja valmistuu kuntaliitoksen jälkeen.

Ouluseudun kuntien ja Ylikiimingin kunnan kanssa tehdyn selvitystyön tuloksena on päädytty sijoittamaan seudullinen monitoimikeskus Ylikiimingin Kokkokankaan alueelle. Suunnittelualue sijoittuu Oulu-Kuusamo tien pohjoispuolelle 32 km Oulusta ja 12 km Kiimingin keskustasta Kuusamoon päin. Alueen laajuus suoja-alueineen on n. 800 hehtaaria. Monitoimikeskuksen osayleiskaava hyväksyttiin kunnanvaltuustossa 3.10.2007 § 39 ja tavoitteena on, että toteutusvaihe aloitetaan vuonna 2008 moottoriurheilualan rakentamisella. Pohjois-Pohjanmaan maakuntakaavassa monitoimikeskukselle on tehty aluevaraus.

Kuva 3: Monitoimikeskuksen osayleiskaava

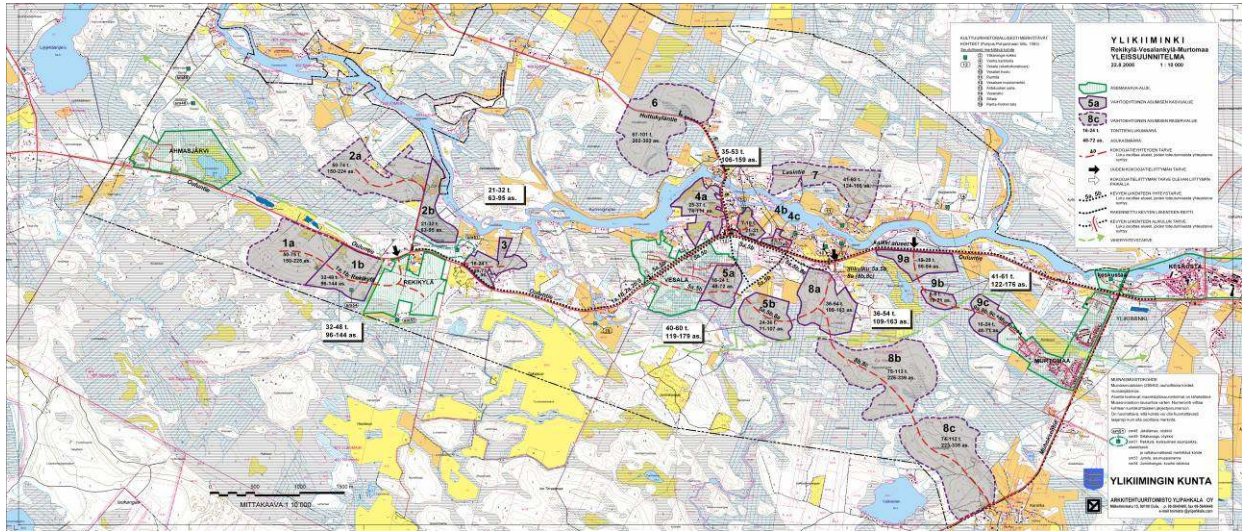
6.1.3 Asemakaavoitus

Ylikimingin asemakaava-alueet sijoittuvat Kirkonkylän keskustaajamaan ja Murtomaalle, Vesalaan ja Ahmasjärvelle. Voimassa olevat kaavat muodostavat väljän n. 70 omakotitontin asuinalueen. Kolmannen vaiheen kaavoitus on käynnissä ja nyt asemakaavoitettavat alueet noudattelevat rajaukseltaan Rekikylä-Vesalankylä-Murtomaan yleissuunnitelman kasvualueita 5a, 5b ja 8a (kuva 4). Ahmasjärven kaava-alue on varattu yritystoiminnalle. Kunta on ostanut n. 70 ha maa-alueen Kirkonkylän kohdalta Kiiminkijoen pohjoisrannalta Kirkkosaaresta. Tarkoitus on kaavoittaa alue asuinkäyttöön.

Lisäksi yksityisten laatimia ranta-asemakaavoja on Kiiminkijokivarressa Inninkoskella ja Jokelannivalla.

6.1.4 Muut maankäytön suunnitelmat

Rekikylän – Vesalankylän – Murtomaan yleissuunnitelmassa on tarkasteltu olevan asutusrakenteen kannalta uusien, asemakaavoitettavaksi soveltuvien alueiden sijaintia ja selvitetty olemassa olevan asutuksen tiivistämismahdollisuuksia. Valtuusto on hyväksynyt 25.2.2006 yleissuunnitelman noudatettavaksi ohjeellisena tulevassa osayleis- ja asemakaavoituksessa sekä ohjeena kunnan maanhankinnalle.

Kuva 4: Rekikylän- Vesalankylän – Murtomaan yleissuunnitelma

Kiiminkijokistrategiatyö käynnistettiin vuonna 2006 Pohjois-Pohjanmaan ympäristökeskuksen aloitteesta. Suunnittelualue käsittää Kiiminkijokivarren vaikutusalueen Haukiputaalla, Kiimingissä, Ylikiimingissä ja Utajärvellä. Työn tavoitteena on koota aluetta koskevaa maankäytön tietoa yhteen paikkaan ja kehittää jokivarren suunnittelua ohjaavia periaatteita ja toimintatapoja. Samalla toteutetaan Pohjois-Pohjanmaan maakuntakaavan henkeä Kiiminkijokilaakson kehittämisalueen osalta. Työ valmistunee vuonna 2008.

6.2 Ylikiimingin palvelut

Ylikiimingin palvelut keskittyvät tällä hetkellä ja myös tulevaisuudessa kuntakeskukseen Kirkonkylälle.

Alaluokkien koulut toimivat tällä hetkellä Arkalassa (Pohjoiskulman koulu), Kirkonkylällä, Vesalassa ja Vepsän kylällä. Näistä Pohjoiskulman ja Vepsän koulut on päätetty lakkauttaa viimeistään vuonna 2009. Yläluokkien koulu sekä etälukio-opetus toimivat Kirkonkylällä.

Kirjasto ja terveysasema sijaitsevat Kirkonkylällä. Kirjastoauto kiertää kylillä joka kolmas maanantai. Kunnallisia päiväkoteja on yhteensä kolme ja ne sijaitsevat Kirkonkylällä, sen tuntumassa Ukonkankaalla ja Vesalan kylällä. Muilla kylillä on lasten määrästä riippuen mahdollisuus perhepäivähoitoon tai perhehoitorenkaan perustamiseen.

Kirkonkylällä toimivat myös päivittäistavarakaupat, apteekki, asiamiesposti, huoltoasemat sekä muuta kaupalliustoimintaa.

Myös harrastustoiminta on keskittynyt Kirkonkylälle, mutta osin myös kyliin. Kirkonkylällä sijaitsevat Nuorisotila Boxi sekä nuorten työpaja Apaja. Kiiminkijoen opisto tarjoaa taidekoulutoimintaa. Liikuntasalit sijaitsevat Kirkonkylällä, Vesalassa, Joloksella ja Nuorittalla, jääurheilualueet kirkonkylällä, Murtomaa-Ukonkangas alueella, Yliperän, Vepsän ja Vesalan kouluilla sekä kylätoimikuntien Joloksella, Jokelassa, Alavuotolla, Juopulissa ja Nuorittalla. Kirkonkylällä on myös urheilukenttä ja kuntosali. Pylkönahon urheilukeskuksessa on hiihtomaja ja sen läheisyydessä päivittäin hoidettua latuverkostoa yhteensä 10 km. Lisäksi alueella on ampumahiihtorata, lasten hiihtomaa sekä nuotiopaikka.

4H-yhdistys järjestää kerhotoimintaa sekä kirkonkylällä että kylillä ja iltapäiväkerhotoimintaa Kirkonkylällä ja Vesalassa. Lähes jokaisella kylällä toimii myös kyläyhdistys, joka järjestää kylän asukkaista lähtevää toimintaa. Oulu-Ylikiiminki kuntaliitoksen myötä Oulun kaupungin lähidemokratiatoiminta ulotetaan myös Ylikiiminkiin. Lähidemokratiatoiminta kytketään kylien nykyiseen toimintaan. Lähidemokratiatoiminta antaa mahdollisuuksia kehittää kylätoimintaa kyläläisten tarpeista lähtien monipuolisemmaksi.

6.3 Ylikiimingin kylät

Asemakaavoitetut tiiviimmät asuinalueet sijaitsevat Vesalassa ja Kirkonkylällä. Muilla kylillä ei ole maakuntakaavaa lukuun ottamatta voimassa olevia kaavoja. Maakuntakaavassa Ylikiimingin kylät on merkitty kehitettävien kylien merkinnällä. Kylien yksityiskohtaisemmassa suunnittelussa kyläkeskuksen asemaa on pyrittävä vahvistamaan sovittamalla yhteen asumisen, alkutuotannon ja muun elinkeinotoiminnan tarpeet sekä kehittämällä kylän ydinaluetta toiminnallisesti, kyläkuvallisesti ja liikennejärjestelyiltään selkeästi hahmottuvaksi kohtaamispaikaksi.

Alavuoton kylä sijaitsee Kiiminkijoen varrella noin 25 km itään kuntakeskuksesta. Itse kylällä on nykyisin noin 60 asukasta.

Arkan kylä sijaitsee Kuusamontien (valtatie 20) varrella noin 38 km etäisyydellä Oulusta 22 kilometriä Ylikiimingin kuntakeskuksesta. Kiimingin kunnan rajalle on matkaa noin 5 kilometriä. Arkalassa ja Somerovaaralla on yhteensä noin xx asukasta. Arkalaan aloitetaan seudullisen monitoimikeskuksen rakentaminen kesällä 2008. Monitoimikeskukseen ohjataan moottoriurheilu, mailu sekä ampumaratatoiminta. Arkalan alueella on runsaasti maa-ainestenottotoimintaa.

Kuva 5: Ylikiimingin kylät

Jokelan kylä sijaitsee Puolangalle menevän tien varrella 6-7 km Ylikiimingin kirkonkylältä. Jokelan kylällä on noin xx asukasta. Maastoltaan kylän alue käsittää mänty- ja jäkälävaltaisia hiekkakankaita, jotka ovat pohjavesialuetta. Hiekkakankailla risteilee vanhoja teitä ja polkuja. Patikkapolkua pääsee kauniin Jyrkkäkosken varrelle ja joen voi ylittää riippusillalla. Kylältä lähtee hiihtolatu joka menee Pylkönahon hiihtokeskukseen. Kylää halkoo pieni mutkainen Vepsänjoki.

Jokikokon kylä sijaitsee lähellä Kiiminki- ja Nuorittajokien yhtymäkohtaa, noin kymmenen kilometriä kuntakeskuksesta itään. Asukkaita kylällä on noin 60. Jokikokon kylässä sijaitsee pieni ja matala järvi Valkiainen. Joki-Kokon kylä on luokiteltu maakunnallisesti arvokkaaksi maisema-alueeksi ja maakunnallisesti merkittäväksi kulttuurihistorialliseksi alueeksi.

Joloskylä sijaitsee kunnan pohjoisosassa Joloksentien varrella noin 5 kilometrin päässä Kuusamontiestä (valtatie 20). Kylän asukasluku on noin 300. Kylä on muodostunut pääasiassa Jolosjärven rannalle. Jolosjärvi on jakaantunut kahteen osaan ja järvialtaita yhdistää kapea Timolansalmi. Soiden ympäröimä järvi on matala ja vähävetinen. Jolosjärvi on valtakunnallisesti arvokas lintujärvi ja se on luokiteltu Oulun seudun 7. arvokkaimmaksi lintuvedeksi. Jolosjärvi kuuluu valtakunnalliseen lintuvesiensuojeluohjelmaan. Järvellä on korkeudeltaan 2,4 m, katettu, yksitasoinen lintutorni. Järveä ympäröivät luhtaniityt ja -pensaikot. Rannoista 55 % on peltoa.

Juopulin kylä sijaitsee noin 5 kilometriä kirkonkylältä itään, Pudasjärven suuntaan. Kylä sijoittuu 6 kilometriä pitkän kylätien varteen. Asutus on jakaantunut tasaisesti koko matkalle Juopulintien varteen sekä Juopulinjärven ja Heikkilänjärven läheisyyteen. Vakituksia asukkaita kylällä on tällä hetkellä noin 200. Heikkilänjärven kunnostamisesta on tehty kunnostushankealoite Pohjois-Pohjanmaan ympäristökeskukselle syksyllä 2006. Juopulissa sijaitsee ravirata, jossa järjestetään paikallisravit kerran vuodessa. Ravirataa hallinnoi Ylikiimingin hevosystävät ry. Juopulin kylä on luokiteltu maakunnallisesti merkittäväksi kulttuurihistorialliseksi alueeksi.

Karahkan kylä sijaitsee noin neljä kilometriä kuntakeskuksesta etelään Muhoksen tien varrella. Seluskanjärven alue sijaitsee Karahkasta etelään lähes Muhoksen kunnan rajalla. Karahkan-Seluskajärven alueella on yhteensä noin xx asukasta. Kylä sijaitsee pääosin ympäröivästä korpimaasta nousevalla harjanteella. Alueen suurin järvi on Karahkanjärvi. Asutus on keskittynyt järven pohjoispuolelle kovan maaperän alueille. Pohjoisrantaa lukuun ottamatta järven rannat ovat suota. Virkistyskalastuskäytössä olevat Iso Seluskanjärvi, Valkiainen ja Tervalampi sijaitsevat kyläkeskuksen eteläpuolella. Seluskanjärveä ollaan entistämässä ja kunnostuksen jälkeen järvestä tulee yksi Ylikiimingin suurimmista. Seluskanjärvellä toimii erämaakahvila. Tervalampeen istutetaan säännöllisesti kalaa ja lammen ympärillä on useita heittolaitureita ja perkauspaikkoja, lisäksi alue on valaistu ja sitä kiertävät pitkospuut. Alueella on myös jätehuolto ja wc-tilat, lisäksi lammen ympäristössä on kotia ja tulentekopaikkoja.

Nuoritta on kylä Ylikiimingissä Nuorittajoen varrella lähellä Pudasjärven kunnanrajaa, noin 17 kilometriä itään kuntakeskuksesta. Nuorittan kylä muodostuu Nuorittan, Paasoperän ja Yliperän alueista. Asukkaita alueella on noin 300.

Vepsä tai Vepsänkylä sijaitsee noin 13 kilometriä kaakkoon kuntakeskuksesta, ja noin 50 kilometriä Oulusta itään nykyisen seututien 836 varrella. Kylässä on yhteensä noin 130 asukasta. Alueen suurin järvi on Vepsänjärvi. Järvessä on yksi saari, Raatosaaari, jolla on kiinteä laavu nuotiopaikkoineen ja venevalkamineen.

Vesalankylä ja Rekikylä sijaitsevat Oulun tien varrella, kuntakeskuksesta aina Oulun rajalle saakka. Alue keskeinen Ylikiimingin asutuksen kasvualue ja asukasmäärä 2004 lopussa oli yhteensä n. 660 asukasta. Rekikylässä on talotehdas, joka työllistää n. 40 henkeä. Ahmasjärven yrityspuistossa toimii kaksi yritystä. Alueelle antaa leimansa Kiiminkijoen rikas jokiluonto. Oulusta Ylikiiminkiin vievä tie kulkee joen eteläpuolen selännealueen harjanteilla. Joen varrelta löytyy niin koskematonta luontoa kuin jokirantaan saakka ulottuvia pihapiirien pelto- ja laidunalueita. Pihapiirit sijoittuvat jokivarren korkeimmille kohdille. Alavat tulvarannat ovat osin soistuneet. Ouluntien eteläpuolella on laajoja soranotto- ja turpeentuotantoalueita.

Ylivuoton kylä sijaitsee Ylikiimingin kunnan itäisimmällä laidalla liki Utajärven rajaa. Matkaa Oulun kaupunkiin kertyy teitä pitkin noin 65 kilometriä ja kuntakeskukseen 25 kilometriä. Ylivuotolla on vakituksia asukkaita yhteensä noin 51. Maasto Ylivuoton seudulla on hyvin monimuotoista. On laajoja avosoita, rämeitä ja korpia, on hiekkakankaita, sora- ja moreeniharjuja ja varsinkin Kiiminkijoen pohjoispuolella on kivisiä ja kallioisia kankaita. Ylivuotolla on kaksi isompaa järveä, Iso-Vuotto ja Vähä-Vuotto kaksi jokea, Kiiminkijoki ja Sanginjoki sekä useita pieniä suolampia, puroja ja oja. Kylä on luokiteltu maakunnallisesti arvokkaaksi maisema-alueeksi ja maakunnallisesti merkittäväksi kulttuurihistorialliseksi alueeksi.

6.4 Matkailu- ja vapaa-ajanpalvelut Ylikiimingissä

Yli-Vuotolla toimii Vuoton Joutsen luontomatkailupalveluyritys. Vuoton Joutsenen toimitilat ovat Ylivuoton entisellä koululla ja Lampelan tilalla (Lammin Pirtti). Yrityksellä ympäri vuoden 25–35 vuodepaikkaa omissa tiloissa, lisämajoitusta saatavissa lähiympäristöstä 30–40 vuodepaikkaa. Touko-syyskuulla on myös alueet asuntovaunuille ja teltoille. Vuoton Joutsen järjestää pito- ja juhlapalveluja sekä täydenpalvelun kokous-/koulutustapahtumia. Kahvila/kioski on auki kesäaikana joka päivä, keväällä ja syksyllä viikonloppuisin. Vuoton Joutsen tarjoaa Ylivuotolla ja sen ympäristössä räätälöityjä palvelupaketteja, joissa on kulttuuri-, historia- ja luontokierroksia ja toimintaa. Palvelutarjontaan kuuluvat mm. melonta, koskenlaskut, kalastus ja retket.

Kivijärven Porokämpä tarjoaa ruoka- ja ohjelmapalveluja Ylikiimingin erämaassa Pienen Kivijärven rannalla. Kämpä sijaitsee patikkareitti Kinttupolun puolivälissä ja Utajärveltä Koillismaalle kulkevan moottorikelkkareitin varrella.

Porokämpä tarjoaa puitteet monenlaisiin tilaisuuksiin. Järvenrannalla lämpenevät saunat, Savusauna ja Mammuttisauna. Kämpässä on makuupaikat 25 henkilölle ja saunatuvassa 6 henkilölle. Porokämpän vieressä on myös kota.

Safari & Opaspalvelu tarjoaa ohjelma- ja elämyspalveluja. Kaikki elämyspalvelut alkavat pääsääntöisesti Vesalan kylällä sijaitsevalta Safari-talolta Vesaisen linnalta. Elämyspalveluihin voidaan liittää kätevästi myös saunomis- ja ruokailupalvelut. Saunat ja ruokailutilat sijaitsevat Tieva-kammilla, joka on useimpien elämysohjelmien määränpää tai välietappi.

Kiiminkijoen Virvatuli tarjoaa majoitus-, kokous-, aktiviteetti- ja saunapalveluja Kiiminkijoen rannalla, noin 50 km Oulusta.

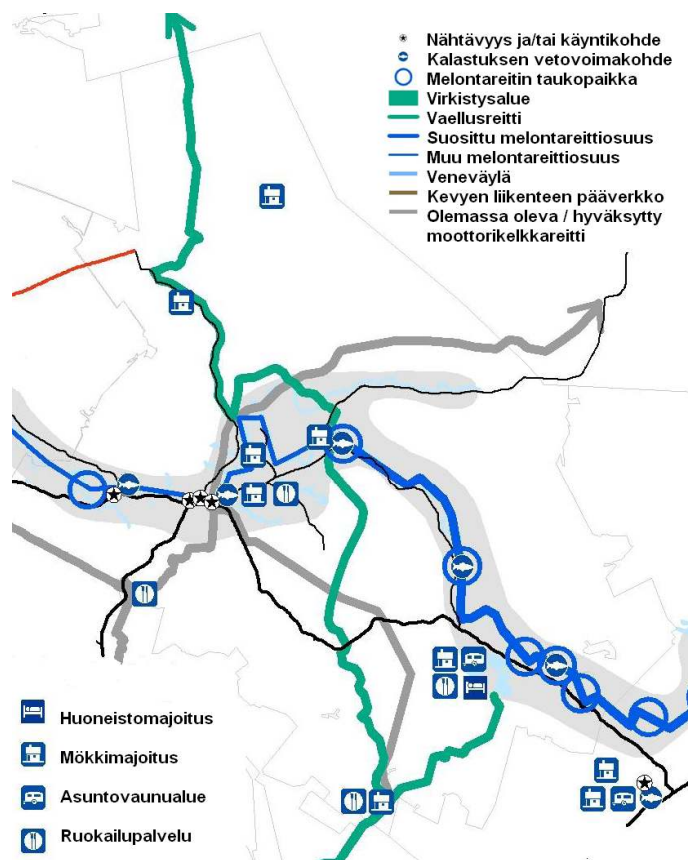
Maatilamatkailu Haarahiltunen tarjoaa maatala- ja mökkimajoitusta ja ruokapalveluja muutama kilometri Kirkonkylältä Juopulin suuntaan.

Metsäpirtin majoitus tarjoaa ympäri vuoden mökkimajoitusta Somerovaaralla, Arkalassa.

Seluskajärviyhtymä vuokraa eräkahvila-, kota- ja savusaunatiloja.

Kivijärven kinttupolku on Utajärven Sotkankylän ja Ylivuodon välillä suo- ja kangasmaastossa kulkeva 25 km pitkä vaellusreitti. Vaikeakulkuisiin paikkoihin on rakennettu pitkospuut. Yön yli kestävän vaelluksen majapaikaksi sopii hyvin Kivijärven porokämpä, joka sijaitsee suunnilleen puolessa välissä reittiä.

Ylikiimingin kunnan alueella on kaksi lintutornia. Hirvisuon lintutorni sijaitsee Ylikiimingin ja Pudasjärven rajamailla Oulu-Kuusamo -valtatie varrella. Laajan Hirvisuon rimpinevan reunassa olevalle lintutornille pääsee valtatie varrella olevalta levähdyspaikalta lähtevää opastettua pitkospuureittiä pitkin. Laajalla Hirvisuolla rimpinevan reunassa. Hirvinevalla on puucee, nuotiopaikka ja pitkospuinen luontopolku. Jolosjärven lintutorni sijaitsee peltojen ympäröimän matalan Jolosjärven rannalla. Jolosjärvellä on puucee.

Kuva 6: Ylikiimingin keskeiset virkistys- ja matkailupalvelut (Lähde Kiiminkijokivarren maankäyttöstrategia 2007)

Eräkämpät, laavut, kodat ja nuotiopaikat:

Yli-Vuotto, Lavajärven Pitkäniemi: eräkämpä

Kalastuskohteet:

Yli-Vuotto, Inninkoski, kaksi laavua

Ala-Vuotto, Myllykoski, laavu

Joki-Kokko, Joki-Kokon koski, laavu ja kota

Juopulinkoski, laavu tai kota

Aittokoski, laavu tai kota

Vepsänjärvi, Raatosari, laavu

Seluskanjärvi, Tervalampi, kotia ja nuotiopaikkoja

7 Hevostalous näkyy Oulun seudulla

Hevosten määrä Oulun seudulla on pinta-alan nähden runsas. Hevosia on noin 0,3-0,8 hevosta neliökilometriä kohden. Tiheämmässä hevosia Suomessa on vain pääkaupunkiseudulla ja Tampereen seudulla. Vastaavia hevoskeskittymiä löytyy muiltakin taajaan asutuilta alueilta, kuten Turun, Porin, Kuopion, Jyväskylän ja Lahden seudulta.

Oulun seudun kuntien rakennustarkastajilta ja maaseutusihteereiltä saatujen tietojen mukaan hevosten ja hevostallien määrä kaikissa seudun kunnissa on viime vuosina lisääntynyt voimakkaasti. Tallitontteja sekä harrastus- että yritystoimintaan kysellään kaikissa kunnissa kuukausittain. Useissa kunnissa on vaikea löytää sopivia sijoituspaikkoja talleille, tosin yleiskaavoituksessa on osoitettu muutamia rakennuspaikkoja myös talleille. Toisaalta todetaan, että alueita olisi, mutta sijoittaminen vaatisi suunnittelua.

Hevostalouden suurimpana ongelmana, josta on myös aiheutunut valituksia ja ristiriitoja naapurustossa, on hevosten liikkuminen ja reitistöjen puute. Myös hevosharrastajien ensisijainen toive kunnille on liikkumisen mahdollistavat reitistöt. Muita valituksia aiheuttaneita haittoja ovat haju- ja pölyhaitat sekä lannan käsittely.

7.1 Hevosten määrä

Pohjanmaan hevosjalostusliiton alueella on Hippoksen hevosomistajarekisterin tietojen perusteella yhteensä 6460 hevosta (vuonna 2007). Pohjanmaan hevosjalostusliiton toimialue vastaa Pohjois-Pohjanmaata, paitsi alueeseen eivät kuulu Haapajärvi, Reisjärvi, Kalajoki ja Vaala. Rekisteritiedot eivät vastaa täysin todellisuutta, koska rekisterissä on suhteellisen paljon ns. haamuhevosia eli kuolleita, joita ei ole ilmoitettu poistettaviksi. Toisaalta kaikkia hevosia, joilla ei esim. kilpailla, ei ole rekisteröity Hippokseen. Lisäksi rekisteritieto perustuu hevosomistajan asuinkuntaan, jolloin hevonen voi todellisuudessa asua jopa toisella puolella Suomea. Kasvava hevosala -julkaisussa esitetyn tiedon mukaan hevosmäärä Pohjois-Pohjanmaalla oli 5300 vuonna 2005.

Taulukko 2: Hevosten määrä Oulun seudun kunnissa

	Hippoksen hevosomistajarekisteritieto	Ympäristönsuojeluviranomaiselta saatu arvio (perustuu tallien määrään)
Oulu	1023	369 (382)
Kempele	309	143 (167)
Oulunsalo	126	42 (64)
Hailuoto	11	8 (8)
Haukipudas	311	280 (kunnasta saatu tieto)
Kiiminki	150	42 (81)
Muhos	342	202 (254)

Tyrnävä	173	88 (135)
Liminka	193	98 (141)
Lumijoki	112	52 (70)
Ylikiminki	112	82 (tässä selvityksessä saatu tieto)
Oulun seutu yhteensä	2862	1406 (1582)

Taulukossa esitetty ympäristönsuojeluviranomaiselta saatu tieto perustuu talliluetteloon, jonka tiedetään olevan puutteellinen. Lisäksi osasta talleja ei ole tiedossa hevosmäärää. Suluissa on esitetty kunnan hevosmäärä korjauksella, jossa tallin hevosmääräksi on asetettu valtakunnallinen keskiarvo 4,3 hevosta / talli, jos hevosmäärä ei ollut tiedossa.

Oulun osalta voidaan olettaa, että suurempi määrä oululaisten omistuksessa olevia hevosia asuu muilla alueilla, kuin muiden kuntien osalta. Todellinen hevosmäärä Oulun seudulla lienee Hippoksen omistajarekisterin tiedon ja talliluetteloon perustuvan tiedon välimailla, ollen arviolta reilut 2000.

Tarkempia arvioita Oulun seudun hevosmäärästä ei ole aiemmin esitetty. Joka tapauksessa, koska uusia talleja alueelle on rakennettu runsaasti, hevosten määrän voidaan olettaa lisääntyneen viime vuosina, kuten muuallakin Suomessa.

7.2 Tallien määrä Oulun seudulla

Kasvava hevosala -julkaisun arvion mukaan Suomessa oli vuonna 2005 noin 15 000 tallia ja Pohjois-Pohjanmaalla noin 1200.

Taulukko 3: Tallien määrä Oulun seudun kunnissa

	Ympäristönsuojeluviranomaiselta saatu arvio
Oulu	30
Kempele	20
Oulunsalo	13
Hailuoto	2
Haukipudas	57 (kunnasta saatu tieto)
Kiiminki	14
Muhos	45
Tyrnävä	28
Liminka	35
Lumijoki	16
Ylikiminki	30 (tässä selvityksessä saatu tieto)
Oulun seutu yhteensä	290

Taulukossa esitetty ympäristönsuojeluviranomaiselta saatu tieto Oulun seudun tallien määrästä perustuu talliluetteloon, jonka tiedetään olevan useiden kuntien osalta puutteellinen.

Erityisesti Oulussa suurin osa talleista on isoja yli 10 hevosen talleja. Yli 20 hevosen talleja on Oulussa yhteensä 6. Suurimmissa talleissa on noin 40 hevospaikkaa. Toisaalta Oulusta ei ole tarkkaa tietoa pienien 1-4 hevosen tallien lukumäärästä. Suurten tallien iso osuus on tyypillistä taajaan rakennetulle alueelle, missä suurin osa hevosista asuu hevosurheilualueilla ratsastuskouluissa, täysihoito- tai valmennustalleilla.

Lähes kaikista Oulun seudun kunnista löytyy isompia yli 10 hevosen talleja, suurimpien ollessa yli 30-paikkaisia. Pienten 1-4 hevosen tallien osuus on kuitenkin merkittävästi

Oulua isompi. Seuraavaan luetteloon on koottu suurimpia talleja, siltä osin kuin ovat tiedossa. Luettelo ei ole kuitenkaan kaikilta osin kattava.

Oulun seudulla toimivia ratsastuskouluja:

- Ratsastuskeskus Virpitallit, Haukipudas (opetushevosia yhteensä 14)
- Koivikon ratsutila, Kempele (opetushevosia yhteensä 13)
- Tuomikosken ratsutalli, Liminka (opetushevosia yhteensä 14)
- Marin talli, Liminka (opetushevosia noin 5)
- Muhoksen ratsastuskoulu, MP-Horseteam, Muhos (opetushevosia yhteensä 7)
- Aaltokankaan ratsutallit, Oulu (opetushevosia yhteensä 14)
- Hietasaaren Ponipiha, Oulu (opetushevosia yhteensä 14)
- Saaran talli, Oulu (opetushevosia yhteensä 13)
- Äimäraution ratsastuskeskus, Oulu (opetushevosia yhteensä 18)
- Oulunsalon ratsastuskoulu, Oulunsalo (opetushevosia yhteensä 16)

Oulun seudulla toimivia ravitalleja (> 6 hevosta)

- Hannus, Haukipudas
- Erikson, Haukipudas
- Kivari, Haukipudas
- Korkiakoski, Kempele
- Määttä, Kempele
- Niemelä, Kempele
- Pylkäs, Kempele
- Soronen, Liminka
- Heiskari, Liminka
- Koski, Liminka
- Laukkanen, Liminka
- Sanssi, Liminka
- Vimpuri, Muhos
- Ylijukuri, Oulu
- Kalaja, Oulu, Äimärautio
- Ratatallit, Oulu, Äimärautio

Oulun seudulla toimivia täysihoitotalleja(> 6 hevosta)

- Virpi-talli, Haukipudas, Virpiniemi (kenttä, maneesi)
- ABC-talli, Haukipudas, Virpiniemi (kenttä, maneesi)
- Bonanza-talli, Virpiniemi, Haukipudas
- Alarmi-talli, Haukipudas
- Ruokojärvi, Haukipudas
- Jussila, Haukipudas
- Isola, Kempele (kenttä, maneesi, lisäksi kasvatustoimintaa)
- Korpela, Kempele (kenttä, maneesi)
- Lamberg, Kempele
- Jäälintalli, Kiiminki (kenttä)
- Kirppusirkus, Kiiminki (pienimuotoista tuntitoimintaa)
- Lidström, Kiiminki (kenttä, maneesi)
- Harju, Oulu, Välikylä
- Hämäläinen, Oulu, Pikkarala
- Kurtti, Oulu, Pikkarala
- Immonen, Oulu, Madekoski (kenttä, maneesi)
- Kortessuoma, Oulu, Pikkarala (kenttä, maneesi)
- Mäkelä, Oulu, Pikkarala (kenttä, maneesi)
- Kiinteistöyhtiö Ranta-talli, Oulu, Äimärautio
- Koski, Oulu, Äimärautio
- Porali I, Oulu, Äimärautio

- Porali II, Oulu, Äimärautio
- Kiinteistöyhtiö Oulun ratsutallit, Oulu, Äimärautio
- Määttä, Oulu, Äimärautio
- Peltokoski, Oulu, Kuivasjärvi (kenttä, maneesi)
- Aaltokangas, Oulu, Kuivasjärvi (kenttä, maneesi)
- Mikkonen, Oulu, Kuivasjärvi (kenttä)
- Rova, Oulu, Kuivasjärvi (kenttä)
- Viljanen, Oulu, Kuivasjärvi (kenttä)
- Heinonen, Oulu, Kuivasjärvi (kenttä)
- Marttila, Oulunsalo (kenttä, maneesi)

Oulun seudulla toimivat oriasemat

- Vimparin Oriasema, Muhos
- Uutelan talli, Ylikiiminki

7.3 Hevosreitit Oulun seudulla

Oulun seudulla ei tällä hetkellä ole juurikaan virallisia hevosurheilupolkuja. Ainoa käytössä oleva virallinen reitti on Kuivasjärvellä, Oulussa. Ns. Aaltokankaan reitti on pituudeltaan noin 4 km ja se soveltuu sekä ajoon että ratsastukseen. Reitin on rakentanut Oulun kaupunki vuonna 2004 ja sen ylläpitäjä on Aaltokankaan reitinhoitokunta, johon kuuluvat Kuivasjärven hevosurheilualan tallit. Alueella on myös maastoesteitä kenttäratsastukseen. Esteet ovat Pohjois-Suomen kenttäratsastusjaoksen talkoilla rakentamia.

Oulussa Äimärautiolla on lyhyt noin 2 km pituinen valaistu kaupungin rakentama ns. ratsupolku, joka soveltuu alueen suurten hevosmäärien liikkumiseen huonosti. Polku on kovapintainen ja liian lyhyt. Pikkaralassa on noin 2 km pituinen valaistu ulkoilureitti, josta puolet on varattu hevosella liikkumiseen.

Pidempiä virallisia reittejä on eri yhteyksissä suunniteltu Liminkaan Rantakylään, Ylikiiminkiin, Haukiputaan Virpiniemeen sekä Ouluun Äimärautiolle. Reittejä ei kuitenkaan ole toteutettu suunnitelmien mukaisesti. Limingan rantakylän reitti on suunniteltu ja linjattu myös kartalle JATA-kylähankkeen yhteydessä. Reitti kulkee pääosin olemassa olevia teitä pitkin ja on siten käytettävissä, mutta varsinaisesti reittiä ei ole toteutettu eikä ylläpidetty. Ylikiimingin reitti on suunniteltu Nuoritta-Alavuotto hevosvaellusreitti-hankkeessa eikä sitä

ole toteutettu. Haukiputaan reitistöt on suunniteltu osana Virpi2007-projektia ja niiden toteutukseen on haettu hankerahoitusta 2008. Oulun kaupunki on laatinut Ouluun, Äimärautiolle reittisuunitelman, mutta rahoitusta reitin toteutukseen ei ole toistaiseksi löytynyt.

Lyhyempiä ja paikoin pidempiä säännöllisesti käytettäviä lähireittejä löytyy useimpien tallien läheisyydestä. Nämä reitit eivät kuitenkaan ole virallisia ja niiden käyttö perustuu maanomistajilta kysyttyyn suulliseen lupaa.

Harjoitusraviratoja Oulun seudulla on neljä: Kiimingissä Alakylässä, Ylikiimingissä Juopulissa, Haukiputaalla Virpiniemessä ja Muhoksella. Tyrnävällä on hiittisuora. Harjoitusraviradat ja hiittisuora on toteutettu yhdistysten tai yksityisten voimin. Osan toteutukseen on käytetty hankerahoitusta.

7.4 Hevostalouden palvelut Oulun seudulla

Muita hevostalouspalveluita Oulun seudulla

- Oulun Hevosklinikka, Oulu, Äimärautio
- Ravitarvike Karhula, Oulu, Äimärautio
- Hevostarvike Kentauri, Oulu
- Ratsumestarit, Oulu
- Tarvikemyyntiä myös mm. Haukirauta, Agrimarket, Kärkkäinen, Puuilo, Tokmanni

8 Hevostalous Ylikiimingissä hajanaista

Ylikiimingin hevostalous ja tallit ovat sijoittuneet hajanaisesti ympäri kuntaa (kuva 7). Tallit ovat pääosin maatilojen yhteydessä. Talleja on yhteensä arviolta 30. Tarkkaa määrää on lähes mahdoton sanoa, koska maatilojen yhteydessä on talli- tms. rakennuksia, joissa on joskus pidetty hevosia, mutta ne voivat olla tällä hetkellä tyhjiillään. Toisaalta vanhoja eläinsuojia muutetaan hevostalleiksi.

Talleista suurin osa on 2-4 hevosen talleja, joissa pidetään pääsoin tilan omistajan omia harrastehevosia. Isompia yli kuuden hevosen talleja on tämän hetkisen tiedon mukaan kuusi. Suuremmilla talleilla on omistajan omien hevosten lisäksi usein myös ulkopuolisten omistamia hevosia.

Varsinaista hevostalousyrittäjätoimintaa (jalostus ja kasvatusta) on ainoastaan Uutelan oriasemalla Nuorittalla. Talleissa vuokrapaikoilla olevien hevosten hoito ja pito on sivutoimista ja osin harrastemuotoista.

Hevosten määrä kunnan alueella on yhteensä noin 120 kpl. Suurin osa hevosista on ravi- ja/tai siitoshevosia. Ratsuhevosia on muutamia kymmeniä.

Juopulissa sijaitsee harjoitusravirata, joka on vapaasti kaikkien harrastajien käytössä. Ravirataa ylläpitää Kiiminkien hevosystävät ry. Ravirata sijaitsee yksityisen omistamalla peltoalueella. Alueesta on tehty käyttösopimus maanomistajan kanssa. Raviradan yhteydessä ei ole muita rakenteita. Valjaskatoksien rakentaminen on aloitettu kesällä 2007 ja ne valmistuvat vuonna 2008.

Ylikiimingin kunnan alueella ei ole ratsastusurheiluun tai -harrastukseen varattuja alueita. Ratsastuskenttiä on yksi ja se sijaitsee yksityisen tallin yhteydessä.

Kunnan alueella ei ole virallisia hevosreittejä. Useiden tallien läheisyydessä on vakiintuneita ajoreittejä (viljelysteitä, metsäautoteitä, yleisiä teitä), joiden käyttö perustuu hevosenomistajien ja maanomistajien suulliseen sopimukseen asiasta. Hevosenomistajien haastattelujen yhteydessä ilmeni, että ajo- ja ratsastusreittejä on kaikkialla kunnassa liian vähän. Erityisesti kesäaikaan hevosella liikkumiseen soveltuvia riittävän pehmeäpohjaisia teitä ei ole käytettävissä. Teillä liikkuu myös muuta liikennettä mikä on myös turvallisuusriski. Lumisena aikana hevosilla pystytään liikkumaan hieman paremmin ja omilla mailla/pelloilla pystytään ottamaan käyttöön talviteitä. Muutamien tallien käytössä on metsäautoteille tai omalle maalle tehtyjä hiittisuoria.

Kuva 7: Hevostalleja sijaitsee hajallaan eri puolilla kuntaa

Ylikiminkiin on vuosien 2002 – 2004 aikana toteutetun hankkeen puitteissa suunniteltu hevosvaellusreitti välille Nuoritta – Alavuotto. Reitintä pituus on noin 15 km. Reitistä on laadittu tarkka reittisuunnitelma rakenneratkaisuineen. Myös maanomistajien kanssa on tehty sopimukset reitin perustamisesta. Reittiä ei ole kuitenkaan toteutettu.

Ylikimingin hevosharrastajat eivät ole tiiviisti järjestäytyneitä ja kaupallisesti tarjottavia harrastusmahdollisuuksia (ratsastuskoulu tms.) ei ole. Kunnan raviharrastajat ovat pääosin Kiiminkien hevosystävät ry:n jäseniä. Raviseura ylläpitää Juopulin harjoitusravirataa ja järjestää yhden harjoitusravien Juopulissa vuosittain. Raviseura toimii myös Kiimingin kunnan alueella ja siellä toiminta on keskittynyt Alakylän harjoitusraviradalle.

Ratsastusseuraa alueella ei ole. ratsastuksen harrastajat ovat pääosin järjestäytymättömiä tai kuuluvat muihin Oulun seudun ratsastusseuroihin.

Ylikiimingin 4H-yhdistys on järjestänyt ajoittain poni- ja heppakerhoja kouluikäisille. Kerhot ovat olleet erittäin suosittuja ja niihin olisi kysyntää jatkuvasti.

9 Hevoset vaativat tilaa

Hevosurheilu- ja harrastuspaikkaa suunniteltaessa on lähdettävä liikkeelle siitä mikä on hyvä hevoselle. Hevosten pito tarvitsee ja vie tilaa. Toisaalta on otettava huomioon yhä tiukkenevat ympäristövaatimukset sekä muun lähelle sijoittuvan toiminnan tarpeet.

Hevostallin rakentamista tai sen laajennusta suunniteltaessa on arvioitava realistisesti kaikkien toimintojen kokonaistilantarve. Kun jo suunnittelun alkuvaiheessa otetaan huomioon kaikki toiminnot, vältetään tilanpuutteen mukanaan tuomilta hevosen ja käyttäjän kannalta huonoilta ratkaisuilta. Toiminnan laadun takaamiseksi ja ympäristöhaittojen ennaltaehkäisemiseksi tilaa on oltava riittävästi asianmukaiselle tallirakennukselle, lantalalle ja kuivikkeiden, heinän, rehujen ja tarvikkeiden varastotiloille. Toiminnan laadusta ja laajuudesta riippuen tarpeen on myös ratsastuskenttä, maneesi, harjoitusravirata ja maastoreitit sekä pysäköintialueet ja sosiaalityilat, kuten WC:t, suihkut ja kerhotilat. Toimipaikan tulee olla hevoselle turvallinen ja terveellinen sekä ottaa huomioon hevosen luonnolliset tarpeet ja lajikäyttäytyminen. Alueelle tulee varata riittävät tilat ulkoilutarhoille ja toiminnot tulee järjestellä siten, että hevosille taataan turvallinen ja rauhallinen elinympäristö. Toiminnan laajennus- tai lisärakennustarpeet ja -mahdollisuudet tulee arvioida.

9.1 Tontti ja sijainti

Hevostallille sopivaa paikkaa etsivä voi törmätä moniin ongelmiin. Syrjäinen sijainti voi olla tallialueen rakentamisen ja hevosten kannalta parempi kuin asutuksen keskellä, mutta yritystoiminnassa liiketoimintamahdollisuudet ja asiakkaiden tavoitettavuus ovat usein paremmat taajamien läheisyydessä. Myös kunnallistekniikan ja muiden palveluiden etäisyys rakennuspaikalta vaikuttaa alueen soveltuvuuteen ja rakennuskustannuksiin sekä harrastus- että yritystoiminnan osalta.

Hevosyritysten ja tallien sijoittumista säädellään kuntien maankäytön ohjauksella ja kaavoituksella, ympäristö- ja rakennuslupamenettelyllä sekä terveydensuojelulain mukaisella ilmoitusmenettelyllä. Lisätietoja tallirakentamisen lupamenettelystä löytyy mm. www.hevosyrittaja.fi –sivuston tietopaketeista.

Hevostalouden huomioon ottaminen yleiskaavoituksessa (Lähde: Vantaan ratsastusreitistön tarveselvitys, www.vantaa.fi)

- Yleiskaavalla voidaan "suojata" olemassa oleva tai alueelle tuleva hevostaloustoiminta
- Yleiskaavassa voidaan osoittaa esim. alueita, joille hevosreittejä on suunnitteilla
- Kunnan osoittaessa yleiskaavassa alueen esim. hevostaloudelle on kunta samalla, ainakin epäsuorasti, tunnistanut tarkoituksen hyväksyttäväksi ja tarpeelliseksi -> saattaa helpottaa esim. tukien saantia hankkeelle
- Kaavoituksella voidaan ohjata saman palvelun tuottajat samalle alueelle, syntyy keskittymä (esim. hevostalouskeskittymä)
 - luo vetovoimaa alalle
 - yritykset voivat hyödyntää ns. suuruuden ekonomiaa mm. ostoissa, markkinoinnissa, työvoimassa ja sijaisjärjestelyissä sekä tapahtumien järjestämisessä
 - julkiset tahot esim. kunta voivat tukea useiden yritysten keskittymää esim. hevosreitistön, jätehuollon ja linja-autoyhteyksien muodossa
 - toiminta yleiskaavan mukaista, joten naapuruston tuntemat haitat on helpompi torjua
 - maapinta-alaa saada helpommin hevostalouden käyttöön mm. laidunmaiden vuokrauksen, rehujen hankinnan kautta naapurustolta, kun markkinat ovat tuottajillekin merkittävät
 - yhteistoiminta tuo painoarvoa, alueen edelleen kehittäminen helpottuu

9.2 Tilantarve

Eripuolilla Suomea on annettu erilaisia suosituksia ja määräyksiä esimerkiksi rakennusjärjestyksissä tai ympäristönsuojelumääräyksissä pienten (1-4 hevosen) tallien tontin pinta-alasta. Annetut suositukset/määräykset vaihtelevat noin 1-3 ha välillä.

Laajempien hevosurheilualueiden kaavoituksessa tallitontin kooksi on arvioitu hevosten määrästä riippuen 1000 - 1200 m² /hevonen. Tällöin tonteille ei sijoiteta omia ratsastuskenttiä tai muita harjoittelualueita.

Tarvittavaan tontin kokoon vaikuttaa eniten ulkoilualueiden, kuten ulkotarhojen, laitumien, kenttien, harjoitusratojen jne. tarve.

Hevosten ulkotarhalla tarkoitetaan läpi vuoden käytössä olevaa kasvipeitteetöntä ulkoilualueutta. Pienimmillään hevosurheilualueen suunnittelussa on käytetty mitoituksena hevosten ulkotarhoille 250 m²/hevonen. Suosituksena on annettu 500 – 1000 – 2000 m²/hevonen. Laskennallisesti ulkotarhoja tulisi varata ainakin yksi kahta hevosta kohden, jotta hevosilla olisi mahdollisuus vähintään puolipäivätarhaukseen. Riittävän kokoisissa ulkotarhoissa hevosia voidaan tarhata myös pareittain tai laumoissa. Pienissä tiloissa tai hevosten ominaisuuksista johtuen se ei kuitenkaan ole aina mahdollista.

Hevosten ulkotarhat kannattaa rakentaa kapeiksi ja pitkiksi (esim. 20*50 m). Pitkänomainen tila houkuttelee hevosen liikkumaan ja mahdollistaa myös nopeat pyrähdykset. Lisätietoja ulkotarhan ja laitumen perustamisesta mm. www.hevosyrittaja.fi.

Laitumella tarkoitetaan aluetta, joka säilyy käytön aikana (noin touko-syyskuu) kasvipeitteellisenä ja jolla eläimille ei pääosin anneta lisäruokintaa. Hevoselle parhaiten sopiva laidun on kuiva ja vettä läpäisevä, loivasti mäkinen ja kiinteäpohjainen. Soinen tai kostea maasto ei sovi hevosen laitumeksi. Laitumen riittävää kokoa voidaan arvioida sopivasta laidunnuspaineesta annettujen arvioiden perusteella. Niityillä ja hakamailla hevosta kohden tulee varata 0,5 – 2 ha laidunmaata ja viljellyillä laidunalueilla noin 3000 - 5000 m². Laidunalueiden mitoituksessa tulee arvioida laitumien hyvässä kasvukunnossa pitämiseksi välttämättömät hoitotoimet, riittävä laidunkierto sekä ajoittainen uudistaminen.

Normaaliin harraste- ja valmennustoimintaan riittää noin (20-)25 x (40-)50 metrin kokoinen ratsastuskenttä. 20 hevosen ratsastuskoulutoimintaan riittää noin 40 x 70 metrin kokoinen kenttä. Tällöin kentälle mahtuu myös 20 x 60 metrin kouluratsastuskilpailurata. Mikäli alueella on tarkoitus järjestää esteratsastuskilpailuja, kentän koko aluetason kilpailuissa on 60 x 80 metriä ja kansallisen tason kilpailuissa 60 x 100 metriä.

Maneesin tilavaatimus on vastaava kuin kentän. Toisaalta maneesi ja kenttä toiminnasta riippuen korvaavat kokovaatimuksiltaan toisiaan jonkin verran (toinen ryhmä ratsastaa kentällä, toinen maneesissa). Ulkokenttä on aina tarpeen. Maneesi kentän lisänä tuo harjoitteluun mukavuutta huonoissa sääoloissa ja mahdollistaa hevosen liikuttamisen myös kentän ollessa mahdollisesti käyttökelvoton kevään ja syksyn rospuuttoaikoina.

Kilometrin mittaisen ja n. 15 metriä leveän harjoitusraviradan rakentamiseen tarvitaan aluetta n. 7,5- 8 ha. Lisäksi tulevat pysäköinti-, valjastus-, verryttely- ja yleisöalueet, jotka on mitoitettava aiottua käyttöä vastaamaan. Esimerkiksi kaviouran sisään jäävää aluetta voidaan käyttää hyödyksi. Vastaavasti voidaan mitoittaa ns. hiittisuora, jonka minimipituus on 800 – 1000 m ja leveys 15 metriä.

Toiminnan laajuudesta riippuen tilaa tulee varata ainakin 20-50 henkilöauton sekä hevoskuljetusautojen pysäköintiin. Myös täysihoidotallilla pysäköintitilaa tarvitaan yllättävän paljon. Mikäli alueella järjestetään suurempia tapahtumia kuten kilpailuja tilapäispysäköintitilaa yleisölle ja hevoskuljetusautoille tulee olla mahdollista tarjota lähialueelta. Pysäköintitilat tulee sijoittaa alueen sisääntuloväylien läheisyyteen, erilleen hevosten kulku- ja kuljetusreiteistä.

Itse tallirakennuksen koko määräytyy hevosten määrän ja toiminnan laadun perusteella. Maa- ja metsätalousministeriön (no 14/EEO/1998) hevosten pidolle asettamissa eläinsuojeluvaatimuksissa on esitetty hevosen pitopaikkojen ja karsinakokojen minimivaatimukset.

Taulukko 4: Hevosen yksittäiskarsinan tilavaatimukset (minimi):

Hevosen säkäkorkeus (m)	karsinan pinta-ala (m ²)
enintään 1,08	4,0
>1,08, mutta enintään 1,30	5,0
>1,30, mutta enintään 1,40	6,0
>1,40, mutta enintään 1,48	7,09
>1,48, mutta enintään 1,60	8,0
>1,60	9,0

Jos hevosen säkäkorkeus on yli 1,70 suosituksena on, että karsinan pinta-ala määritetään käyttäen seuraavaa kaavaa: $(\text{säkäkorkeus} * 1,8)^2 = \text{karsinan pinta-ala}$. Varsomiskarsinan ja ryhmäkarsinan eli pihatön pinta-alasta on annettu omat hevosen säkäkorkeuteen perustuvat pinta-alamääräykset.

Taulukko 5: Pihatön pinta-ala / hevonen

Hevosen ikä	% yksittäiskarsinan pinta-alasta
Täysikasvuinen	100 %
12-24 kk	75 %
< 12 kk varsa	50 %

Makuuhallin, jossa hevosia ei ruokita pinta-ala/hevonen	
Täysikasvuinen	80 %
12-24 kk	60 %
< 12 kk varsa	40 %

Suosituksena on, että, kun karsinat ovat kahdessa rivissä, on niiden välisen käytän leveys vähintään 2,5 m. Näin ollen 20 hevosen tallin pelkät karsina- ja käytävätilat edellyttävät noin 300 m² rakennusta. Lisäksi tarvitaan tilat hevosten huoltoon, pesuun ja hoitoon sekä varusteiden pesuun, kuivatukseen ja huoltoon. Riittävät varastotilat tulee olla kuivikkeille, heinille, rehuille, varusteille (lämmin tila), kärryille ja muille tarvikkeille. Liian ahtaat varastotilat aiheuttavat epäjärjestystä, vähentävät turvallisuutta ja vaikeuttavat toimintaa käytännössä.

Määräysten mukaisia minimivaatimuksia paremmat olosuhteet hevosten kannalta saadaan, kun tilat ja niiden rakenteet mitoitetaan yksilöllisesti hevosen koon ja tarpeiden mukaisesti. Lisätietoja eläinsuojelulain mukaisista hevosen pitopaikkaa koskevista velvoitteista Maa- ja metsätalousministeriön julkaisussa [Tavoitteena terve ja hyvinvoiva hevonen](#). Lisätietoja talli ja pihaton suunnittelusta ja rakentamisesta mm. www.hevosyrittaja.fi.

Lantalatilaa on varattava vuoden lantamäärää kohti 12 m³/hevospaikka ja 8 m³/ponipaikka eli 20 hevosen tallissa 240 m³. Tilantarvetta vähentää lannan toimittaminen hyötykäyttöön säännöllisesti ja lannan välivarastointi esim. siirtolavalla. Lisätietoja lantahuoltoa koskevista velvoitteista www.hevosyrittaja.fi.

Toiminnan laadusta ja laajuudesta riippuen alueella tulee olla vähintään 1-5 WC:tä ja mahdolliset suihkutilat. Lämmin oleskelu- / kerhotila on ainakin ratsastuskoululla välttämätön. Riittävät katsomo- ja kahviotilat lisäävät viihtyisyyttä ja ovat edellytys mikäli alueella järjestetään kilpailuja tai muita yleisötapahtumia.

Hevosen perusvaatimukset ovat yleensä samat riippumatta käyttötarkoituksesta, mutta tallien käyttötarkoitus asettaa tallirakentamiselle tiettyjä erityisvaatimuksia. Erityisvaatimukset on syytä ottaa huomioon jo tallin suunnitteluvaiheessa. Toimintaan liittyviä erityisvaatimuksia ovat mm:

- siitostointi: tilat astutuksille/siemennyksille sekä tiineystarkastuksille
- varsominen/kasvatus: tiineystarkastustilat, varsomiskarsinat
- ravivalmennus: kärävarastot, valjastuspaikat, ajoreitit, hiittisuorat tms.
- ratsastusvalmennus/ratsastuskoulu: kenttä, maneesi
- vammaisratsastus/terapiaratsastus: rampit, liikuntarajoitteisten asiakkaiden tarpeet, hoitotilat (fysioterapia)
- maatilamatkailu/leiritoiminta: ruokailu- ja majoitustilat
- täysihito: yksityisasiakkaiden varustetilat ja sosiaalitylat

Hevosurheilalueiden kokoja, esimerkkejä muualta:

- Äimärautio, Oulu: 100 ha (osin vesialuetta), toiminnot kilpailuravirata (sis. katsomot, valjaskatokset, P-paikat yms.), lämmittelyrata, 13 tallia, ulkotarhat, viheralueet, maastoreitti noin 5 km, 175 hevosta;
- Killeri, Jyväskylä: 124 ha, 150 hevosta, toiminnot kilpailuravirata (sis. katsomot, valjaskatokset, P-paikat yms.), lämmittelyrata, 12 tallia, ulkotarhat, viheralueet, maastoharjoitusradat (alueella myös muita urheiluhalleja, agility, golf, palloilu);
- Vaasa (suunnitelma): 50-60 ha ydinalue + reitistöalueet, 200-300 hevosta.

Taulukko 6: Arvioita tilan tarpeesta

Harrastustoiminta (2-6 hevosta)	
Suosituksena yksittäisen harrastetallitontin koko 1-3 ha	
tallirakennus, lantala, varastotilat	80 – 180 m ²
ulkotarhat	500 m ² / hevonen
laitumet	1-2 ha / hevonen
ratsastuskenttä	20*40-60 m
lähireitit ajoon/ratsastukseen	5-10 km
(hiittisuora)	800 m
Yritystoiminta (yli 6 hevosta)	
tallirakennus, lantala, varastotilat	180 – 600 m ²
ulkotarhat	500 m ² / hevonen
laitumet	1-2 ha / hevonen
ratsastuskenttä, maneesi	40 * 70 m → 60 * 100 m
harjoitusravirata (1000 m)	7,5 ha
lähireitit ajoon/ratsastukseen	5-10 km
sosiaalitilat, WC:t	
pysäköinti 30 -50 hlöautoa, hevuskuljetuskalusto	
Laajempien hevosurheilualueiden tallitontin kooksi on arvioitu 1000 - 1200 m ² /hevonen. Tällöin tonteille ei sijoiteta omia ratsastuskenttiä tai muita harjoittelualueita.	

9.3 Sijoittamista rajoittavia tekijöitä

9.3.1 Pohjavesialueet

Ympäristönsuojelulaki kieltää pohjaveden pilaamisen tai vaarantamisen. Riskialttiita alueita ovat I- ja II-luokan pohjavesialueet, mutta myös III-luokan alueet, koska ne mahdollisesti myöhemmin todetaan vedenhankinnalle tärkeiksi. Uuden tallin perustamista tai vanhan laajentamista tulee välttää näillä alueilla. Laajennus voi olla tapauskohtaisesti mahdollista, jos vaihtoehtoista sijoituspaikkaa ei ole ja pohjavesien vaarantuminen estetään riittävän tehokkaasti. Erityisen huonosti eläinsuojan ja ulkotarhojen sijoituspaikaksi soveltuvat pohjavesialueiden sisimmät osat ns. pohjaveden varsinaiset muodostumisalueet, koska niillä pohjavesivaraston yläpuolella ei ole sitä suojaavia tiiviitä maakerroksia.

Lannan patterointi ja kuolleiden eläinten hautaaminen pohjavesialueella on kiellettyä. Pohjavesien suojelun suhteen hevosten ulkotarhojen sijoittamisessa on tarpeen noudattaa vastaavaa varovaisuutta kuin itse tallirakennusten suhteen. Laiduntamista tulee välttää I- ja II-luokan pohjavesialueilla.

Oulun seudun ympäristölautakunta on päätöksessään 9.11.2005 § 286 todennut, että uusia eläinsuojia (mukaan lukien hevostallit) ei ole syytä perustaa pohjavesialueelle vaan uusi eläinsuojatoiminta tulee sijoittaa pääsääntöisesti pohjavesialueen ulkopuolelle. Näin tulee menetellä erityisesti siinä tapauksessa, että toiminnanharjoittajalla ei ole siteitä pohjavesialueelle, eli kyse ei ole vanhan toiminnan laajentamisesta tai muuttamisesta tahi pohjavesialueella jo sijaitsevan tilan toimintojen muuttamisesta. Näissäkin tapauksissa eläinsuojien sijoittaminen pohjavesialueelle tulee tarkastella tapauskohtaisesti.

9.3.2 Asuinalueiksi tai muuhun käyttöön kaavoitetut ja muuten taajaan rakennetut alueet

Mikäli hevostallien läheisyydessä on muuta asutusta tai muita mahdollisesti häiriintyviä kohteita, voi tallitoiminta aiheuttaa ristiriitoja naapurustossa. Tallitoiminnan naapureille aiheuttamat haitat ovat yleisimmin lähinnä asumisviihtyvyyteen vaikuttavia maisemallisia ongelmia (erityisesti tallirakennuksen tyyli, ja koko, alueen siisteys), terveydellisiä haittoja (mm. lannan haju, eläinten haju, kärpäset, pölyäminen, äänihaitat) sekä visuaalisia

epäkohtia (mm. tarhan tai laitumen kuraisuus ja eläinten liikkuminen). Myös hevosten liikkuminen tallialueen ympäristössä voidaan kokea häiritseväksi tai turvallisuusriskejä lisääväksi.

Tallien ja hevosalueeseen liittyvien muiden toimintojen sijoituksesta on annettu ohjeellisia suosituksia. Uudenmaan ympäristökeskus on antanut suosituksia kunnille pienten tallien sijoitukseen liittyen. Näiden suositusten mukaan tallin, lantalan ja ulkotarhan etäisyys naapurikiinteistön rajaan tulisi olla vähintään 50 metriä. Tällä vähimmäisetäisyydellä voidaan yleensä ennaltaehkäistä riittävästi haittoja naapureille silloin, kun naapurikiinteistöllä on rajan tuntumassa asutusta, päiväkotia, koulu, puisto tai vastaava tai, jos naapurikiinteistö on asema- tai yleiskaavassa osoitettu tällaiseen tarkoitukseen. Suosituksessa todetaan, että etäisyyden riittävyttä arvioitaessa tulee ottaa huomioon paikalliset maasto-, maisema- ja rakentamisolosuhteet ja naapurin suostumuksella vähimmäisetäisyys voi olla pienempi. Etäisyys voi olla pienempi myös silloin kun naapurikiinteistön rakennusoikeus on siirretty kaavalla muualle. Vastaavaksi ratsastuskentän vähimmäisetäisyydeksi arvioidaan 20 m ja laitumen 10 m.

Edellä mainitut suositukset on annettu Uudellamaalla, missä asutus on suhteessa paljon tiiviimpää kuin muualla Suomessa. Suositusten soveltamista sellaisenaan pidetään hevosalousjärjestöjen keskuudessa kyseenalaisena. Hevostallien ja hevosharrastamisen sopeuttamista kunnan muuhun toimintaan sekä mahdollisuuksia hyvään maankäytön suunnitteluun tutkitaan tällä hetkellä mm. Hästsam-tutkimushankkeessa Helsingin yliopistossa, http://sockom.helsinki.fi/forum/HASTSAM/projekt_presentation.html.

9.3.3 Muita reunaehtoja

Pintavesien suojelun suhteen suosituksena on perustaa hevosten ulkotarha vähintään 20 m etäisyydelle valtaojasta ja 100 m purosta ym. vesistöistä. Suojaetäisyyden tulee kuitenkin olla olosuhteista riippuen vähintään 10 ... 50 m. Vesistöön ja valtaojaan viettävät rinteet tulee jättää kokonaan ulkotarhan ulkopuolelle, ellei rinteiden ja vesiuoman välillä ole mahdollista jättää riittävää suojavyöhykettä. Rinnetarhojen käytön määrää voi olla tarpeen rajoittaa ainakin talvikausina. Laitumilla vastaava suojavyöhyketarve tulee arvioida mm. kaltevuusolosuhteiden, hevosmäärän ja käyttöajankohtien mukaan.

Vesiensuojelusuiden erityisesti vaatiessa vesistöjen äärellä laiduntavien hevosten pääsy vesirajaan estetään. Rantalaitumilla tulisi viimeistään vesirajassa olla aita estämässä hevosten kulkua.

10 Hevosella maastoon

Jotta hevosille voidaan varata mahdollisuus riittävän vaihtelevaan liikkumiseen ja harrastamiselle luoda laadukkaat olosuhteet tulee tallien ja hevosurheilualueiden yhteydessä olla mahdollisuus myös maastossa ratsastamiseen tai ajoon. Hevosella liikkuvien taidot ja hevosten käyttäytyminen vaihtelevat suuresti. Hevonen on saaliseläin, joka saattaa pelästyä nopeasti liikkuvia, värikkäitä tai meluisia kohteita. Vaaratilanteita syntyy lähinnä hevosen säikähtäessä, sillä pakoreaktio voi olla hyvinkin raju ja suuren, voimakkaan eläimen piteleminen on erittäin vaikeaa. Ongelmia syntyy myös, kun muut tielläliikkujat eivät tiedä miten hevosten läheisyydessä tulee käyttäytyä.

Jokamiehen oikeuksien nojalla maastossa voi liikkua ratsain satunnaisesti, mutta mikäli käyttö on säännöllistä tai siihen liittyy ammattimaista toimintaa, tulee maastossa

liikkumiseen olla aina maanomistajan lupa. Hevonen ja kärry ovat hevosajoneuvo, jonka liikkumista säätelee tieliikennelaki, ja jota jokamiehenoikeus ei koske. Tieliikennelaki määrittelee hevosella liikkumisen taajamissa. Lain mukaan hevosajoneuvot ja ratsukot eivät saa käyttää kevyen liikenteen väyliä, vaan niiden paikka on maantiellä. Selkeintä on jos liikkuminen voitaisiin ohjata virallisille hevosurheilupolteille.

Tielaissa annetaan mahdollisuus kevyen liikenteen väylän käyttöön esim. varsinaiselle reitille siirtymiseen, jos se turvallisuuden takia on tarpeen. Kevyen liikenteen väylien käyttäminen ratsastukseen ei ole ongelmaton. Hevonen voi pelästyä muita väylällä liikkujia, mikä saattaa aiheuttaa vaaratilanteita, ja muut väylän käyttäjän saattavat pelätä suurta eläintä. Kova pinta, kuten asfalttipinnoite, sopii vain rauhalliseen ratsastukseen käynnissä. Erillisen reitin ollessa mahdoton, paras ratkaisu on tehdä hevosille oma kavioura pienen välikaistan päähän jalankulku- ja pyörätiestä.

Ratsastustallit ja keskuksat käyttävät päivittäin ns. lähireittejä, jotka ovat pituudeltaan yleensä noin 2 - 10 - 20 km. Pidemmät yhdysreitit toteutetaan yhdistämään talleja ja keskuksia. Yhdysreitit varmistavat sen, että hevosurheilualueet eivät eristy toisistaan vaan voivat fyysisestikin verkostoitua ja tehdä yhteistyötä. Vaellusreitit ovat pidempiä ja niiden pituus voi vaihdella 30 – 100 km välillä. Tallien välinen yhdysreitistö voi muodostaa rungon vaellusreiteille.

Reittien suunnittelu tulee tehdä yhteistyössä kunnan maankäytön suunnittelusta vastaavien ja naapuruston kanssa. Jotta reitit ja alueilla liikkumismahdollisuudet säilyvät myös tulevaisuudessa, tulee ainakin kaupunkien läheisyydessä ja taajaan asutuilla alueilla laatia reittisuunnitelmat ja vahvistaa reitit virallisiksi hevosurheilupolteiksi.

10.1 Hevosurheilupolteiden suunnittelu

Ulkoilupolte, kuten hevosurheilupolte, suunnittelu alkaa alueen taustatietojen keräämisellä. Reitit tulee rakentaa aina tarpeeseen. Reitien tarvekartoituksessa selvitetään kunnan/alueen tallit, hevosurheilupoltekeskuksat, olemassa olevat / käytössä olevat epävirallisetkin hevosreitit, mahdolliset matkailupalveluita tarjoavat yritykset jne. Tarvekartoituksella kootaan myös reitin tavoitteet ja eri tahojen toiveet reittiä kohtaan.

Olemassa olevien tallien paikallistuntemuksen perusteella voidaan koota kommentteja ja vinkkejä reitistön suunnitteluun. Tallit voivat mm. piirtää käyttämänsä reitit sekä

mahdolliset tulevaisuuden reitit ("unelmat") kartoille. Muita selvitettäviä asioita ovat mm. alueen luonnonolosuhteet, maanomistusolot, vetovoima- ja häiriötekijät, kuten nähtävyydet, erityiset luonto- ja kulttuuriympäristökohteet, vilkasliikenteiset tiet jne. sekä muut aluetta koskevat suunnitelmat.

Taustatietoihin pohjautuen voidaan suunnitella reitin alustava linjaus. Tärkeää on linjata reitti maisemallisesti kiinnostaville alueille. Kulttuurikohteet ja nähtävyydet toimivat reitin varrella vetovoimatekijöinä. Liitännäisalueiden, kuten vaellusreittien yöpymis- ja taukopaikkojen, sijoituspaikat voidaan suunnitella alustavasti.

Hevosreitistöt tulee ottaa huomioon kunnan maankäytön suunnitelmissa ja kaavoituksessa. Tilavaraus on erityisen tärkeää suurien kasvukeskusten alueilla, joilla kaavat saattavat käydä "ahtaiksi" ja sopivan reittilinjauksen löytyminen voi olla myöhemmin vaikeaa, ellei lähes mahdotonta. Suunnittelu on hyvä toteuttaa yhteistyössä naapurikuntien ja alueiden kanssa niin, että tulevaisuudessa hevosreiteistä muodostuu koko maan kattava hevosreittiverkosto.

Maanomistusolot vaikuttavat huomattavasti reitin perustamiseen, joten jo suunnitteluvaiheessa tulee ottaa huomioon alueen maanomistajat. Kaikkia ao. maanomistajia informoidaan reittihankkeesta ja heidän kanssaan käydään neuvotteluja reittien linjauksesta. Tärkeää on kysyä ja kuulla maanomistajan mielipidettä, mistä reitti voisi kulkea. Yleensä on parempi lähestyä maanomistajaa kysyen kuin valmiita ratkaisumalleja esittäen. Hevosreittejä suunniteltaessa on toimittava muutoinkin mahdollisimman avoimesti ja pyrittävä löytämään hyvä keskusteluyhteys eri osapuolten kesken.

Hevosreitit kannattaa suunnitella sellaiseen hyväpohjaiseen maastoon, että varsinaista rakennekerrosten rakentamista on mahdollisimman vähän. Reitti tulee sijoittaa kulutusta kestäville alueille. Vanhat polut, metsä- ja talvitiet raivataan ja tasoitetaan riittävään leveyteen. Ratsastustien kunnostus tulisi tehdä niin, että koneellinen hoito on mahdollista.

Hevosreittejä ei mielellään sijoiteta liikenneväylien eikä muiden äkillisiä ääniä tuottavien paikkojen läheisyyteen. Tien ja reitin väliin jätetään vähintään 20 metrin levyinen suojavyöhyke. Reitin ja ajoneuvoliikennetien risteykset tulee sijoittaa sellaiseen paikkaan, josta on erittäin hyvä näkyvyys joka suuntaan. Jos ratsastustie alittaa yleisen tien, pitää alikulkutunnelin vapaan korkeuden olla vähintään 2,75 metriä.

Kaviouran minimileveys ratsastusreitillä on 1,0 metriä. Vapaan tilan tarve uran kohdalla on 1,5 metriä ja korkeussuunnassa 3,0 metriä. Vapaaseen laukkaan tarvittava uran leveys on 2,0 metriä. Ajoon tarvittavan reitin leveys on vähintään 3 metriä. Mahdollisuuksien mukaan reittien yhteyteen voidaan sijoittaa myös maastoesteratsastuksen esteitä riittävän tilavaan paikkaan reitin sivuun.

10.2 Hevosreitin perustaminen

Virallinen hevosreitti voidaan perustaa joko sopimalla käyttöoikeudesta maanomistajien kanssa kirjallisilla sopimuksilla tai ulkoilureittitoimituksella. Sopimus maanomistajien kanssa on yksinkertaisempi ja joustavampi ja yksinkertaisempi vaihtoehto kuin ulkoilureittitoimitus. Jos maanomistajat ovat haluttomia tekemään sopimuksia tai reitille halutaan vahvempi suoja muuta maankäyttöä vastaan, kannattaa käyttää reittitoimitusta.

Toteutettaessa hevosreitti sopimuksella maaomistajien kanssa on otettava huomioon ainakin seuraavat asiat:

- tehdään aina kirjallinen sopimus kaikkien maanomistajien kanssa
- pyritään mahdollisimman yhtenäiseen sopimuskäytäntöön eri maanomistajien kanssa
- määräaikaissa sopimuksissa pyritään pitkäaikaisiin sopimuksiin
- määräaikaissa sopimuksissa pyritään kiinnittämään sopimus kiinnitys- ja lainhuutorekisteriin
- käytetään yleisesti hyväksyttyä valmista sopimus pohjaa
- tehdään sopimukseen ehto, joka sitoo maanomistajan ilmoittamaan hevosreitit käyttöoikeussopimuksesta kiinteistön kaupassa tai -vaihdossa

Ulkoilureittitoimitusta varten kunnassa laaditaan ensin reittisuunnitelma, jonka alueellinen ympäristökeskus vahvistaa. Nähtävillä oloajan jälkeen suunnitelma lähetetään muistutuksineen ja lausuntoineen lääninhallitukselle vahvistettavaksi. Tämän jälkeen kunta hakee toimitusta maanmittauslaitokselta.

10.3 Hevosreitit rakentaminen

Hevosreitit edellyttävät perustustyöt ja rakentamisen kustannukset riippuvat olennaisesti alueen maasto-olosuhteista. Hyvällä suunnittelulla reitit voidaan ohjata helppokulkuisille ja pohjiltaan valmiiksi soveltuville alueille. Kiinteällä ja läpäisevällä maapohjalla (sora, hiekka, moreeni) vaellusratsastukseen sopiva reitti voi olla tallella syntynyt polku. Ajoon soveltuvat usein metsäauto- ja viljelysteiden pohjat.

Reitin on oltava pehmeä. Kova pinta, kuten asfalttipinnoite, sopii vain rauhalliseen liikkumiseen käynnissä. Metsämaastossa riittää raivaus ja humuskerroksen poisto. Tarpeellisiin paikkoihin ajetaan noin 100 mm:n paksuinen pintakerros soraa. Heikosti kantaviin ongelmapaikkoihin asennetaan kuitukangas maa-pohjan päälle, jonka päälle tehdään 150 mm:n paksuinen kantava kerros murskeesta ja tämän päälle 100 mm:n paksuinen pintakerros sorasta.

Pintakerros kallistetaan reitin reunoihin päin. Reunat muotoillaan siten, ettei vesi lammikoidu tielle. Tarpeellisiin paikkoihin tehdään niskaojat, missä ulkopuoliset pintavedet valuvat tielle. Ojien ja purojen ylitykseen käytetään rumpusiltaja. Puusiltaja ei tulisi käyttää.

Jos reitti sijaitsee kasvillisuudeltaan tiheässä maastossa, voidaan puita ja pensaita harventaa paremman näkyvyyden saavuttamiseksi. Jyrkissä mutkissa ja reittien risteyksissä kasvillisuus on raivattava siten, että näkyvyys on riittävä eikä yllättäviä kohtaamisia pääse tapahtumaan. Myös radan leveyttä voidaan lisätä turvallisuutta parantamaan.

Reitistön merkitseminen ja eri liikkujaryhmien opastus on tärkeää alueilla, joilla on paljon liikkujia. Suositeltavaa on käyttää Suomen Standardisoimisliiton standardin SFS 4424 Ulkoilun ja urheilun merkit mukaisia merkkejä.

10.4 Hevosreittien ylläpito

Jo reitin suunnitteluvaiheessa on hyvä miettiä reitin ylläpitoa. Reittien ylläpitoon voidaan pohtia erilaisia vaihtoehtoja.

Käyttöoikeudella perustetuilla reiteillä reitin pitäjä on määritelty käyttöoikeussopimuksessa, yleensä reitin pitäjä vastaa myös reitin ylläpidosta. Muilla reiteillä ylläpidosta aiheutuviin

kuluihin/hoitotoimenpiteisiin osallistuvat kaikki reittiä säännöllisesti käyttävät sopimusten mukaan.

Reitin ylläpidosta voi vastata kunta tai kunnat yhteistyössä varsinkin keskeisten hevosurheilualueiden yhteydessä, missä reitit ovat kaikkien vapaasti käytettävissä ilman erillisiä maksuja.

Reitin ylläpidosta vastaamaan voidaan perustaa reitin hoitokunta, johon kuuluvat reittiä käyttävät tahot. Tällöin reitin käyttäjät maksavat käyttömaksua, jolla katetaan ylläpidosta aiheutuvat kustannukset.

Yksi vaihtoehto on ns. poolimalli, jossa poolin muodostavat usein kunta, yrittäjät ja metsähallitus. Pooli on hyvä vaihtoehto, kun reitistä hyötyy myös rahallisesti esim. matkailun kautta useampi eri taho ja reittien vaatima ylläpidon taso on korkeampi kuin julkisen tahon resurssein on mahdollista hoitaa.

Peruspyrkimyksenä on, että alueelliset ja kunnalliset hevosreitit olisi tarkoitettu kaikille hevosiharrastajille ja käyttö olisi ilmaista tai kunnossapitomaksut siten kohtuullisia ettei käyttömaksu rajoittaisi reitin käyttöä. Kunnossapitokustannuksien pitämiseksi kohtuullisina voidaan reittien ylläpidossa hyödyntää myös talkoovoimaa: paikallisten seurojen ja tallien yhteistä työpanostusta. Virallisen reitin ylläpidosta vastaavat tahot tulee kuitenkin määritellä riittävän tarkasti, jotta esim. talkootyöhön luottaminen ilman sopimuksia ei johda reitin jäämistä ilman tarvittavia huoltotoimia.

11 Hevoslaidun maaseutumaisemassa

11.1 Hevosen ulkoilun tarve on suuri

Hevonen on käyttäytymiseltään, rakenteeltaan ja aisteiltaan tyypillinen saaliseläin. Hevosella on vahva sisäinen tarve liikkua ja harjoitella motoriikkaa. Useissa tutkimuksissa on myös osoitettu, että runsas liikunta vähentää häiriökäyttäytymistä.

Hevonen on sosiaalinen laumaeläin. Hevosella on oltava hevoskavereita, jotta se kehittyy normaalisti. Luontaista käyttäytymistä ohjaavat lauman jäsenten välillä vaikuttavat voimakkaat tunnesiteet ja hierarkkinen arvojärjestelmä. Alempiarvoisilla hevosilla on oltava mahdollisuus ja tilaa väistää turvallisesti ylempiarvoista. Mitä ahtaammin hevosia pidetään, sitä selkeämmäksi arvojärjestys muodostuu ja aggressiivisten yhteenottojen määrä lisääntyy.

Kaupunkiolosuhteissa pidettävälle hevosille ei useinkaan pystytä tarjoamaan mahdollisuutta lajinmukaiseen käyttäytymiseen, riittävään ulkoiluun ja liikuntaan toisten hevosten seurassa. Ulkoilutilaa on yksinkertaisesti liian vähän. Vapaana ulkoilu-aika voi tyytyä muutamaan tuntiin vuorokaudessa. Lisäksi ulkoilualueet ovat pinta-alaltaan pieniä juoksutarhoja, joissa hevosia ei useinkaan voida pitää laumassa mahdollisia tapaturmia aiheuttavien välienselvittelyjen pelossa. Pieni alue ei myöskään houkuttele liikkumaan ja pienessä tilassa rajusti liikkuva hevonen voi jopa loukata itsensä.

Suuren määrän hevosia ulkoillessa pienellä alueella alue myös kuluu voimakkaammin. Ulkotarhat ovat kasvipeitteettömiä, maa tiivistyy ja valumavedet poistuvat pintavalumana. Tällöin hevosten ulosteista ja ruokintajätteistä peräisin olevat ravinteet, erityisesti fosfori, eivät pidäty alempiin maakerrokseen vaan aiheuttaa jopa paikallisesti merkittävää kuormitusta ympäristöön.

11.2 Hevonen maisemanhoitajana

Maisema on syntynyt ihmisen ja luonnon yhteisvaikutuksesta vuosituhansien aikana. Parhaimmillaan ihmisen toiminta on rikastuttanut ja rikastuttaa edelleen maisemakuvaa sekä lisää maaseutumaiseman ja luonnon monimuotoisuutta. Perinнемaisemat ovat perinteisten maankäyttötapojen synnyttämiä maisematyppejä. Perinnebiotoopilla tarkoitetaan aluetta, jota on käytetty pääosin karjan laiduntamiseen tai rehuntuotantoon.

Niityt ja hakamaat sekä metsälaitumet ovat uhanalaisimpia luontotyppejämme ja niiden tila on erittäin huolestuttava. Koko maassa perinteisten elinympäristöjen määrä oli romahtanut murto-osaan 100 vuoden takaisesta tilanteesta. Hoidon loppumisen aiheuttaman umpeenkasvun lisäksi perinnebiotooppeja uhkaavat rehevöityminen ja kasvilajiston köyhtyminen. Perinteisen maatalouskäytön, etenkin laidunnuksen, jatkuminen on perinnebiotooppien ja niistä riippuvaisten kasvi- ja eläinlajien säilymiselle elintärkeää.

Moninaiset niityt ja hakamaat laiduntavine karjoineen ovat maisemallisesti hyvin arvokkaita ja niiden merkitys sekä paikallisille asukkaille että maaseutumatkailulle on kiistaton. Perinnebiotooppeja voitaisiin aiempaa enemmän hyödyntää myös luonto- ja elämysmatkailussa.

Perinnebiotooppien hoitona on laidunnus tai niitto. Laiduntaminen on eläimille hyödyllistä ja yrittäjälle taloudellisesti arvokasta. Lisäksi laiduntava karja antaa myönteisen kuvan maaseudusta. Luonnonlaitumille soveltuvat parhaiten matalatuottoiset eläimet esim. uuhet ilman karitsoita, emolehmät ilman vasikoita, ummessa olevat lehmät, sonnit ja hiehot sekä vähällä käytöllä ja joutilaana olevat hevoset, kuten nuoret hevoset ja siitoskäytössä olevat tammot varsoineen sekä lepohevoset. Urheilukäytössä olevat ratsu- ja ravihevoset tarvitsevat lisäruokintaa ja ovat siten vaativampia laiduntajia.

Hevoset nyhtävät laitumet hyvin tarkkaan. Ne syövät erilaisia ruohoja, mutta lehdet ja puun kuoret tekevät myös hyvin kauppansa. Hevoset syövät myös karkeampaa ruohoa kuin naudat. Aktiivisena liikkujana hevonen on kuluttava laiduntaja, joka muodostaa maastoon helposti polkuja sekä piehtaroimisesta syntyviä aukkopaikkoja. Tallausvaurioiden vuoksi hevonen ei sovellu luonnotaan herkille alueille laiduntajaksi. Toisaalta hevosten tallauksesta aiheutuvan maaperän rikkoontuminen on hyödyksi monien pienien yksivuotisten kasvien itämiselle. Hevonen ei syö mielellään läheltä lantakasoja, joten hylkylaikkuja muodostuu ja niiden niittoon kannattaa laidunnusta suunniteltaessa varautua.

Laitumen lohkominen on kannattavaa, jotta hevoset eivät kuluttaisi laidunta liiaksi joiltakin osin. Laidunlohkoja vaihtelemalla estetään alueen liiallinen kuluminen. Maapohja voi olla vaihtelevaa, mutta täysin kosteita ja vetisiä alueita kannattaa välttää, sillä aroeläiminä hevosten jalkoihin saattaa muodostua kosteissa olosuhteissa riviä (= rupinen, halkeileva ja helposti tulehtuva ihovaurio).

11.3 Hevoslaitumen perustaminen

Suomen eläinsuojelulainsäädännön suosituksena on, että hevonen pääsee kesällä päivittäin laitumelle. Käytännössä tämä ei kaupunkiolosuhteissa ole mahdollista. Yhä useampi hevosen omistaja kuitenkin haluaa tarjota hevoselleen mahdollisuuden olla ainakin osan kesästä vapaana laitumella. Erityisesti nuorille ja lepohevosille tarjottaville laidunpaikoille on taajamissa sijaitsevien tallien lähiseuduilla kysyntää.

Sekä maisemanhoidon että eläinten hyvinvoinnin kannalta onnistunut laidunnus vaatii suunnittelua ja eläimen omistajan ja maanomistajan välistä yhteistyötä. Jotta laidunnus hyödyttäisi kaikkia osapuolia, on yhteistyö suunniteltava huolella. Kirjallinen sopimus käytännön työnjaosta, vastuista ja kustannuksista kannattaa laatia aina ennen laiduntamisen aloittamista. Tärkeimpiä toiminnan edellytyksiä ovat eläinten hyvinvointi, hoidettu maisema sekä taloudellinen kannattavuus. Laiduntavat eläimet luovat myös positiivista kuvaa maataloudesta ja lisäävät maaseudun ja kaupungin vuorovaikutusta.

Laitumen voi vapaasti perustaa haja-asutusalueella, mutta taajamissa tarvitaan lupa tai ilmoitus kunnan viranomaisilta. Eläinten pitoon tarkoitetun aitauksen sijoittamisesta tai käyttöönotosta asemakaava-alueelle on tehtävä kirjallinen ilmoitus kunnan terveydensuojeluviranomaiselle hyvissä ajoin ennen toiminnan aloittamista. Ilmoituksen vireilläolosta ilmoittaminen ja tiedottaminen sekä asianosaisten kuuleminen on myös useimmiten tarpeen. Asiasta kannattaa sopia terveydensuojeluviranomaisen kanssa. Asianosaisten kuuleminen voidaan toteuttaa esimerkiksi tiedotteena naapuritalouksiin.

Taulukko 7: Arvioita sopivasta laidunnuspaineesta (hevosia / hehtaari) eri tyyppisille alueille koko laidunkauden ajaksi (noin 120 päivää) (Lähde: Perinnemaisemien hoitoryhmän mietintö):

perinne-biotoppi	hevosia / hehtaari
kuiva niitty / keto	0,4 – 0,8
tuore niitty	1,0 – 1,4
kostea niitty / rantaniitty	0,8 – 1,6
hakamaa	0,6 – 1,2
metsälaidun	0,05 – 0,4
viljelty laidun	3,9

Laiduntavat hevoset tarvitsevat laidunruohon lisäksi myös suolaa, kivennäistä ja juomakelpoista vettä. Hevonen juo runsaasti, n. 40-60 litraa päivässä. Mikäli laitumella ei ole luonnollista puhdasvetistä juomapaikkaa, on turvauduttava ”saavijuottoon”. Juomastiat on hyvä sijoittaa hieman erilleen toisistaan, jotta kaikenarvoiset hevoset pääsevät vuorollaan juomaan. Suolan ja kivennäisten saanti on helppo varmistaa tähän tarkoitukseen valmistettujen mineraalikivien avulla.

Hevonen on tapaturma-altis eläin ja vaatii päivittäistä valvontaa. Liikkuessaan ja leikkiessään hevoselle syntyy helposti nirhaumia, jotka voivat kesäkuumalla tulehtua. Jotkut hevoset ovat myös herkkiä hyönteisten puremille, jolloin niiden ihoon voi syntyä

märkäisiä rupia, jotka vaativat hoitoa ja puhtaanapitoa. Myös erilaiset lihasvenähdykset ja jännerevähdykset ovat mahdollisia. Hevoset on tarkistettava vähintään kerran päivässä ja samalla on tarkistettava aidan kunto sekä sähköön kulkeminen langoissa. Hevoset älykkäinä eläimiä oppivat nopeasti, koska aitaan on turvallista nojailla. Makaavat hevoset on aina syytä tarkistaa ähkyn varalta, vaikkakin hevoset saattavat varsinkin kuumina päivinä makailla muutoinkin. Apaattinen ja laumasta vetäytyvä hevonen on yleensä aina jollakin tapaa sairas. Myös erilaiset sierain- ja silmävuodot kertovat usein sairastumisesta.

Vastuullinen hevosen omistaja on huolehtinut hevosensa rokotukset ja madotukset kuntoon ennen laitumelle laskua. Näin voidaan välttää tautien ja mahdollisten loisten leviäminen. Vastuullinen omistaja ei myöskään anna yksittäistä hevosta laitumelle varmistamatta, että sille on siellä seuraa. Laumaeläimenä hevonen kaipaa lajitoverinsa kontaktia. Joissakin tapauksissa myös lampaat ja lehmät soveltuvat hevosen laidunseuraksi, mikäli muita hevosia ei ole mahdollista liittää laumaan. Aaseja ei hevosten kanssa suositella samoille laitumille, sillä aasi voi olla hevoseen tarttuvan sisäloisen oireeton kantaja.

Ulkotarhan ja laitumen sekä eläinsuojasta ulkotarhaan ja laitumelle johtavien kulkuteiden on oltava hevoselle turvallisista. Tarhan ja laitumen on oltava riittävän tilava ottaen huomioon eläimen rotu, koko, ikä, sukupuoli sekä eläinten lukumäärä ja aktiivisuus. Maaston, kasvillisuuden sekä maapohjan on oltava hevoselle sopivia ja ympäristön on oltava riittävän rauhallinen ja meluton.

Lauman sosiaalisessa arvoasteikossa alempana olevalla hevosella on oltava tarhassa ja laitumella mahdollisuus väistää arvoasteikossa ylempänä olevan hevosen hyökkäävää käytöstä. Tarvittaessa ulkotarhassa ja laitumella on oltava hevoselle suoja epäsuotuisia sääolosuhteita vastaan.

Ulkotarhan ja laitumen aitojen on oltava hevoselle turvallisista ja sopivasta materiaalista. Aitauksessa ei saa olla liian ahtaita tai teräviä kulmia ja aitojen on oltava helposti hevosen havaittavissa. Aidat ja niiden rakenteet on pidettävä hyvässä kunnossa, jotta hevoset eivät pääse vahingoittumaan tai karkaamaan. Aitojen kunto on tarkastettava säännöllisesti ja havaitut viat korjattava viivytyksettä. Hevosten ulkotarhan ja laitumen aita ei saa olla piikkilankaa.

11.4 Laiduntarjonta Ylikiimingissä

Osana tätä esiselvitystä toteutettiin kirjekysely Ylikiimingin maatiloille. Kyselyllä kartoitettiin tilojen halukkuutta tarjota laidunpaikkoja hevosille. Kyselylomake lähetettiin 118 tilalle ja vastauksia saatiin yhteensä 31, joten vastausprosentti oli 26%.

Vastanneista tiloista neljä oli aiemmin vuokrannut laidunta hevosille. Vastaajista 20 ilmoitti, että voisi tulevaisuudessa tarjota vuokralle laitumia. 12 mahdollisista vuokraajista voisi myydä laidunpalvelua, jossa laidunpaikkaan sisältyisi myös hevosten valvonta sekä veden ja mahdollisten lisärehujen anto.

12 Hevosrehutuotannon mahdollisuudet

Hevostalouden kasvun myötä myös laadukkaiden hevosrehujen kysyntä lisääntyy. Maaseudulla sijaitsevat tallit ovat useimmiten omavaraisia rehujen suhteen, ja osalla niistä jopa tuotetaan rehua myyntiin. Sitä vastoin yhä useammin taajamien lähellä sijaitsevat

ravitallit, ratsastuskoulut ja täysihoitotallit ostavat lähes kaiken tarvitsemansa rehun. Suomen nykyiset 70 000 hevosta tarvitsevat vuosittain noin 60 milj. kiloa kauraa ja 120 milj. kiloa heinää. Hevosten rehujen tuotantoon on arvioitu Suomessa käytettävän vuonna 2007 lähes 100 000 hehtaaria peltoa.

Pohjois-Pohjanmaalla on Hippoksen rekisteritietojen mukaan tällä hetkellä noin 3500 hevosta ja kuten muualla Suomessa määrä kasvaa koko ajan. Talleja sijaitsee maaseudulla, missä heinän ja viljan saanti on osittain omavaraista ja toisaalta yhteistyötä tehdään lähialueen viljelijöiden kanssa. Yhä isompi osa hevostalleista sijaitsee kasvukeskuksissa tai niiden ympäristössä, kuten Oulussa tai Ylivieskassa. Näillä alueilla hevosienomistajilla ja tallien pitäjillä ei useinkaan ole omia pelloja eikä välttämättä kontakteja alueen viljelijöihin.

Koko Suomea koskeneessa kyselytutkimuksessa vuonna 2006 mukana olleista hevostiloista kolmannes tuottaa hevosten heinän itse ja kolmannes tuottaa osan ja ostaa osan. Vajaa puolet talliyrittäjistä ostaa kaiken hevosille tarkoitetun heinän. Vastaavasti Pohjois-Pohjanmaalla tehdyn selvityksen mukaan reilu kolmannes hevosienomistajista tuottaa itse kaiken tarvitsemansa kuivaheinän ja säilöheinän. Loput ostavat joko kaiken tai osan tarvitsemastaan heinästä. Rehuviljan ostavat lähes kaikki hevosilat.

Talliyrittäjät toivovat usein tuottajan myyvän rehut riittävän pienissä erissä ja pystyvän järjestämään rehun kuljetuksen. Pelkkää ostoheinää käyttävistä talliyrittäjistä lähes kaikki toivovat tuottajan järjestävän kuljetuksen heinälle.

Kasvavan hevosalan rehutuoanto ja siihen liittyvät palvelut voisivat tarjota viljelijöille uusia mahdollisuuksia varsinkin suurten taajamien yhteydessä. Myös kiinnostusta hevosrehujen tuotantoon olisi. Tiedon puute ja markkinoiden epävarmuus on toistaiseksi haitannut monen potentiaalisen tuottajan tapauksessa toiminnan aloittamista.

Hevosten ruokintaan liittyviä julkaisuja ja kirjallisuutta, jotka sisältävät tietoa myös heinän ja muiden perusrehujen ominaisuuksista, löytyy runsaasti. Sen sijaan selkeitä kysyntä-tarjonta-tutkimuksia hevosrehujen tuotantoon ei juurikaan ole tehty. Vastaavasti esimerkiksi heinäntuotanto-aiheiset tutkimukset ovat pääosin nautakarjalle tuotettavien nurmirehujen tuotantoa koskevia opaskirjoja.

12.1 Heinä

Hevosien vuorokaudessa tarvitsema heinä määrä määritellään karkeasti 1 kg karkearehun kuiva-ainetta 100 elopainokiloa kohti. Tällöin 600 kg painava hevonen tarvitsee päivässä noin 7 kg kuivaheinää, joka tekee vuodessa 2 555 kg. Säilörehun kosteuden ollessa 40 % on vastaava määrä vuorokaudessa 15 kg ja vuodessa 5 475 kg.

Suomessa tällä hetkellä olevien hevosten tarvitseman kuivaheinän määrä edellisiä esimerkkejä käyttäen on 179 milj. kg ja säilörehuna vastaava määrä on 383 milj. kg. Tarvittavan hevosheinän osuus tämänhetkisestä nurmirehujen kokonaistuotannosta on kuivaheinällä vajaa 50 % ja säilörehulla noin 5 %. Selvästi suurin osa nykyisestä nurmirehujen tuotannosta menee tänäkin päivänä nautakarjan rehuksi.

Hevosheinän tuotanto eroaa muusta nurmirehuntuotannosta siten, että sillä käydään selkeästi kauppaa markkinoilla. Nautakarjatilat tuottavat lähes poikkeuksetta itse kaiken

käyttämänsä karkearehun. Heinää ostavat hevosyrittäjät asettavat rehulle korkeita laatuvaatimuksia, mutta ovat useimmiten valmiita maksamaan rehusta hinnan, joka tekee tuotannosta kannattavaa.

Tilatuen käyttöönotto vuonna 2006 merkitsi nurmirehujen osalta myönteistä kehitystä. Vuonna 2005 CAP-tukea (peltokasvien tuki) maksettiin nurmirehuista ainoastaan pyöröpaalisäilörehulle, mutta nyt tilatuki on sidottu peltohehtaareihin, joten sen saa myös kuivaheinän tuotantoon.

12.2 Millaista heinää hevoselle?

Karkearehut muodostavat pääosan hevosen rehuannoksesta. Hevosten ruokinnassa on perinteisesti käytetty kuivaheinää, mutta säilörehun ja säilöheinän käyttö on lisääntynyt pyöröpaalausmenetelmän yleistymisen myötä. Se, kumman käyttöön päädytään, riippuu monista tekijöistä, kuten esimerkiksi rehujen säilytystilan ominaisuuksista, paalien käsittelymahdollisuuksista, konekannasta ja hevosen- ja tallinomistajan omista mieltymyksistä.

Selvitettäessä kyselyllä eri heinätyyppien käyttöä ja arvostusta suosituimmaksi ja käytetyimmäksi osoittautui kuivaheinä pienpaaleissa. Esikuivattu heinä pyöröpaalissa tai kanttipaalissa oli seuraavaksi paras heinätyyppi ja sitä myös käytettiin toiseksi eniten. Hevostallin toimintasuunnalla ja käytettävällä heinätyypillä ei ole havaittu yhteyttä. Usein talleilla on käytössä useampi kuin yksi heinätyyppi.

Laadun merkitys korostuu tuotettaessa heinää hevosten tarpeisiin. Hevostalliyrittäjien mukaan heinän laatu on selkeästi tärkein heinän valintaan vaikuttava tekijä. Ostaja maksaa heinässä nimenomaan laadusta, ei niinkään pakkaustavasta, pakkauskooosta, heinän korjuutavasta tai käytettävästä heinälajikkeesta. Tasalaatuisen heinän tuottamiseen pyrkiminen on haaste hevosheinän tuottajalle. Heinän hygieeninen laatu, sokeripitoisuus ja valkuaispitoisuus eivät saisi vaihdella paaleittain.

Heinän laatuksiteerit voidaan jakaa kahteen osaan:

Heinän hygieeninen laatu tarkoittaa homeettomuutta, mikrobiologista puhtautta ja pölyttömyyttä. Hyvä heinä on väriltään vihreää, tuoksultaan raikasta ja maultaan makeahkoa. Lehtien osuus on 40-50 % heinän painosta. Hyvä heinä ei pölyä eikä siinä ole rikkakasveja. Selvää on, että laadukkaaseen heinään eivät kuulu myöskään vieraat esineet tai epäpuhtaudet. Hygieenisen laadun muodostumiseen vaikuttavat heinän korjuu ja varastointi.

Ravitsemuksellinen laatu muodostuu heinän koostumuksesta, rehuarvoista ja sulavuudesta. Hyvän heinän rehuarvot on esitetty taulukossa 1. Ravitsemukselliseen laatuun voidaan vaikuttaa kasvilajien valinnalla, korjuulla ja käsittelyllä.

Valkuaiskasvien, eli apiloiden tai sinimailasen, käyttö hevosten heinässä jakaa mielipiteitä. Varhaisessa kasvuvaiheessa korjatussa sekä voimakkaasti lannoitetussa rehuraaka-aineessa valkuaispitoisuudet voivat olla hyvin korkeita. Yleinen raakavalkuaisenvaihteluväli on säilörehulla 10–17 % ja heinällä 8-12 %. Hevosille suunnatuissa rehuissa pyritään pitämään valkuaisen määrä vaihteluvälin alarajoilla, erona lehmille suunnatun rehun tuotantoon, missä korkea valkuaispitoisuus on toivottu ominaisuus. Valkuaispitoinen heinä on hyvää rehua siitostammoille tai kasvaville varsoille,

mutta monille kevyessä käytössä oleville hevosille liika valkuainen aiheuttaa jalkojen turvotusta tai muita terveyshaittoja.

Taulukko 8: Hyvän heinän rehuarvot (Lähde: Pohjois-Savon laatuheinärengas Heinämestarit 2007):

Rehuyksikköarvo	0,80 ry / kg ka
ME	> 9,0 MJ / kg ka
Sulava raakavalk.	90,0 g / ry ka
Kuiva-aine	> 85,0 %
Raakavalkuainen	11,0-13,0 %
Raakakuitu	< 31,0 %
Kalsium	3,0 g / kg ka
Fosfori	2,5 g / kg ka
Magnesium	1,6 g / kg ka
Kalium	25,0 g / kg ka
Natrium	0,15 g / kg ka
Kupari	5,0 mg / kg ka
Mangaani	55,0 mg / kg ka
Sinkki	30,0 mg / kg ka
Rauta	150,0 mg / kg ka
Seleen	0,10 mg / kg ka
Homeitiöpitoisuus	0,1-7 Milj. kpl / g
Kokonaisitiöpitoisuus	0,5-8 Milj. kpl / g
D-arvo	> 60

Säilöttyjen heinien käyttö pienentää korjuun sääriskiä. Lisäksi hevosten ruokinnassa etua tuo säilörehun pölyttömyys ja usein kuivaheinää paremmat ravintoarvot. Hevoselle tarkoitettujen säilöttyjen rehujen teossa huolellinen korjuu on tärkeää. Se pitää sisällään riittävän hitaan paalausnopeuden, tarkoituksenmukaisen paalaimen, rehun oikean kasvuasteen ja laadukkaan muovin. Ilmatiiviisti säilötyssä heinässä maitohappokäyminen tapahtuu oikealla tavalla ja rehun laatu säilyy moitteettomana. Säilöttyjen rehujen teossa ei kannata pyrkiä liian kuivaan rehuun, jossa ongelmaksi muodostuu riittämätön maitohappokäyminen. Tällöin rehun sokeripitoisuus jää korkeaksi, mikä voi aiheuttaa terveysongelmia joillekin hevosille.

Esikuivatun heinän säilönnässä ollaan selkeästi hevospuolella siirtymässä AIV-happosäilönnästä joko maitohapolla säilöttyyn tai ilman säilöntäainetta tehtävään heinään. Säilöntäaineen käyttö on suositeltavaa, sillä se nopeuttaa pH:n laskua eli estää haitallisten bakteerien, hiivojen ja homeiden kasvua ja rehun lämpenemistä. Samalla rehun hygieeninen laatu, maittavuus ja valkuaisen laatu paranevat ja pilaantuminen estyy. Selvitysten mukaan heinän ostajille käytettävällä säilöntäaineella ei ole suurta merkitystä, kunhan heinä on muuten laadultaan hyvää.

Hevosten heinäksi soveltuu parhaiten timotei- tai timoteivaltainen (timotein osuus 60-70 %) heinä. Seokseen voidaan lisätä nurminataa parantamaan kasvuston lehtevyyttä (osuus 20-30 %). Puna-apilaa voi olla seoksessa vaikuttamassa heinän valkuais- ja kivennäispitoisuuksiin Monivuotinen raiheinä ja koiranheinä ovat myös hevosheinäseoksiin soveltuvia nurmikasvilajeja

12.3 Heinän tuotannon kannattavuus

Heinän hinnan ensisijaisena perustana on sen ravitsemuksellinen ja hygieeninen laatu. Hinnoittelun perusteena voivat olla heinän kuitu- ja valkuaispitoisuudet, jotka voidaan

helposti analyysillä selvittää. Hinta voidaan määrittää myös vertaamalla heinän ravintoaineiden pitoisuuksia niin sanottuun keskiverto-heinään.

Viljelijän näkökulmasta hinnan muodostukseen vaikuttaa heinän tuotantokustannus. Heinän tuottaminen tulee yleensä sitä kalliimmaksi mitä enemmän ja mitä parempia korjuulaitteita käytetään. Myös kuivaustarve ja sääolosuhteet vaikuttavat hintaan, sateisena kesänä tarvitaan pitempi heinäkuivatusaika kuin hyvissä olosuhteissa. Laatuheinä on tuotantokustannukseltaan aina tavanomaista heinää kalliimpaa. Myös paalin koko vaikuttaa hintaan, pienten paalien hinta on korkeampi kuin suurten.

Selvitettäessä heinän tuotannon kannattavuutta Suomessa tutkimuksessa mukana olleista hevosheinän tuottajista suurin osa vastaajista koki heinäntuotannon kannattavaksi. Suurimmalla osalla mukana olleista tuottajista tilan liikevaihdosta heinän tuotannon osuus oli joko 20 – 50 % tai alle 20 %. Sopivaksi heinän hinnaksi tuottajat arvioivat 20-23 c/kg (2006).

12.4 Viljat

Kaura on selkeästi yleisimmin hevosten väkirehuna käytetty vilja. Sen käyttöä hevosilla puoltaa nimen omaa se, että sen kuitu- ja rasvapitoisuus on muita viljoja suurempi, valkuaisen laatu muita viljoja parempi ja sen tärkkelys sulaa hevosen ruuansulatuskanavassa muita viljoja paremmin.

Ohraa käytetään myös jonkin verran hevosten väkirehuna. Sen energiapitoisuus on kauraa korkeampi, joten se soveltuu kilpahevosten lisärehuksi sekä laihojen hevosten lisäruokintaan. Ohra syötetään hevosille aina murskattuna. Vehnästä käytetään hevosten ruokinnassa nimen omaa sen kuoriosaa, josta tehdään vehnän lesettä.

Viljan laadun mittarina käytetään yleisimmin sen hehtolitrapainoa. Kauran hehtolitrapainon tulisi olla vähintään 550 g/l ja ohran hieman enemmän. Alhainen hehtolitrapaino on merkki suuresta kuoren osuudesta sekä heikosta energiapitoisuudesta ja sulavuudesta. Hyvälaatuinen vilja on kirkasta ja sen väri vastaa lajin normaalia väritystä.

12.5 Rehuanalyysit?

Hevosen ravinnontarve määräytyy sen koon, rodun, sukupuolen, iän ja käyttöasteen perusteella. Pääosan tarvitsemista ravintoaineista hevonen saa hyvälaatuisesta heinästä ja kaurasta. Rehujen laatu vaihtelee rehuerästä ja vuodesta toiseen, vaikka pyrkimyksenä onkin päästä mahdollisimman tasalaatuisiin rehuihin. Vaihtelua aiheuttavat rehun viljelyn, korjuun ja varastoinnin menetelmät ja olosuhteet. Mitä enemmän jotain rehua ruokinnassa käytetään, sitä tärkeämpää on tuntea sen todellinen ravintosisältö. Tunnettaessa perusrehujen ravintosisältö niitä voidaan täydentää erilaisilla lisärehuilla.

Rehun ravitsemuksellista laatua seurataan rehuanalyysillä. Rehuanalyysit jaetaan suppeisiin ja laajoihin analyysihin. Suppeassa analyysissä määritetään rehun kosteus sekä raakavalkuais- ja raakakuitupitoisuudet. Laajassa rehuanalyysissä määritetään edellisten lisäksi heinän esiintyvät tuhka-, raakarasva-, typettömien uuteaineiden-, kalsium- (kalkki), fosfori- ja magnesiumipitoisuudet. Hevosen ruokintaa suunniteltaessa olennaisimmat rehuanalyysitulokset ovat energia-arvon mittana oleva rehuyksikkö eli korvausluku ja sulavan raakavalkuaisen pitoisuus.

Tuottajille rehuanalyysin tekoa on markkinoitu myyntivalttina. Heinän ostaja hyötyy tehdystä rehuanalyysistä hevosten parantuneena terveytenä ja säästyneinä rehukustannuksina, kun hän mm. välttää hevosten ylikuormituksen. Talliyrittäjien mielipiteitä selvitettyä kävi kuitenkin ilmi, että hevosenomistajat keskittyvät heinän laatua arvioidessaan enemmän heinän ulkoiseen laatuun eli väriin, tuoksuun ja rakenteeseen kuin rehuanalyysillä todettaviin rehuarvoihin.

Rehuanalyysin käyttöä voi rajoittaa se, että siinä ilmenevien lukujen tulkinta vaatii ruokinnallista tietoa. Kehitteillä onkin analyysi, jossa tulokset olisivat nykyistä helpommin ymmärrettävissä. Hevosenomistajia olisikin tärkeä informoida hyvän heinän ominaisuuksista.

12.6 Rehuntuotannon yhteistyörenkaat

Laadukkaiden hevosrehujen tuotanto on viljelyn erikoismuoto, jonka kautta viljelijän on mahdollista saada lisäarvoa omalle ammattitaidolleen ja tuotteelleen. Viljelijöiden yhteistyöllä pyritään saavuttamaan hyöty kaikille yhteistyörenkaaseen kuuluville jäsenille. Hyötyä renkaan jäsenet saavat mm. laaja-alaisesta viljelyammattitaidosta ja tiedon jakamisesta renkaan sisällä. Lisäksi yhteistyöstä hyödytään tuote- ja asiakaspalvelun kehittämisessä.

Suomeen on perustettu 1990-luvun alusta laatuheinärenkaita, jotka ovat erikoistuneet tuottamaan heinää hevostallien tarpeisiin. Heinäntuotannon laaturenkaalla tarkoitetaan tuottajien muodostamaa yhteisöä, jonka jäsenet ovat erikoistuneet tuottamaan karkearehua hevostilojen tarpeisiin.

Tällä hetkellä Suomessa hevosille suunnattua heinää tuotetaan Etelä-Suomessa toimivassa Laatuheinää sekä Pohjois-Savon Heinämestarit -yhteistyörenkaissa. Keski-Suomessa toimii Heinälato-niminen rengas. Pohjois-Pohjanmaalle ollaan myös perustamassa uutta laatuheinärenkasta (Karttimo 2006).

Laatuheinärenkaiden periaatteena on ollut, että tuottajat oppivat toisiltaan, jakavat tietoa ja kehittävät yhdessä toimintaansa. Tietyllä alueella toimivat tuottajat voivat erikoistua erilaisiin heinätuotteisiin. Hevosheinäntuottajat pyrkivät tuottamaan laadukasta hevosheinää. Se tehdään valitsemalla tuotantoon oikeat lajikkeet, käyttämällä rehun korjaamiseen oikeita koneita ja varmistamalla oikeat korjuuajankohdat. Tuottajat ovat saaneet laatuopetusta ja he koulutautuvat säännöllisesti ja käyvät kursseilla ja messuilla. Koetoiminnalla saadaan uutta tietoa heinälajikkeista ja tuotantomahdollisuuksista. Tuottajat testaavat monesti uusia tuotantotapoja (Heinämestarit 2007).

Pohjois-Pohjanmaalla 2007 toteutetun markkinatutkimuksen tulosten perusteella alueen hevosen omistajat ovat kiinnostuneita viljelijöiden yhteistyörenkaasta ja pitivät sitä alueellisesti erittäin tärkeänä kehittämistehtävänä hevostalouden alalla. Yleensäkin kiinnostuneita oltiin siitä, että hevosen omistajien ja hevosrehujen tuottajien välillä olisi yhteinen kanava, jonka kautta kysyntä ja tarjonta kohtaisivat.

12.7 Sopimustuotanto

Sopimustuotanto tarkoittaa tuottajan ja ostajan välistä etukäteissopimusta. Tuottaja tuottaa ostajalle hänen toivomansa tuotteen ja ostaja sitoutuu ostamaan sen. Heinäntuotantoon

erikoistuneita tuottajia on eri puolilla Suomea. Nämä tuottajat pyrkivät tuottamaan sopimukseen perustuvaa laatuheinää hevosille. Hevostallien ja heinäviljelijöiden välisiä tuotantosopimuksia on tehty vähäisissä määrin 1990-luvulta alkaen ja niistä on saatu pääosin positiivisia kokemuksia. Sopimustuotanto on osoittanut parhaat puolensa varsinkin rehuntuotannollisesti huonoina kesinä, jolloin laadukkaista rehuista on ollut pulaa. Varsinkin suurissa hevostalleissa rehun riittävyys ja laatu varmistetaan rehuntuotantosopimuksin. Sopimustuottajat pyrkivät turvaamaan sopimusasiakkaidensa tilaamien rehumäärien toteutumisen. Tuotantosopimuksessa sovitaan kirjallisesti heinän määrästä, laatuvaatimuksista, varastoinnista, toimitusajankohdasta, hinnasta ja maksuehdoista. Lisäksi on mahdollista sopia kasvilajikoostumuksesta, korjuuajankohdasta, rehuanalyysituloksesta sekä säilöheinän osalta säilöntäaineen käytöstä ja kuiva-ainepitoisuudesta.

Pohjois-Pohjanmaalla 2007 toteutetun markkinatutkimuksen tulosten perusteella alueen hevosen omistajat ovat kiinnostuneita sopimustuotannosta. 64 % tutkimuksessa mukana olleista hevosen omistajista oli kiinnostuneita sopimustuotannosta.

12.8 Markkinat Pohjois-Pohjanmaalla

Markkinatutkimuksen tulosten perusteella sopimustuotannosta kiinnostuneiden hevosenomistajien ostopotentiaali on Pohjois-Pohjanmaalla yli kolme miljoonaa kiloa kuivaheinää, vajaa kaksi miljoonaa kiloa säilöheinää ja 1,3 miljoonaa kiloa kauraa.

Alueellisesti ostopotentiaali jakautuu siten, että kuivaheinän ja säilöheinän ostopotentiaali on korkein Oulun alueella (Hailuoto, Kempele, Liminka, Lumijoki, Tyrnävä, Oulu, Muhos, Utajärvi, Kiiminki, Ylikiminki, Haukipudas), missä hevosten asuvat useammin vuokratalleilla eikä talleilla pääosin ole omia pelloja ja rehuntuotantoa. Ostopotentiaali Pohjois-Pohjanmaan eteläisellä alueella (Alavieska, Haapavesi, Kestilä, Kärämäki, Nivala, Oulainen, Piippola, Pulkila, Pyhäjärvi, Raabe, Rantsila, Sievi, Siikajoki, Vihanti, Ylivieska) on Oulun seutua puolet alhaisempi. Eteläisellä alueella hevosia pidetään paljon pienillä tiloilla, joilla on mahdollisuudet tuottaa itse heinä omille hevosille. Selkeästi alhaisin ostopotentiaali on pohjoisella alueella (Ii, Kuivaniemi, Pudasjärvi, Taivalkoski ja Kuusamo), missä hevosten määrä on pienin ja hevosten pito pääasiassa maatilakytkeistä.

Lähes kaikki hevosenpitäjät ostavat käyttämänsä viljan, joten ostopotentiaali viljan suhteen on suoraan verrattavissa hevosmäärään.

12.9 Markkinointi

Selvästi tärkeimmiksi heinän markkinointikanavaksi on selvityksissä osoittautunut ”puskaradio” eli kuulopuheiden kautta tapahtuva markkinointi. Tuottajan kannattaa ansaita hevostalliyrittäjien keskuudessa maine laadukkaana heinän tuottajana, sillä suusta suuhun markkinoinnin merkitys on hevospiireissä suurta.

Mikäli heinän ostaja voi olla varma laadusta, myös hinta voi olla keskimääräistä korkeampi. Heinän ostajat ovat usein uskollisia tuottajalle, jolta tietävät saavansa laadukasta heinää, joten varsinaista markkinointia tarvitaan eniten tuotannon aloittamisvaiheessa. Tallien puolelta toive olisi koko Suomen kattavalle yhteiselle laatuheinäntuottajien internet-sivustolle, josta lähialueilla sijaitsevien laatutuottajien tarjonta olisi helppo tarkistaa.

Tulevaisuuden heinäntuotannon valttikortteja voisivat olla erilaiset niittyheinäseokset, luomuheinä sekä erilaiset heinät eri hevosille ja eri käyttöön. Heinään voisi esimerkiksi lisätä maittavuutta parantavia tai terveyttä edistäviä yrttejä. Heinä voisi olla myös markkinoiden kysynnän mukaan erilaisina seoksina, joita tarjottaisiin eri hevostyypeille. Hevostaloudessa liikkuu paljon rahaa, ja monet harrastelijaratsastajat voisivat olla kiinnostuneita maksamaan erityisestä heinästä nykyistä enemmän. Nykytilanteessa tätä kauppaa käydään lisärehuilla ja ravintolisillä.

12.10 Rehun tuotanto Ylikiimingissä

Osana tätä esiselvitystä toteutettiin kirjekysely Ylikiimingin maataloille. Kyselyllä kartoitettiin tilojen nykyistä heinän ja kauran tuotantoa. Kyselylomake lähetettiin 118 tilalle ja vastauksia saatiin yhteensä 31, joten vastausprosentti oli 26%.

Vastanneista 14 kertoi tuottavansa kuivaheinää pienpaaleissa ja 17 säilörehua pyöröpaaleissa. 17 vastaajaa ei käyttänyt itse kaikkea tuottamaansa heinää vaan osa myytiin. Vastaajista kahdeksalla oli tarkoitus lisätä heinän tuotantoa ainakin mikäli kysyntää on tiedossa. 12 tilaa oli myynyt heinää hevostalleille ainakin joskus tai pieniä määriä satunnaisesti. 21 tilaa ilmoitti, että voisi myydä heinää hevostalleilla, jopa hyvinkin suuria määriä. Talleille voitaisiin myydä sekä esikuivattua pyöröpaalia että kuivaheinää. Lähes kaikki tilat, jotka voisivat tuottaa heinää hevostalleille voisivat myös kuljettaa heinän asiakkaalle ainakin kohtuullisen etäisyyden päähän.

Vastanneista 10 tilaa tuotti tällä hetkellä kauraa ja kolme myi ainakin osan tuottamastaan kaurasta. 15 tilaa ilmoitti, että voisi myydä kauraa hevostalleille.

13 Lanta – onko se ongelma?

Jokainen hevonen ja siten hevostalli tuottaa lantaa. Hevosen lanta on hyvin kuivaa ja virtsa imeytetään kuivikkeeseen. Näin ollen hevostalleilla ei synny virtsapitoisia jätevesiä eikä lietteitä.

Lannan varastointia ja käyttöä maanparannusaineena viljelyssä säädellään Suomessa ns. Nitraattiasetuksella (Valtioneuvoston asetus maataloudesta peräisin olevien nitraattien vesiin pääsyn rajoittamisesta 931/2000). Lanta luokitellaan myös EU:n sivutuoteasetuksen mukaiseksi eläinperäiseksi sivutuotteeksi, jonka käsittelyn tulee täyttää sivutuoteasetuksen vaatimukset. Mikäli lantaa hyödynnetään muulla tavoin, kuten mullan valmistuksessa, tulkitaan lannan käyttö ympäristönsuojelulain mukaiseksi jätteen hyötykäytöksi, mikä on ympäristöluvanvaraista toimintaa.

Nitraattiasetuksessa on annettu mitoitusmääräykset hevostallien lantaloille syntyvän lannan määrän mukaisesti. Lantalan ohjetilavuus 12 kuukauden varastointia varten on 12 m³ hevospaikkaa kohden ja 8 m³ ponipaikkaa kohden. Alle 1-vuotiaan hevosen lantalatarpeeksi voidaan arvioida 8 m³ ja alle 1-vuotiaan ponin 4 m³. Nitraattiasetuksen mukaisia lantamääriä käyttäen Oulun seudulla syntyy hevosen lantaa vuodessa arviolta 24 000 m³ vuodessa (2000 hevosta). Todellisuudessa syntyvä lantakuivikeseoksen määrä on tätäkin suurempi, koska hevostaloudessa kuivikkeen käyttö on suhteellisen runsasta.

Oulun seudulla toimii noin kuusi luvan omaavaa hevosenlannan vastaanottajaa ja hyödyntäjää. Kaikki käsittelevät hevosen lannan kompostoimalla aumoissa. Hevosen lantakuivikeseos sekoitetaan joko ylijäämämaista seulottuun multa tai

yhdyskuntajätevedenpuhdistamon lietteeseen. Syntyvä kompostituote käytetään ruokamultana viherrakentamisessa. Suuri osa Oulun seudun talleilla syntyvästä lannasta erityisesti maaseudulla levitetään kuitenkin suoraan pelloille, joko omille tai lähiseudun maataloille.

Hevosten kuivikkeena käytetään yleisimmin turvetta, sahan- tai kutterinpurua. Jonkin verran käytetään myös olkea. Kuivikkeen valintaan talleilla vaikuttaa pääosin tallinpitäjien ja hevosenomistajien tottumukset ja mieltymykset – eri kuivikkeilla on omat vankkumattomat kannattajansa. Kuivikkeiden vaikutusta hevosen hyvinvointiin on tutkittu jonkin verran. Tutkimuksissa on todettu, että turpeella on parempi ammoniakki sidontakyky, jolloin turvekuivitetussa tallissa yleensä parempi ilman laatu. Turpeen pölyävyydessä ja mikrobiologisessa koostumuksessa havaittiin kuitenkin suurta vaihtelua.

Hevosen lanta sinällään kompostoituu erittäin hyvin, mutta käytettävien kuivikkeiden kompostoitumisessa on merkittäviä eroja. Kompostoituminen on hitainta puupohjaisilla kuivikkeilla ja kompostoituneen turvelannan lannoitearvo on selvästi parempi kuin kutterinpurulannan. Puupohjaiset kuivikkeet myös sitovat hajotessaan tyypeä maaperästä.

Kuivikevalinnalla onkin merkitystä lannan jatkokäytön järjestymiseen. Turvelannalle löytyy yleensä helpommin vastaanottaja esim. maataloudesta, koska sen voi levittää peltoon käytännössä sellaisenaan. Kaikki lantaa hyödyntävät yritykset Oulun seudulla ottavat vastaan lähinnä nimen omaa kutterinpurulantaseosta ja mm. yhdyskuntajäteveden puhdistamolietteeseen sekoitettuna purukuivike jopa edesauttaa lietteen kompostoitumista.

13.1 Lannan käyttö Ylikiimingissä

Osana tätä esiselvitystä toteutettiin kirjekysely Ylikiimingin maataloille. Kyselyllä kartoitettiin tilojen nykyistä heinän ja kauran tuotantoa. Kyselylomake lähetettiin 118 tilalle ja vastauksia saatiin yhteensä 31, joten vastausprosentti oli 26%.

Vastanneista 16 ilmoitti, että voi ottaa vastaan lantaa hevostalleilta. Näistä viisi ilmoitti ottavansa vastaan ainoastaan turve tai olkikuivitetua lantaa. Käytännössä lähes kaikki, jotka voisivat ottaa vastaan lantaa, myös voisivat noutaa lannan talleilta kohtuulliselta etäisyydeltä.

14 Ylikiimingin kiinnostavuus Oulun seudun hevosharrastajien ja –yrittäjien keskuudessa

14.1 Kyselyn toteuttaminen

Osana esiselvityshanketta toteutettiin markkinatutkimus Ylikiimingin kiinnostavuudesta hevosharrastajien ja hevostalousyrittäjien keskuudessa. Tutkimuksen teki opinnäytetyönään Oulun seudun ammattikorkeakoulun luonnonvara-alan opiskelija Laura Hekkala.

Kyselytutkimuksen tarkoituksena oli kartoittaa hevosharrastuksen nykytilannetta Oulun seudulla ja Ylikiimingin kiinnostavuutta asuin- ja yrityspaikkana. Kysely suoritettiin informoituna internetkyselynä, johon voitiin vastata postitse. Tiedotekirjeitä kyselystä lähetettiin yhteensä 1870 kappaletta. Tiedotteet lähetettiin Suomen Ratsastajainliiton jäsenrekisterin Oulun seudun seniorijäsenille, Suomen Hevosenomistajainliiton Oulun seudun jäsenille sekä Suomen Hippoksen hevosenomistajarekisterin Oulun seudun hevosen omistajille. Tämän lisäksi kyselyn aikana oli sanomalehti Kalevassa artikkeli aiheesta ja osoite kyselylomakkeeseen. Internetissä oli tiedote ja suora linkki kyselyyn Pohjois-Suomen ratsastusjaoston sekä alueen seurojen kotisivuilla.

14.2 Kysymykset

Selvityksessä käytetyt kysymykset voidaan jakaa kolmeen osaan: kaikille tarkoitettuihin, hevosenomistajille suunnattuihin ja hevostalousyrittäjille suunnattuihin kysymyksiin. Kaikille tarkoitetut kysymykset kartoittavat mm. perustietoja vastaajista ja heidän hevosharrastuksestaan, heidän mieltymyksistään hevosläheiseen asumiseen sekä kiinnostuksesta Ylikiiminkiin asuin- ja yrityspaikkana. Hevosenomistajille suunnatut kysymykset kartoittavat mm. hevospalveluiden tämän hetkistä käyttöä ja hintoja sekä ruokinnan ja lantahuollon ongelmia. Hevostalousyrittäjille suunnattujen kysymyksien tarkoituksena oli kartoittaa yrittäjien tarjoamia palveluja sekä palveluiden tarjonnan laajuutta. Yrittäjiltä kysyttiin myös yritystoiminnan suuntaa ja investointihalukkuutta, sekä investointikohteita.

Pääosin kysymykset olivat monivalintakysymyksiä, mutta joukossa oli myös avoimia kysymyksiä. Pääosa avoimista kysymyksistä käsitteli hintoja ja määriä. Muita avoimia kysymyksiä kyselyssä oli Ylikiiminkiä koskevat kysymykset ja vapaa kommentointi aiheesta.

14.3 Vastaukset

Kyselyyn vastausaikaa oli 28.10.2007 saakka. Internetin kautta tulleita vastauksia käsiteltiin 250 kpl ja postitse tulleita vastauksia 53 kappaletta. Yhteensä vastauksia kertyi 303 kappaletta ja vastausprosentiksi muodostui siten 16,2 %, mitä voidaan pitää tämän tyyppisessä avoimessa kyselyssä hyvänä. Vastausten määrä on myös riittävä, jotta tuloksia voidaan pitää kuvaavina Oulun seudun hevostalouden tilannetta tarkasteltaessa.

Kuitenkin ainoastaan 16 vastaajaa (5,3 %) ilmoitti heillä olevan hevosiin liittyvää yritystoimintaa. Tästä voidaan päätellä, että kysely ei tavoittanut Oulun seudun hevostalousyrittäjiä tai yrittäjät eivät pitäneet kyselyä riittävän tärkeänä, jotta olisivat vastanneet siihen. Näin ollen hevostalousyrittäjiä tai hevosiin liittyvän yritystoiminnan

harjoittajia oli vastanneissa niin vähän, että tulokset ovat siltä osin ainoastaan suuntaa antavia.

Lähetetyistä tiedotekirjeistä 242 kappaletta palautui postista avaamattomina takaisin. Palautuneiden kirjeiden osoitteista 240 kappaletta oli peräisin Hippoksen hevosenomistajarekisteristä, mikä oli noin kuudesosa hevosenomistajarekisterin osoitetiedoista. Tästä voidaan päätellä, että Hippoksen hevosenomistajarekisterin tiedot ovat merkittävältä osin vanhentuneita. Tämä asia on havaittu myös valtakunnan tasolla ja yksi hevostalouden valtakunnallinen kehittämiskohde on hevosten rekisteröintijärjestelmän kehittäminen. Ratsastajainliiton ja Hevosenomistajainliiton jäsenrekisterien osoitetietojen mukaan lähetetyistä kirjeistä palautui vain kaksi.

14.4 Tulokset

Markkinatutkimuksen tuloksia ja niiden johtopäätöksiä on käsitelty keskeisiltä osiltaan tässä raportissa. Tulokset on esitetty taulukoina raportin liitteessä 1. Tuloksia ja niiden käsittelyä on analysoitu tarkemmin Laura Hekkanen opinnäytetyössä, joka on myöhemmin keväällä 2008 ladattavissa Ylikiimingin kunnan internetsivuilta.

14.4.1 Perustiedot vastaajista

Vastaajissa oli selvästi enemmän naisia kuin miehiä. Naisia oli 89,8 % (272 kpl) ja miehiä 10,2% (31 kpl) vastanneista. Eri rekistereistä saatujen tietojen mukaan myös kyselyn vastaanottajista suurin osa oli naisia. Näin ollen voidaan päätellä, että suurin osa Oulun seudun hevosharrastajista on naisia.

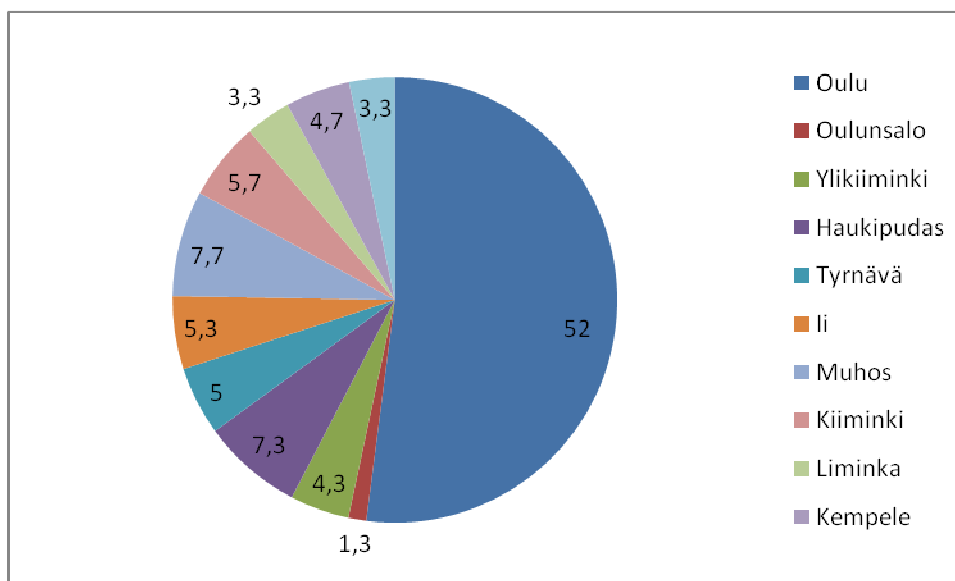
lältään vastaajat olivat pääosin 25-35 vuoden ikäisiä ja alle 25 vuoden ikäisiä. Vastaajista kaikkein vähiten oli yli 55 vuoden ikäisiä. 25-35 vuoden ikäisiä oli 131 kpl (43,2 %) ja alle 25 vuoden ikäisiä 85 kpl (28,1 %), 36-45 vuoden ikäisiä 64 kpl (21,1 %), 46-55 vuoden ikäisiä 16 kpl (5,3 %) ja yli 55 vuoden ikäisiä oli 26 kpl (2,3 %) vastaajista. Tästä voidaan päätellä, että hevosharrastaminen on kaikkien ikäluokkien harrastus, mutta erityisen suosittua se on alle 35 ikäisten keskuudessa.

Kyselyssä kysyttiin vastaajien ammattia. Vastaukset vaihtelivat suuresti ja ammatteja oli hyvinkin erilaisia. Koulutuksen taso oli myös vaihteleva. Iso osa vastaajista oli opiskelijoita. Hevosharrastuksesta on näin ollen eri-ikäisten ja eri ammattien edustajien harrastus, eikä minkään yksittäisen ryhmän harrastus.

14.4.2 Asuinpaikka

Asuinpaikkaa kysyttäessä puolet vastaajista ilmoitti asuinpaikakseen Oulun, minne myös tiedotekirjeitä kyselystä lähetettiin eniten. Loput vastaukset jakaantuivat tasaisesti ympäri Oulun seutua. Oulun lisäksi eniten vastauksia tuli Muhokselta ja Haukiputaalta. Luokassa muut muut on niiden vastausten lukumäärä, jotka ovat tulleet Alavieskasta, Hailuodosta, Raahesta, Rovaniemeltä, Torniossa, Utajärveltä ja Yli-Iistä. Vastaajista kolme ei ilmoittanut asuinpaikkaansa.

Vajaa puolet vastanneista asui korkeintaan kymmenen kilometrin päässä Oulun keskustasta. Suurin osa (76 kpl, 25,1%) asui alle viiden kilometrin päässä Oulun keskustasta ja lähes yhtä paljon (72 kpl, 23,8 %) vastaajista asui 5-10 kilometrin päässä keskustasta.

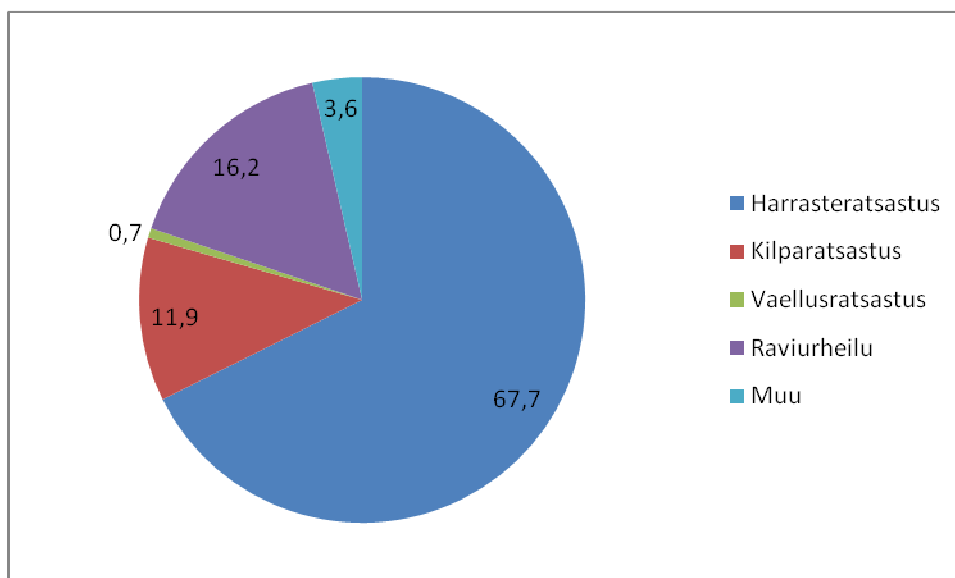
Kuva 8: Kyselyyn vastanneiden asuinpaikkojen jakautuminen (% vastanneista)

14.4.3 Harrastusmuoto ja sen aktiivisuus

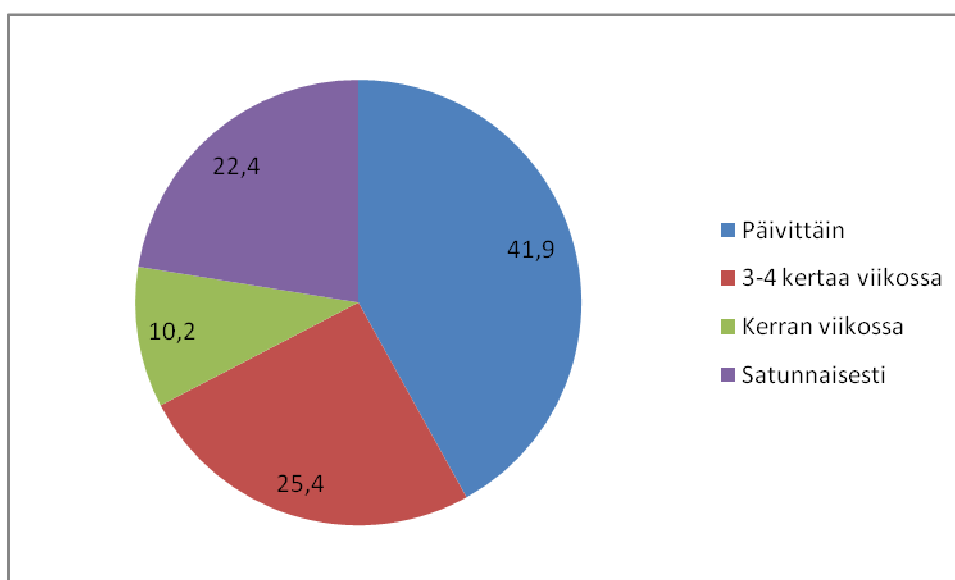
Ensisijaista lajia kysyttiin monivalintakysymyksellä, jossa oli seuraavat valintavaihtoehdot: harrasteratsastus, kilparatsastus, vaellusratsastus, raviurheilu ja muu. Kohdassa muu oli myös avoinkysymys, jossa kysyttiin muuta lajia. Muuksi lajiksi vastaajat ilmoittivat mm. lännenratsastuksen, vikellyksen, hevosenhoitamisen, varsotuksen, kasvatuksen ja työhevosen kanssa työskentelyn.

Ensisijaiseksi lajiksi suurin osa kyselyyn vastanneista ilmoitti harrasteratsastuksen (205 kpl, 67,7 %). Seuraavaksi yleisin harrastusmuoto oli raviurheilu (49 kpl, 16,2 %) ja sen jälkeen kilparatsastus (36 kpl, 11,9 %). Koska vastaajista suurin osa oli tekemissä ratsastuksen kanssa, se vaikuttanee myös palveluja ja niiden käyttöä koskeviin vastauksiin. Voidaan kuitenkin olettaa vastausten jakautumisen vastaavan suurin piirtein samaa suhdetta kuin todellinen harrastajien jakauma on.

Kyselyssä pyrittiin harrastusmuodon lisäksi saamaan selville kuinka aktiivisesti vastaajat harrastavat. Suurin osa vastaajista (41,9 %, 127 kpl) harrasti hevosia päivittäin, 25,4 % (77) vastaajista harrasti hevosia 3-4 kertaa viikossa, kerran viikossa harrastavia oli vastaajista 22,4 % (68) ja satunnaisesti hevosia harrastavia oli vastaajista 10,2 % (31 kpl).

Kuva 9: Hevosharrastusmuotojen jakauma vastaajien kesken

Kuva 10: Vastaajien hevosharrastuksen aktiivisuus

14.4.4 Hevosen omistaminen

Hevosen omistajuus kysymykseen saatiin vastauksia yhteensä 298 kappaletta. Yli puolella (58,1 %, 173 kpl) kyselyyn vastanneista oli oma hevonen. Hevosenomistajuuteen kyllä vastanneilta kysyttiin avoimella kysymyksellä kuinka monta hevosta he omistavat. Vastaajista 181 kertoi hevosten lukumäärän. Vähimmillään hevosia oli yksi ja enimmillään 7 saman omistajan omistuksessa. Keskimäärin yhdellä vastanneella oli 1,73 hevosta eli noin 2 hevosta.

Yhteensä kyselyyn vastanneilla oli 313 hevosta. Hevosista suurin osa oli harrastusratsukäytössä (186 kpl, 59,4 % hevosista). Keskimäärin yhdellä hevosenomistajalla oli harrasteratsastuskäytössä yksi hevonen. Maksimissaan harrasteratsastuskäytössä oli yhdellä hevosenomistajalla viisi hevosta.

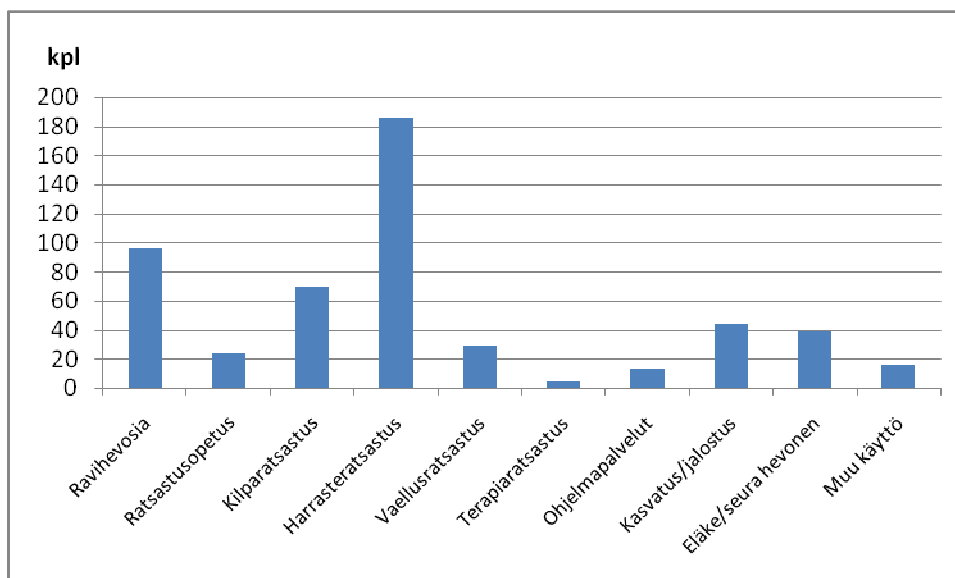
Ravihevosien omistajia (57 kpl) oli vastaajista likipitään saman verran kuin kilparatsastushevosien omistajia (56 kpl). Ravihevosia oli yhteensä 96 kpl (30,7 % hevosista) ja kilparatsuja 70 kpl (22,4 % hevosista). Maksimissaan yhdellä hevosenomistajalla oli ravihevostähtäössä seitsemän hevosta ja minimissään yksi hevonen. Kilparatsuja oli yhdellä omistajalla 1-2 kpl.

Kaikista vähiten hevosia oli terapiaratsukäytössä (4 kpl, 1,3 % hevosista). Yhteensä 16 hevoselle ilmoitettiin muu käyttötarkoitus. Muuksi käyttöksi ilmoitettiin mm. harrasteajo reellä tai kärryillä, työhevostähtäyttö sekä varsotuskäyttö.

Hevosilla oli useampia eri käyttötarkoituksia ja vastauksista oli huomattavissa, että hevosen omistajat haluavat harrastaa hevosilla yhä enemmän erilaisia lajeja. Tämä lisää puolestaan vaatimuksia hevosille ja palvelujen tarjoajille. Sillä voi olla myös vaikutusta kasvatus- ja jalostustoimintaan.

Kyselyssä oli kysymys, jossa kysyttiin harkitseeko vastaaja hevosen ostamista seuraavan viiden vuoden aikana. Kysymykseen saatiin 299 vastausta. Vastaajista 64,2 % (192 kpl) ilmoitti harkitsevansa hevosen ostamista seuraavan viiden vuoden aikana. Kyselyssä kysyttiin myös hevosmäärässä tapahtuvaa muutosta. Vastauksia saatiin 197 kappaletta ja vastaajista 85,8 % (169 kpl) harkitsi hevosmäärän lisäämistä seuraavan viiden vuoden aikana.

Tästä voidaan päätellä, että Oulun seudun hevosmäärä erityisesti yksityisten henkilöiden omistamien hevosten osalta tulee kasvamaan edelleen seuraavan viiden vuoden aikana. Se tarkoittaa, että paineet hevosallouden huomioon ottamisessa kasvaa ja hevospalveluiden käyttö lisääntyy entisestään.

Kuva 11: Hevosten määrä eri käyttötarkoituksissa

14.4.5 Hevostalousyrittäjyys

Kaikille suunnatuissa kysymyksissä kysyttiin oliko vastaajalla hevosiin liittyvää yritystoimintaa. Kysymykseen saatiin vastauksia 301 kappaletta. Vastaajista 94,7 % (285

kpl) ilmoitti, ettei heillä ole hevosiin liittyvää yritystoimintaa. Ainoastaan 16 vastaajaa (5,3 %) ilmoitti heillä olevan hevosiin liittyvää yritystoimintaa.

Hevostalousyritystoiminnan osuuden kokonaistuloistaan ilmoitti 14 vastaajaa. Näistä suurimmalla osalla (78,6 % vastanneista, 11 kpl) hevostalousyritystoiminnan osuus kokonaistuloista oli alle 25 %. Vastaajista ainoastaan yhdellä hevostalousyritystoiminnan osuus kokonaistuloista oli yli 75 %. Vastanneiden yrittäjien liikevaihto oli suurimmillaan 45 000€ ja pienimmillään 4000 €. Asiakasmäärän ilmoitti 10 vastanneista ja liikevaihdon 7 vastanneista. Vähimmillään asiakkaita oli yksi ja enimmillään 500.

Vastanneista yrittäjistä useimmat tarjosivat jalostuspalvelua (10 kpl, 62,5 % yritystoimintaa harjoittavista). Toiseksi eniten yritysten palveluihin kuului täysihoitopalveluita (7 kpl, 43,8 % yritystoimintaa harjoittavista).

Hevostalousyrittäjiltä kysyttiin yritystoiminnan kehityssuuntaa seuraavan viiden vuoden aikana. Vastaajia oli 16 kappaletta ja näistä puolet arvioi yritystoiminnan kasvavan seuraavan viiden vuoden aikana. Vastaajista kuusi arveli yritystoiminnan säilyvän ennallaan ja kahdella vastaajista ei ollut tietoa kehityssuunnasta.

Yrittäjiltä kysyttiin myös investoinneista yritystoimintaan seuraavan viiden vuoden aikana, sekä mahdollista investointikohdetta. Kysymykseen saatiin 17 vastausta ja vastaajista 9 kappaletta eli 52,9 % oli suunnitellut investoivansa hevostalousyritykseensä seuraavien viiden vuoden aikana. Vastaajista 8 ei suunnitellut investoivansa yritykseensä seuraavien viiden vuoden aikana. Kuusi vastaajaa vastasi investointikohdetta koskevaan kysymykseen. Vastaajista kolme aikoi rakentaa uuden tallin. Muita investointikohteita olivat tallin tai maneesin perusparannus, sekä tarhojen perusparannus tai latokuivurin rakentaminen.

Vastanneiden yrittäjien vähäisyydestä johtuen nämä tulokset eivät anna todellista kuvaa yritysten tilanteesta Oulun seudulla vaan asian tarkempi tarkastelu edellyttäisi lisäselvityksen tekoa.

Kaikille suunnatuissa kysymyksissä kysyttiin myös kiinnostusta hevosiin liittyvän yritystoiminnan aloittamiseen seuraavan viiden vuoden aikana. Kysymyksillä oli tarkoitus kartoittaa tulevaisuudessa tapahtuvaa kehitystä alalla. Kysymykseen yritystoiminnan aloittamisesta vastasi 288 vastaajaa. Yritystoiminnan aloittamista oli harkinnut 26,4 % vastaajista (76 kpl) ja 72,6 % (212) ei ole harkinnut yritystoiminnan aloittamista seuraavan viiden vuoden aikana.

Tämä kertoo, että harrastajilla on kiinnostusta alaa kohtaan ja uskallusta lähteä yrittäjiksi. Kiinnostuksen taustalla lienee muuttuva käsitys yrittäjyydestä ja ihmisten halusta palata takaisin maaseudulle.

14.4.6 Hevosten pidon nykytilanne

Reilu puolet vastaajien hevosista asui omassa tallissa (150 kpl eli 50,2 % vastaajien hevosista). Maksimissaan omassa tallissa yhdellä omistajalla oli kahdeksan hevosta ja keskimäärin hevosia asui omassa tallissa kaksi kappaletta. Vastanneista hevosomistajista 66 (38,4 %) piti hevosiaan omassa tallissa. Täysi- tai puolihoitotallissa asui 81 vastaajan (47,1 % vastaajista) hevoset eli 34,8 % hevosista (104 kpl). Vähiten

vastaajien hevosista asui yhteistallissa (3 %, 9 kpl). Muualla asuvia hevosia oli yhteensä 21 kappaletta eli 7 prosenttia. Muun asuinpaikan kertoi 12 vastaajista ja yleisin vastaus oli sukulaisen tai ystävän luona. Muita vastauksia olivat kasvattaja tai työpaikka. Lähtökohtaisesti 1-2 hevosen omistajan pitivät hevosiaan useammin täysi- tai puolihoitotallissa ja hevosmäärän lisääntyessä oma talli pitopaikkana yleisty.

Taulukko 9: Hevosten pitopaikka

	Hevosten omistaja	Hevosia yhteensä	Hevosia min /omistaja	Hevosia max /omistaja	Hevosia keskimäärin /omistaja	Omistajien osuus (%)	Hevosten osuus (%)
Oma talli	66	150	1	8	2,3	38,2	50,2
Täysihoido	45	55	1	3	1,2	26,0	18,4
Puolihoito	36	49	1	3	1,4	20,8	16,4
Valmennus-paikka	5	15	1	5	3,0	2,9	5,0
Yhteistalli	6	9	1	2	1,5	3,5	3,0
Muu	15	21	1	4	1,4	8,7	7,0
	173	299				100,0	100,0

Hevosen perusylläpidosta kysyttiin hintatietoja tarkoituksena muodostaa käsitys paljonko hevosen ylläpito Oulun seudulla maksaa keskimäärin. Hintatietoja kysyttiin täysihoidosta, puolihoitosta, karsinapaikasta, ruokintapalvelusta, heinästä, kaurasta, täysrehusta, kivennäisestä, kuivikkeesta ja karsinapalvelusta. Kaikista eniten vastauksia tuli täysihoidosta (71 kpl). Edullisin täysihoidon hinta oli 0 €, mikä ei vastanne todellisuutta vaan kyseessä on erityistapaus. Kallein ilmoitettu täysihoidopaikan hinta oli 600 €.

Keskimäärin hevosen omistaja maksoi täysihoidosta 292 € kuukaudessa. Puolihoitopaikka maksoi keskimäärin 253 € /kk ja pelkkä karsinapaikka 110 €/kk. Ruokinnassa kalleinta oli heinä, keskimäärin 49 €/kk. Kauraan maksoi keskimäärin 10 €/kk, täysrehut keskimäärin 19 €/kk ja kivennäiset keskimäärin 9 €/kk.

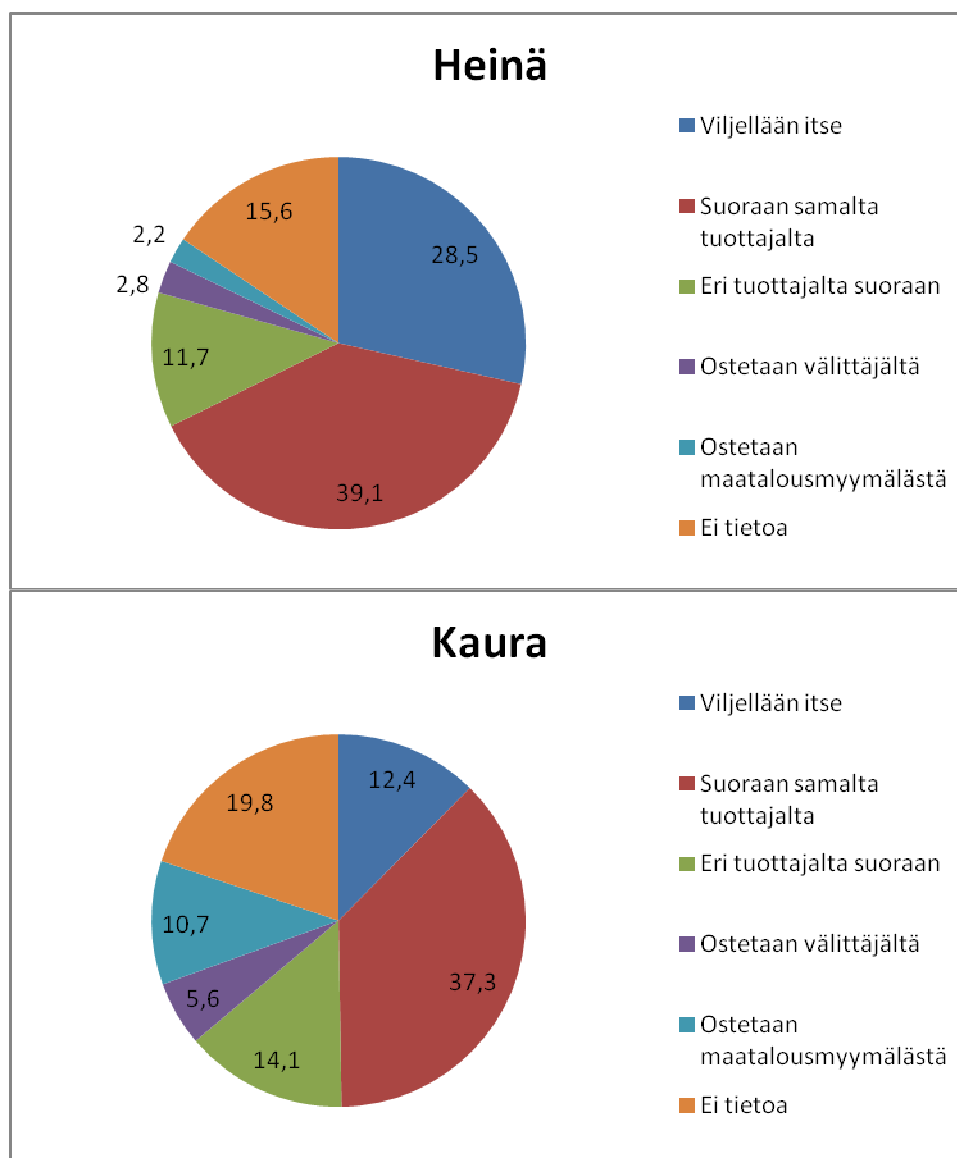
Taulukko 10: Hevosten pidon kustannukset Oulun seudulla yhtä hevosta kohden

	Vastauksia	Vastaajien käyttämä rahamäärä yhteensä (€/kk)	Min hinta (€/kk)	Max hinta (€/kk)	Hinta keskimäärin (€/kk)
Täysihoido	71	20755	0	600	292,3
Puolihoito	42	10635	0	400	253,2
Karsinapaikka	32	3532	0	300	110,4
Ruokintapalvelu	25	1700	0	300	68,0
Heinä	64	3128	0	150	48,9
Kaura	54	561	0	60	10,4
Täysirehu	56	1080	0	60	19,3
Kivennäinen	67	628	0	60	9,4
Kuivike	60	1337	0	40	22,3
Karsinapalvelu	11	305	0	100	27,7

Heinän alkuperä kysymykseen saatiin vastauksia 179 kappaletta. Eniten heinää ostettiin suoraan samalta tuottajalta (70 kpl, 39,1 % vastaajista). Toiseksi yleisin heinän hankinta

tapa oli viljellä heinää itse (51 kpl, 28,5 % vastaajista). Heinän alkuperästä ei ollut tietoa 15,6 prosentilla vastaajista.

Kauran alkuperää koskevaan kysymykseen saatiin 177 vastausta. Vastaajista suurin osa hankki kauransa suoraan samalta tuottajalta (66 kpl, 37,3 % vastaajista). Toiseksi yleisin kauran hankkimistapa oli ostaa kaura suoraan eri tuottajilta (25 kpl, 14,1 % vastaajista). Lähes yhtä yleinen tapa hankkia kauraa oli viljellä sitä itse (x kpl, 12,4 % vastaajista). Kauran alkuperästä ei ollut tietoa 35 vastaajalla (19,8 %).

Kuva 12: Heinän ja kauran hankintatapa

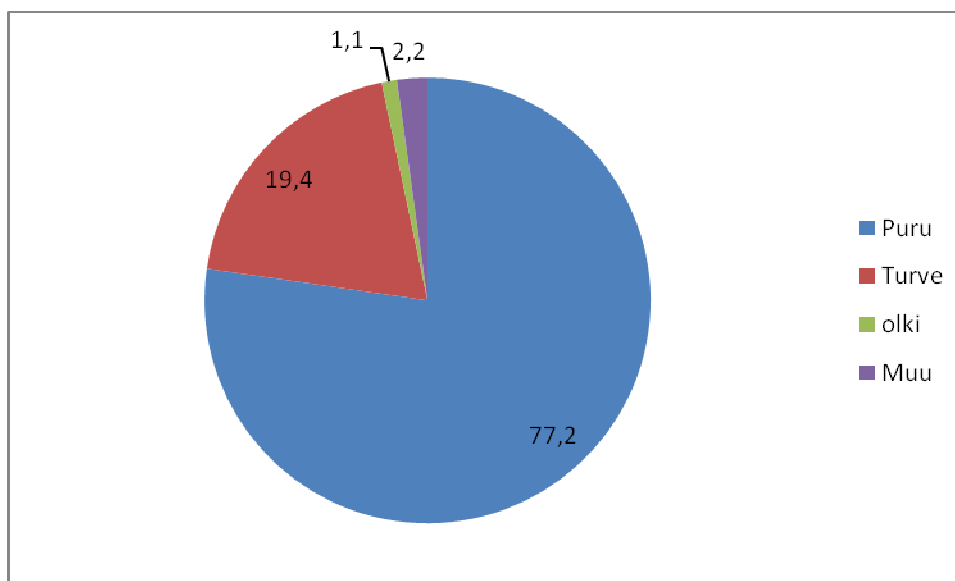
Heinän saatavuusongelma kysymykseen vastauksia saatiin 171 kappaletta. 146 vastaajaa (85,4 %) ilmoitti, ettei heillä ole ongelmia heinän saatavuudessa. Heinän saatavuudessa ongelmia oli 25 vastaajalla (14,6 %). Tarkemmin ongelmia kuvasi 22 vastaajaa. Suurimmat ongelmat saatavuudessa oli riittävän laadukkaan heinän saaminen tai tietyllä tavalla säilötyn heinän saaminen. Vastaajista yksi ilmoitti sopimusten pitämisen viljelijän ja hevosenomistajan välillä ongelmalliseksi.

Kauran saatavuuden ongelmia käsittelevään kysymykseen saatiin 160 vastausta. 156 vastaajaa (97,5 %) ilmoitti, ettei kauran saatavuudessa ole ollut ongelmia. Vastaajista neljä eli 2,5 prosenttia ilmoitti, että kauran saatavuudessa on ollut ongelmia. Kauran saatavuuden ongelmia olivat riittävän laadukkaan ja halvan kauran löytäminen.

Heinän laadun ongelmia käsittelevään kysymykseen saatiin 173 vastausta. Kaksi kolmasosaa vastaajista (116 kpl, 67,1 %) ilmoitti, että heinän laadussa ei ole ollut ongelmia. Vastaajista kolmannes (57 kpl, 32,9 %) oli vastaavasti sitä mieltä, että heinän laadussa on ollut ongelmia. Vastaajista 48 kappaletta kuvasi ongelmia tarkemmin. Heinä oli laadultaan pilaantunutta, homeessa tai se pölysi. Osa vastaajista ilmoitti heinän olevan liian märkää. Myös laadun vaihtelut koettiin ongelmaksi.

Kauran laatua käsittelevään kysymykseen saatiin 158 vastausta. Lähes kaikki vastaajat (148 kpl, 93,7 %) ilmoittivat, että kauran laadussa ei ole ollut ongelmia. Vastanneista 10 (6,3 %) ilmoitti kauran laadussa olleen ongelmia. Vastaajista 8 kuvaili kauran laatuongelmia. Ongelmalliseksi oli koettu roskaisuus ja likaisuus (seassa hiirten jätöksiä ja ohraa) tai pölyisyys.

Kysymykseen käytetystä kuivikkeesta saatiin 180 vastausta. Suurimmalla osalla vastaajista oli käytössä kuivikkeena puru (139 kpl, 77,2 %). Toiseksi yleisin kuivike oli turve (35 kpl, 19,4 %). Muuna kuivikkeena oli käytössä sekoitus turve ja puru tai olki ja turve.

Kuva 13: Käytössä oleva kuivike

Lannan jatkokäsittelyä koskevaan kysymykseen vastasi 158 vastaajaa. Suurin osa vastaajista ilmoitti jatkokäsittelyksi omien peltojen lannoituksen (71 kpl, 44,9 % vastaajista). Toiseksi yleisin jatkokäsittelytapa oli luovutus ulkopuoliselle hyötykäyttöön (63 kpl, 39,9 % vastanneista). Vastaajilla oli myös mahdollisuus valita muu jatkokäsittely. Vastanneista 5,1 prosenttia ilmoitti jatkokäsittelyksi muun. Muuksi jatkokäsittelyksi oli merkitty oma kompostointi tai kaatopaikka.

Lannan kuljettamista käsittelevään kysymykseen saatiin 133 vastausta. Vastaajista 65 ilmoitti kuljettavansa lannan itse ja 68 vastaajaa ilmoitti, että lannan kuljettaa pois

ulkopuolinen. Lannan poisvientikerroissa oli suurta hajontaa. Vastaajista 102 ilmoitti lannan poiskuljetuskertojen määrän. Maksimissa lanta kuljetettiin pois viikoittain eli 52 kertaa vuodessa ja vähimmillään kerran vuodessa. Keskiarvo poiskuljetuskerroille oli 5,9 eli noin joka toinen kuukausi.

Kysymykseen onko lantahuollossa ollut ongelmia vastasi 153 vastaajaa. Vastaajista 88,2 prosenttia oli sitä mieltä, että lantahuollossa ei ole ongelmia. Vastaajista 11,8 prosenttia ilmoitti ongelmia olevan. Ongelmaksi vastaajat nimesivät lannan kuljetus ongelmat ja ulkopuolisten kanssa noudosta sopiminen koettiin hankalaksi. Muita ongelmia oli hävittämisestä aiheutuvat kustannukset ja ympäristöongelmat. Osa vastaajista puolestaan koki, että lantaa kertyy liikaa ja lantala on liian pieni.

14.4.7 Palveluiden käytön nykytilanne

Palveluiden käytön nykytilannetta tiedusteltiin kysymällä mitä palveluja ja kuinka usein vastaajat niitä käyttävät. Suurimman osan palveluista käyttömäärä kysyttiin asteikolla päivittäin, viikoittain, kuukausittain tai muutaman kerran vuodessa. Laidunpalveluiden osalta käytettiin asteikkoa alle kuukausi, 1-2 kuukautta, 3-4 kuukautta tai yli 4 kuukautta vuodessa. Ratsastusvaelluksen osalta käytettiin asteikkoa 1-2 kertaa, 3-4 kertaa, 5-6 kertaa tai harvemmin kuin kerran vuodessa.

Kokonaisuudessaan käytettävistä palveluista suosituimpia olivat maastoreitit (182 käyttäjää), ratsastuskenttä (178 käyttäjää) ja maneesi (164 käyttäjää).

Ratsastuskenttää käytettiin päivittäin eniten (52 käyttäjää, 29,2 % ko. palvelun käyttäjistä). Vastaavasti paljon käytettiin päivittäin myös maneesia (35 käyttäjää, 21,3 % ko. palvelun käyttäjistä) ja maastoreittiä (26 käyttäjää, 14,3 % ko. palvelun käyttäjistä). Ravivalmennusta palveluna käytti vastaajista vain 20. Ravivalmennukselle tyypillistä oli kuitenkin se, että palvelun käyttäjistä yli puolet käytti palvelua päivittäin. Kaikkiaan palveluista päivittäin käytettiin 11 palvelua. Muita päivittäin käytettäviä palveluita olivat ratsastuskoulu, ratsastusvalmennus, ajo-opetus, ohjelmapalvelut, harjoitusravirata ja muu palvelu.

Yleisesti käytettyjä palveluita olivat myös kengittäjä (154 käyttäjää), ratsastusvalmennus (148 vastaajaa), ratsastuskoulu (145 käyttäjää) ja hevosklinikka (139 käyttäjää). Näiden käyttö tapahtui kuitenkin pääsääntöisesti harvemmin.

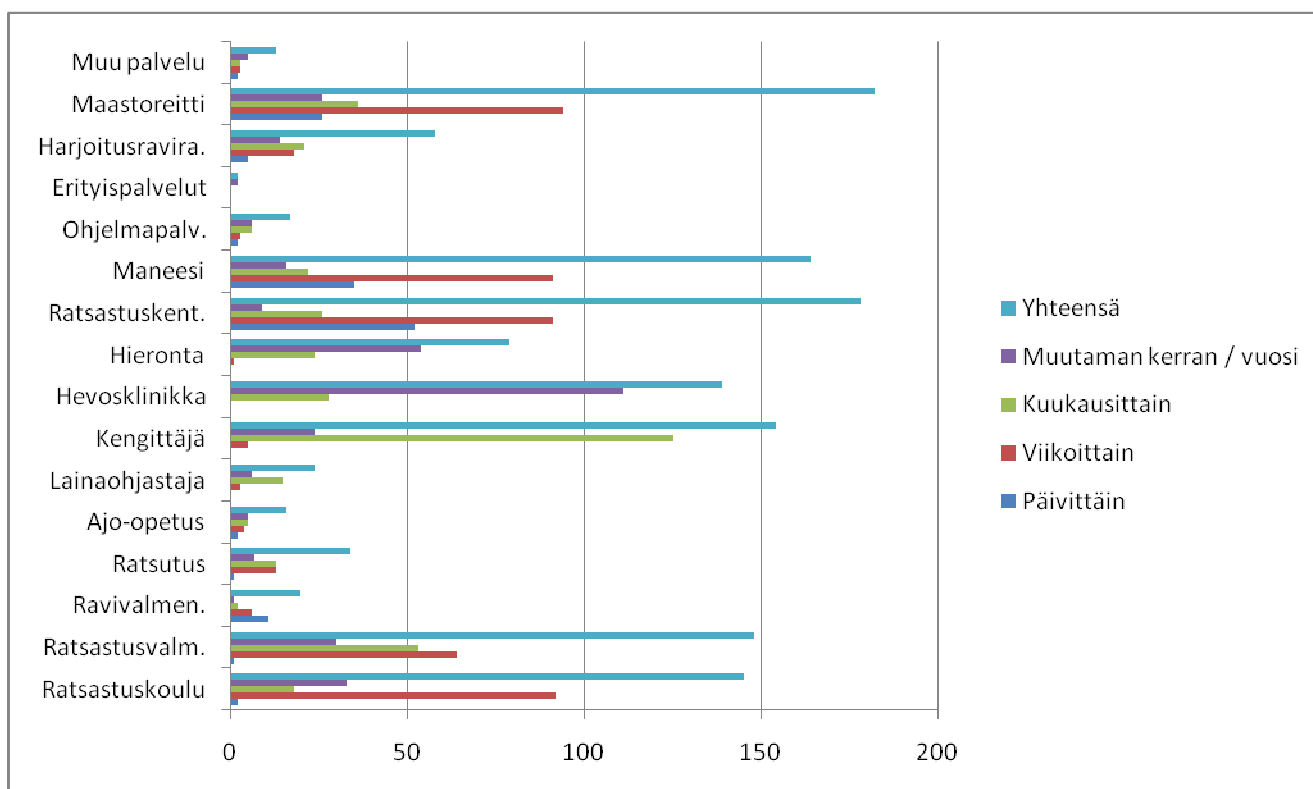
Viikoittain eniten käytettiin maastoreittiä (94 käyttäjää, 51,6 % ko. palvelun käyttäjistä). Muita selvästi eniten viikoittain käytettyjä palveluita olivat ratsastuskoulu (92 käyttäjää, 63,4 % ko. palvelun käyttäjistä), ratsastuskenttä (91 käyttäjää, 51,1 % ko. palvelun käyttäjistä), maneesi (91 käyttäjää, 55,5 % ko. palvelun käyttäjistä) ja ratsastusvalmennus (64 käyttäjää, 43,2 % ko. palvelun käyttäjistä).

Kuukausittain selvästi käytetyin palvelu oli kengitys 125 vastaajaa (81,2 % ko. palvelun käyttäjistä). Myös lainaohjastajan käyttäjät käyttivät palvelua yleisimmin kuukausittain (15 käyttäjää, 62,5 % ko. palvelun käyttäjistä). Muutaman kerran vuodessa käytettävistä palveluista hevosklinikka oli käytetyin palvelu (111 käyttäjää, 79,9 % ko. palvelun käyttäjistä). Hevosen hierontaa käytettiin myös enemmän muutaman kerran vuodessa kuin useammin.

Kysyttäessä muuta palvelua, jota käyttää yleisin vastaus oli hevosen vuokraus ja kuljetusvälineiden (traileri) vuokraus. Myös muita palveluita käytettiin eniten muutaman kerran vuodessa. Erityispalveluita, kuten terapiaratsastusta, ei käyttänyt kuin kaksi vastaajaa ja hekin käyttivät palvelua vain muutaman kerran vuodessa.

Laidunpalveluja ilmoitti käyttävänsä 69 vastaajaa. Laidunpalvelua käytettiin yleisimmin 1-2 kuukautta vuodessa (43,5 % ko. palvelun käyttäjistä) tai 3-4 kuukautta vuodessa (40,6 % ko. palvelun käyttäjistä).

Ratsastusvaellusta ilmoitti käyttävänsä 58 vastaajaa. Vastaajista 46,6 prosenttia ilmoitti käyttävänsä vaellusratsastusta harvemmin kuin kerran vuodessa. Saman verran vastaajista (46,6 prosenttia) ilmoitti käyttävänsä ratsastusvaellusta 1-2 kertaa vuodessa.

Kuva 14: Palveluiden käyttö

14.4.9 Palveluiden kysyntä

Vastaajat olivat kiinnostuneet käyttämään kaikista eniten maastoreitti/rata palvelua (165 vastaajaa), jos sitä olisi ollut saatavilla. Vastaajat olisivat valmiita maksamaan palvelusta keskimäärin 21 €/kk.

Toinen lähes yhtä haluttu palvelu oli ratsastusvalmennus (162 vastaajaa). Keskimäärin palvelusta oltiin valmiita maksamaan 77 €/kk. Muita kysytyjä palveluita olivat mm. maneesi (152 vastaajaa), kengittäjä (139 vastaajaa), ratsastuskenttä (135 vastaajaa), hevosklinikka (135 vastaajaa), ratsastuskoulu (135 vastaajaa) ja laidunpalvelut (128 vastaajaa). Kaikkien esitettyjen palveluiden käyttöön löytyi kiinnostusta.

Kaikista eniten oltiin valmiita maksamaan ravivalmentaja palvelusta. Kyselyyn vastanneista 19 oli kiinnostunut käyttämään ravivalmentaja palvelua. Maksimissaan

palvelusta oltiin valmiita maksamaan 1000 €/kk ja minimissään 50 €/kk. Keskimäärin palvelusta oltiin valmiita maksamaan 346 €/kk.

Muista palveluista, joita ei kyselyssä valmiiksi nimetty, vastaajat olivat eniten kiinnostuneita hevoslomituksesta. Toinen lähes yhtä haluttu palvelu oli varustekorjaus- ja myyntipalvelu.

14.4.10 Kiinnostus hevosläheiseen asumiseen

Tutkimuksella selvitettiin myös hevosharrastajien ja -yrittäjien tyytyväisyyttä nykyiseen toimintaympäristöön; asuin- ja työpaikkaa sekä niiden etäisyyttä hevosharrastuspaikkaan ja tyytyväisyyttä niihin sekä mielipiteitä ja kiinnostusta hevosläheiseen asumiseen ja millä edellytyksillä.

Vastaajista nykyiseen asuinpaikkaan hevosharrastuksen näkökulmasta oli erittäin tyytyväisiä tai tyytyväisiä oli 139 vastaajaa (46,2 %). Erittäin tyytymättömiä tai tyytymättömiä nykyiseen asuinpaikkaan oli 64 vastaajaa (21,3 %).

Kyselyyn vastanneista yli puolet (161 vastaajaa, 53,1 %) on harkinnut muuttamista saadakseen paremmat mahdollisuudet hevosharrastukselle. Muuttoa on ehkä harkinnut vastaajista 68 (22,4 %).

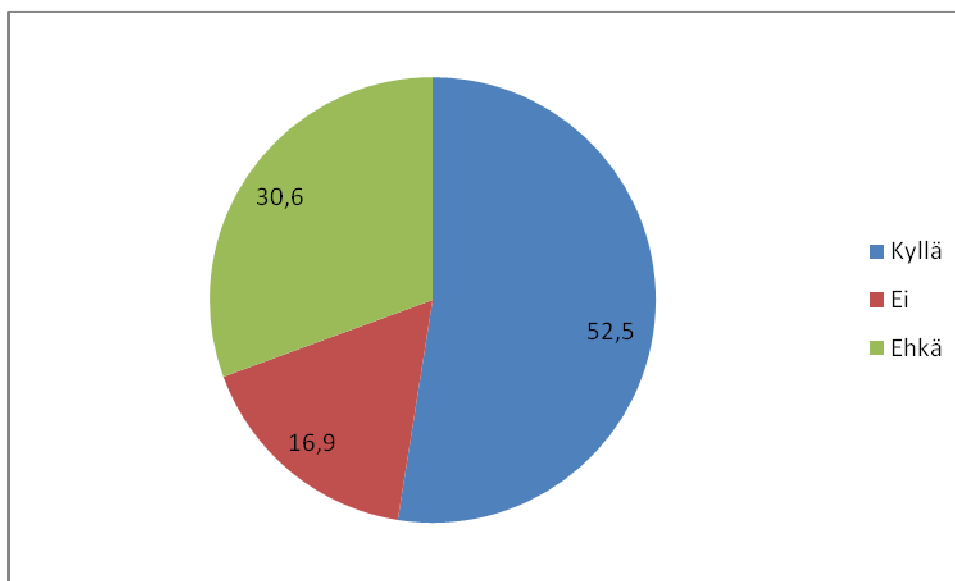
Suurin osa vastaajista asui tällä hetkellä Oulussa tai sen välittömässä läheisyydessä. Vastaajista 131 (44 %) oli valmiita muuttamaan 11-30 kilometrin päähän ja 97 (32,6 %) oli valmiita muuttamaan 31-50 kilometrin päähän Oulun keskustasta. Näin ollen muuttoa harkitsevat ovat halukkaita muuttamaan saman tien kauemmaksi keskustasta.

Kysyttäessä kuinka kauaksi nykyisestä asuinpaikasta oltaisiin valmiita muuttamaan, jakaantuivat vastaukset tasaisesti eri luokkien kesken. Vastaajista 9,4 % oli sitä mieltä, että he olisivat valmiit muuttamaan alle 5 kilometrin päähän nykyisestä asuinpaikasta. Neljäsosa (25,5 % vastaajista) oli sitä mieltä, että he olisivat valmiita muuttamaan yli 40 kilometrin päähän nykyisestä asuinpaikasta.

Kyselyssä kysyttiin myös sitä kuinka välttämätöntä olisi työpaikan vaihto, jos muuttaisi eri paikkakunnalle. Vastaajista suurin osa (41,9 prosenttia) oli sitä mieltä, että työpaikan vaihto ei olisi välttämätöntä. Erittäin välttämättömäksi työpaikan vaihtoa piti 11,1 prosenttia vastaajista.

Vastaajilta kysyttiin valmiutta vaihtaa työpaikkaa, jos he muuttaisivat eri paikkakunnalle. Kysymykseen vastasi 296 kappaletta vastaajista ja heistä 20,6 % ei olisi valmiita vaihtamaan työpaikkaa. Erittäin valmiita työpaikan vaihtoon olisi vastaajista 17,9 % vastaajista. Eniten vastaajia ei osannut sanoa, olisivatko he valmiita vaihtamaan työpaikkaa (33,1 % vastaajista).

Asuinpaikan valintaan ja työpaikan valintaan vaikuttavat suuresti työmatka ja sen pituus. Markkinatutkimuksessa kysyttiin vastaajilta työmatkan suurinta pituutta ja työmatkan suurinta kestoa. Vastaajista lähes puolet (49 prosenttia vastaajista) oli sitä mieltä, että työmatka saisi kestää 15-30 minuuttia. Lähes yhtä paljon vastaajia piti maksimiaikana 31-45 minuuttia (37,8 prosenttia).

Kuva 15: Valmius muuttaa hevosharrastukseen suunnitellulle alueelle

Työmatkan kestoon vaikuttaa suuresti työmatkan pituus. Työmatkan pituutta kysyttäessä vastaukset jakaantuivat paljon tasaisemmin eri vaihtoehtojen kesken.

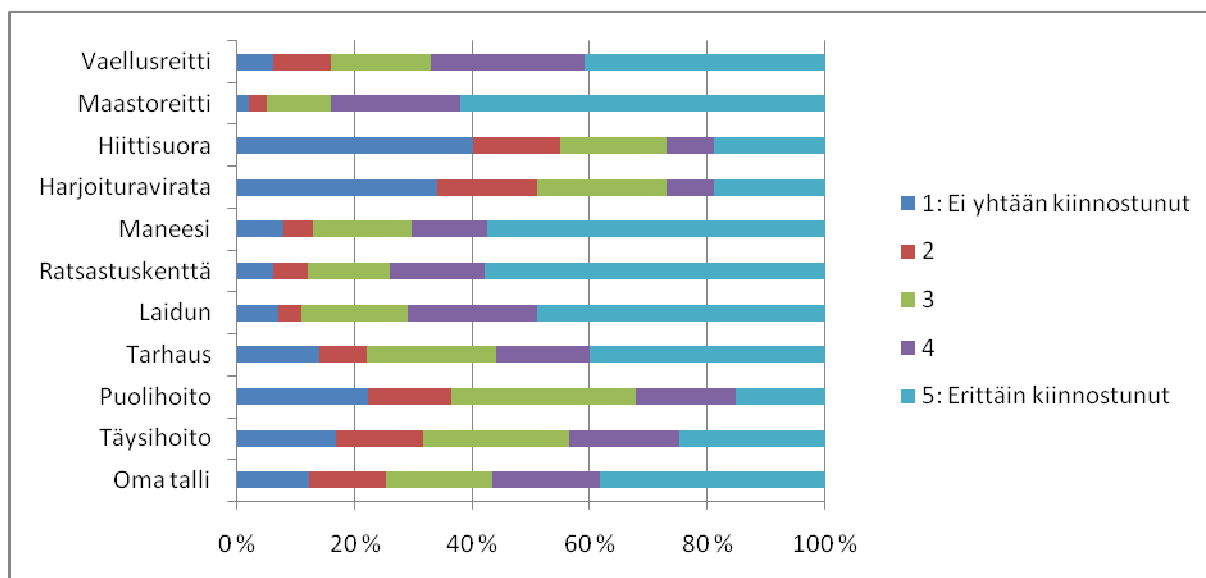
Vastaajista 187 (61,9 %) oli kiinnostunut ja 64 (21, 2 %) oli ehkä kiinnostunut pitämään hevosia omassa tallissa. Hevosen pidosta täysihoitotallissa oman asunnon lähellä oli kiinnostunut 33,2 prosenttia ja ehkä kiinnostunut vastaajista 88 (29,2 %) vaikka se edellyttäisikin muuttamista.

Kyselyyn vastanneista 52,5 % oli valmiita ja 30,6 % oli ehkä valmiita muuttamaan alueelle, joka on suunniteltu hevosharrastamista varten. Hevosyrittäjyyteen hevosharrastamiseen suunnitellulla alueella oli kiinnostunut vastanneista 21 % ja ehkä kiinnostunut 31,3 %.

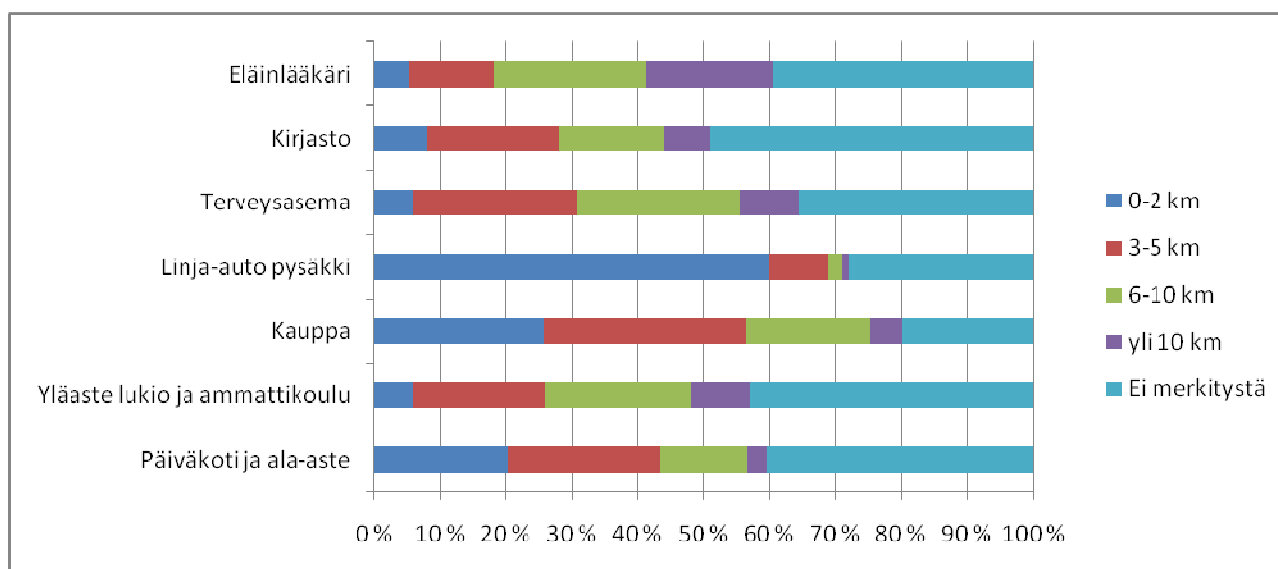
14.4.11 Hevosläheisen asumisen alueen palvelut

Markkinatutkimuksessa kysyttiin kiinnostusta eri palveluihin, jos vastaaja muuttaisi hevosalueelle. Kysymyksessä oli myös mahdollista esittää muita toivottavia palveluja. Muita palveluja esitettiin mm. hevosten uittopaikka, maastoesterata, hevoslomittaja, kävelykone, kokoontumistila, kilpailut, mäkitreenipaikka ravihevosille, ratsastuskoulu ja kengitys/satulasepän paja. Palveluista selvästi kaikista kiinnostavimpia olivat: ratsastuskenttä, (ori)laitumet, oma talli, maastoreitti, maneesi, laidunpalvelu ja tarhauspalvelu.

Asuinpaikan valintaan vaikuttavat paljon myös peruspalvelut. Kaikista lähimpänä tulisi sijaita linja-autopysäkin; 178 vastaajaa (60%) oli sitä mieltä, että linja-autopysäkillä tulisi olla matkaa alle kaksi kilometriä. Kauppa ja päiväkotit tulisi vastausten perustua olla alle viiden kilometrin etäisyydellä. Kirjasto, terveysasema ja yläasteen tai toisen asteen koulu sekä eläinlääkäri voivat sen sijaan sijaita pidemmän etäisyyden päässä.

Kuva 16: Vastaajien (% vastaajista) kiinnostus palveluihin hevosharrastukseen suunnitellulla alueella.

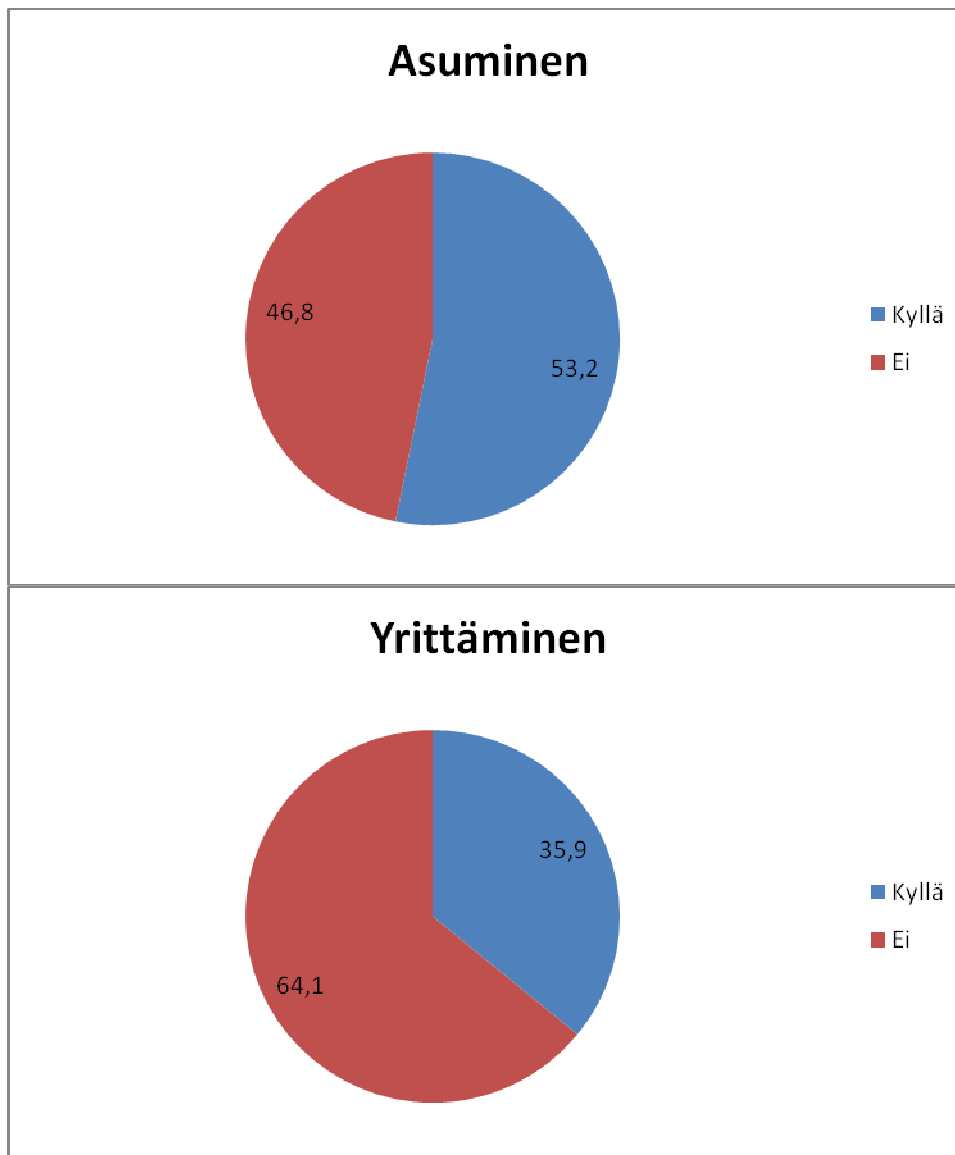
Kuva 17: Palveluiden etäisyys hevosharrastamiseen suunnitellulla alueella.

14.4.12 Ylikiimingin kiinnostavuus

Ylikiimingin kiinnostavuus asuinpaikkana jakautui tasan kyselyyn vastanneiden kesken. Reilut puolet piti aluetta kiinnostavana. Esitettyjä perusteluita kiinnostukseen olivat mm. alueen kaunis luonto ja rauhallisuus, maaseutumaisuus, halvemmat ja suuremmat tontit sekä sijainti suhteessa Ouluun. Selkeänä vetovoimatekijänä pidettiin toimivan ja riittävän väljästi suunnitellun hevosurheilu/harrastusalueen suunnittelua sekä mahdollisuutta pitää hevosia omassa tallissa. Yleisimmät syyt kiinnostuksen puutteeseen olivat tyytyväisyys nykyiseen asuinpaikkaan ja alueen syrjäisyys.

Vastaajista 101 kappaletta eli 45,9 % oli kiinnostunut Ylikiimingistä yrityspaikkana. Kiinnostavuuteen yrityspaikkana vaikutti selvästi samat asiat kuin kiinnostavuuteen asuinpaikkana. Ylikiimingin erikoispiirteet ja erityisesti maaseutumaisuus sekä luonnon

rauha koettiin menestystekijöiksi. Ylikiiminki ei kiinnostanut yrityspaikkana 180 vastaajaa (64,1 %). Yleisin perustelu kiinnostuksen puutteelle oli, ettei vastaaja ollut aikeissa aloittaa yritystoimintaa laisinkaan. Muita yleisiä syitä olivat Ylikiimingin syrjäinen sijainti ja pieni asiakaskunta.

Kuva 18: Ylikiimingin kiinnostavuus asuin- tai yrityspaikkana.

15 Ylikiiminki hevostalouden sijaintipaikkana

15.1 Sijoituspaikkojen vertailu

Hankkeessa arvioitiin Ylikiimingin kunnan eri alueiden soveltuvuutta hevosurheilualueen ja/tai hevosläheisen asumisen alueen sijoituspaikaksi. Arviointiin valittiin erityyppisiä alueita eri puolilta kuntaa. Valinta tehtiin yhteistyössä Ylikiimingin kunnan aluearkkitehdin kanssa. Alueita ei ole arviointiin määritelty tarkkarajaisesti vaan alueen sijainti on määritetty sanallisesti suuntaa-antavasti. Tarkastelussa ei ole otettu huomioon maanomistusolosuhteita.

Arvioinnissa alueita ei varsinaisesti asetettu paremmuus tai sopivuusjärjestykseen vaan alueista koottiin yhteen perustiedot sekä niiden vahvuudet ja heikkoudet, mahdollisuudet sekä uhkatekijät.

Jatkossa alueita onkin tarpeen vertailla tätä esitarkastelua tarkemmin. Lopputuloksena voidaan kuitenkin esittää, että jokin suositelluista alueista valittaisiin ”hevoskylän” pilot-kohteeksi. Pilot-kohteeseen tulisi laatia tarkemmat suunnitelmat alueen maankäytöstä, selvittää maanomistusolot, toteuttaa alueen markkinointi kohderyhmälle sekä toteuttaa alue.

Taulukko 11: Ylikiimingin alueiden vertailu

Rekikylä, Rekikylä-Vesalankylä-Murtomaan yleissuunnitelman kasvualue 1 a	
Perustiedot	Ouluntien varrella Etäisyys Ouluun 25 km Noin 10 km kuntakeskukseen ja sen palveluihin Noin 5 km Vesalan koulu (alaluokat) sekä päiväkot
Vahvuudet	Liikenneyhteydet, Ouluntie ja julkinen liikenne Etäisyys ja yhteydet Ouluun ja kuntakeskukseen Kunnallistekniikka
Heikkoudet	Puolet yleissuunnitelmaan varatusta kasvualueesta 1 a sijaitsee pohjavesialueella, jonne ei tule sijoittaa uusia eläinsuojia Ei olemassa olevaa maataloutta eikä pelloja
Mahdollisuudet	Alueen suunnittelu siten, että asuminen sijoittuu lähemmäs Oulun tietä pohjavesialueen puolelle ja tallit pohjavesialueen ulkopuolelle Hyvä paikka esim. ratsastuskouluyritykselle tai ratsujen täysihoidotallille, hyvät kulkuyhteydet asiakkaille, lähellä myös Ylikiimingin asutuksen kasvualueita
Uhkatekijät	Tarve ottaa alue ensisijaisesti asutuskäyttöön Asutuksen levittäytyminen liian lähelle hevosaluetta, ristiriitoja naapurustossa
Huttukyläntien varsi, Rekikylä-Vesalankylä-Murtomaan yleissuunnitelman kasvualue 6	
Perustiedot	Etäisyys Ouluun 30 km Noin 7,5 km kuntakeskukseen ja sen palveluihin Noin 2,5 km Vesalan koulu (alaluokat) sekä päiväkot
Vahvuudet	Etäisyys ja yhteydet Ouluun ja kuntakeskukseen Olemassa olevan maatalouden läheisyys, pellot
Heikkoudet	Ei julkista liikennettä Huttukyläntien varrella, bussipysäkillä 2,5 km Kunnallistekniikka joen toisella puolella
Mahdollisuudet	Hyvä paikka esim. ratsastuskouluyritykselle tai ratsujen täysihoidotallille, hyvät kulkuyhteydet asiakkaille, lähellä myös Ylikiimingin asutuksen kasvualueita Yhteistyö maatilamatkailuyritysten kanssa (vrt. kaavoituksessa maatilamatkailupaikoiksi suositellut alueet) Vastaavaa yritystoimintaa Kiimingin puolella → yhteistyö
Uhkatekijät	Tarve ottaa alue ensisijaisesti asutuskäyttöön Vastaavaa yritystoimintaa Kiimingin puolella → kilpailu
Juopuli	
Perustiedot	Etäisyys Ouluun 40 km Noin 5 km kuntakeskukseen ja sen palveluihin
Vahvuudet	Etäisyys ja yhteydet kuntakeskukseen

	Olemassa oleva harjoitusravirata Olemassa olevan maatalouden läheisyys, pellot Etäisyys Ouluun kohtalainen
Heikkoudet	Ylikiimingin ”väärällä puolella” suhteessa Ouluun Ei julkista liikennettä
Mahdollisuudet	Hyvä paikka esim. ravivalmennustallille Mahdollisuudet kehittää ravirata-aluetta myös ratsuja palvelevaksi (kentät yms. raviradan keskellä) Juopulin koulukiinteistön hyödyntäminen
Uhkatekijät	Maanomistusolosuhteet, alue suhteellisen tiiviisti asutettua Etäisyys palveluihin ja Ouluun liian pitkä → ”ei vedä”
Karahka-Seluskanjärvi alue	
Perustiedot	Etäisyys Ouluun 40 km Noin 5-10 km kuntakeskukseen ja sen palveluihin
Vahvuudet	Etäisyys ja yhteydet kuntakeskukseen Olemassa olevan maatalouden läheisyys, pellot Etäisyys Ouluun kohtalainen, kulkuyhteydet Muhokselle Olemassa olevaa tallitoimintaa
Heikkoudet	Ylikiimingin ”väärällä puolella” suhteessa Ouluun Ei julkista liikennettä
Mahdollisuudet	Hyvä paikka esim. vaellustallille, edellyttäen reitistöjen toteuttamista → Alueella virkistyspalveluja ja yhteydet olemassa olevaan matkailupalveluyritykseen Yli-Vuotolle mahdolliset, maastot ja maisemat
Uhkatekijät	Maanomistusolosuhteet, alue suhteellisen tiiviisti asutettua Etäisyys palveluihin ja Ouluun liian pitkä → ”ei vedä”
Jolos / Arkala	
Perustiedot	Etäisyys Ouluun 40 km Noin 22 km kuntakeskukseen ja sen palveluihin
Vahvuudet	Kuusamontie Monitoimikeskus
Heikkoudet	Etäisyys kuntakeskukseen (koulut yms.)
Mahdollisuudet	Mahdollinen paikka ratsastuskoululle, vaellustallille tms., asiakaskuntaa Kiimingistä Matkailijoiden hyödyntäminen Synergiaetu monitoimikeskuksen kanssa
Uhkatekijät	Irrallaan kuntakeskuksen palveluista
Nuoritta	
Perustiedot	Etäisyys Ouluun 50 km Noin 17 km kuntakeskukseen ja sen palveluihin
Vahvuudet	Olemassa olevaa hevosyritystoimintaa, siittola
Heikkoudet	Kaukana kuntakeskuksesta ja Oulusta
Mahdollisuudet	Mahdollinen paikka kasvatustoimintaan, siittolan läheisyys
Uhkatekijät	Alueen tunnettuus heikko, asiakaspula Etäisyys palveluihin ja Ouluun liian pitkä → ”ei vedä”
Ala-Vuotto, Yli-Vuotto	
Perustiedot	Etäisyys Ouluun 65 km Noin 25 km kuntakeskukseen ja sen palveluihin
Vahvuudet	Olemassa olevaa matkailupalvelutoimintaa
Heikkoudet	Kaukana kuntakeskuksesta ja Oulusta

Mahdollisuudet	Mahdollinen paikka vaellustallille / ohjelmapalveluille → asiakaskunta puhtaasti matkailijoita ja satunnaiskävijöitä
Uhkatekijät	Alueen tunnettuus heikko, asiakaspula Etäisyys palveluihin ja Ouluun liian pitkä → ”ei vedä”

15.2 Ylikiiminki hevostalousalueena

HEIKKOUEDET Osalle etäisyys Oulusta liian pitkä Huonot liikenneyhteydet, ”hidas tie”, ei moottoritien varressa, joukkoliikenne ei ulotu suurimpaan osaan kunnasta Iso osa kunnasta maastoiltaan vaikeakulkuista → reitistöjen toteuttaminen hankalaa / kallista Pitkät etäisyydet kunnan sisällä, yhdysreitistöjen toteuttaminen esim. tallien välille vaikeaa ”Väärällä puolella” Oulua, kilpailumatkat suuntautuvat Oulusta etelään	VAHVUUDET Luonto Rauhallisuus Maaseutumaisuus Tila Maan / tonttien edullisempi hinta Osalle etäisyys Oulusta ei liian pitkä Paikallinen rehuntuotanto Kuusamontie
MAHDOLLISUUDET Tarjota maata /tontteja edullisesti sekä talon että tallien rakentamiseen Tarjota mahdollisuus pitää hevosia omassa tallissa Toimivan hevosurheilukeskuksen toteuttaminen Maastoreittien toteuttaminen Vaellusratsastus – Oulun seudulla ei vaellusratsastukseen erikoistunutta yritystoimintaa Hevostoiminnan yhdistäminen olemassa oleviin matkailupalveluihin ja/tai monitoimikeskushankkeeseen	UHKATEKIJÄT Kustannustason nousu Hevosalueen ”hidas kehittyminen”, tarjotulle alueelle ei tulijoita Hevosalueen sijoittuminen liian etäälle palveluista, liikenneväylistä Yritystoiminnan kannattavuus, Ylikiimingin oma asiakaspohja ei riittäne, oululaisten ja matkailijoiden puute

16 Johtopäätökset ja jatkotoimiesitykset

16.1 Maankäytön suunnittelu

Kyselytutkimuksen tulosten perusteella voidaan yksiselitteisesti todeta, että kysyntää hevostaloudelle ja hevosharrastamiselle suunnitelluille alueille on – sekä asuin-, harrastus- että yrittämispaikkoina. Hevosista kiinnostuneille tulisi olla mahdollisuus hevosharrastukseen omalla paikkakunnalla. Hyvin suunnitellulla alueella talliympäristö on siisti ja turvallinen, hevosilla on riittävästi liikkumispaikkoja ja mahdollisuus liikkua myös luonnossa. Hyvin suunnitellun hevosympäristön asiasta naapurisopu säilyy ja kestää muutoin vilkastuvilla asutusalueilla. Hevosen rikastuttavat kunnan maisemaa ja kohottavat imagoa. Hevosyritykset tuovat oman lisänsä kunnan elinkeinoelämään. Hevostoimijoilla ja kunnalla tulisi olla katse samaan suuntaan. Tässä tilanteessa kunnilla tuntuu olevan kaksi vaihtoehtoa: joko suunnitella hevosasiat hyvin tai pudota kehityksen kelkasta.

Esimerkkikohteena tarkasteltu Ylikiiminki koetaan hevosharrastajien keskuudessa kiinnostavana, kaupungin läheisenä maaseutuna, jonka vahvuuksia ovat mm. maaseutumaisuus, luonto, rauhallisuus, tila ja maan/tonttien edullisempi hinta. Ylikiimingin etäisyys Ouluun koettiin osin turhan pitkäksi, osin sopivaksi. Johtopäätöksenä voidaan kuitenkin todeta, että Ylikiimingistä olisi löydettävissä alueita, joille voitaisiin ohjata hevostaloutta ja hevosharrastamisen mahdollistavaa asumista. Alueita on kuitenkin tarpeen vertailla tätä esitarkastelua tarkemmin. Loppupäätelmänä voidaan kuitenkin

esittää, että jokin alue Ylikiimingissä valittaisiin ”hevoskylän” pilot-kohteeksi. Pilot-kohteeseen tulisi laatia tarkemmat suunnitelmat alueen maankäytöstä, selvittää maanomistusolot, toteuttaa alueen markkinointi kohderyhmälle sekä toteuttaa alue. Suunnittelussa tulee kiinnittää erityistä huomiota hevosharrastajien tarpeisiin ja toiveisiin.

Esiselvityshankkeessa koottu taustatieto hevostalouden huomioon ottamisesta maankäytönsuunnittelussa on herättänyt runsaasti kiinnostusta Oulun seudun kunnissa. Tieto tulisikin saada käyttöön ja hyödynnettäväksi myös muihin kuntiin. Myös Oulun seudun muilla maaseutumaisilla kunnilla olisi varmasti potentiaalia hevosharrastuksen sijoitusalueina ja Ylikiimingin esimerkin kaltaisia aluetarkasteluja olisi varmasti tarpeen tehdä muissa kunnissa.

Jatkotoimiesitykset:

- Hevoskylän pilot-kohteen toteutus: valitun alueen suunnittelu siten, että sinne voidaan sijoittaa hevosharrastamisen mahdollistavaa asumista sekä uutta hevosyrittäjyyttä, alueen toimintojen ja yhteisten rakenteiden suunnittelu hevosihmisten ja hevosten tarpeista lähtien (mahdolliset yhteiset toiminnot kuten, kentät, reitit, laitumet tms.), alueen kytkeytyminen muuhun kuntarakenteeseen sekä olemassa olevaan yritystoimintaan ja ympäristöriskien torjunta ennakkoon.
- Oulun seudun hevosharrastuksen kartoittaminen, tallit kartalle – tietääkö kukaan missä kaikkialla hevosia on?;
- Tieto hevostalouden huomioon ottamisesta maankäytön suunnittelussa kuntien käyttöön: tiedotus, neuvonta (virkamiehet, päättäjät) ja
- Hevostaloudelle ja –harrastamiselle soveltuvien/varattavien alueiden kartoitus myös muissa kunnissa.

16.2 Hevostalousyrittäjyys

Kyselytutkimukseen vastanneista ainoastaan 5,3 % ilmoitti heillä olevan hevosiin liittyvää yritystoimintaa. Vastanneiden yrittäjien vähäisyydestä johtuen esiselvityksen tulokset eivät anna todellista kuvaa yritysten tilanteesta Oulun seudulla vaan asian tarkempi tarkastelu edellyttäisi lisäselvityksen tekoa.

Vastanneista yrittäjistä puolet arvioi yritystoiminnan kasvavan seuraavan viiden vuoden aikana ja yli puolet oli suunnitellut investoivansa hevostalousyritykseensä. Lisäksi reilu neljännes vastaajista oli harkinnut yritystoiminnan aloittamista seuraavan viiden vuoden aikana. Tämä kertoo, että kiinnostusta alaa kohtaan on ja hevostalousyrittäjyyden edistämiseen lienee tarvetta panostaa.

Jatkotoimiesitykset:

- Oulun seudun hevostalousyrittäjyyden tarkempi kartoittaminen ja kehittämistarpeiden selvittäminen;
- Uuden yritystoiminnan (täysihoidotalli-, hevosenhoito-, valmennus-, koulutus-, matkailu- ja ohjelmapalvelut yms.) käynnistämiseen ja olemassa olevan toiminnan kehittämiseen tähtäävän toimenpideohjelman laatiminen ja toteutus;
- Kehittämistarpeita vastaavan hevostalousyrittäjien neuvonnan ja tiedotuksen toteuttaminen ja
- Yhteistyöverkostojen luominen muuhun yritystoimintaan, kuten matkailupalvelut, sekä matkailijavirtojen ja ohjelmapalveluiden hyödyntäminen elinkeinon kehittämisessä.

16.3 Maatalouden sivuelinkeinot, hevostalouden ”sivuvirrat”

Aiemmin Pohjois-Pohjanmaalla toteutetun markkinatutkimuksen tulosten perusteella sopimustuotannosta kiinnostuneiden hevosenomistajien ostopotentiaali on yli kolme miljoonaa kiloa kuivaheinää, vajaa kaksi miljoonaa kiloa säilöheinää ja 1,3 miljoonaa kiloa kauraa. Tässä esiselvityksessä Ylikiimingissä toteutettuun tilakyselyyn vastanneista tiloista 68 % ilmoitti, että voisi myydä heinää hevostalleilla, jopa hyvinkin suuria määriä. Vastanneista tiloista 48 % ilmoitti, että voisi myydä kauraa hevostalleille.

Esiselvityksen kyselytutkimukseen vastanneista heinän saatavuudessa ongelmia oli 14,6 %:lla vastaajista ja laatuun tyytymättömiä oli ollut kolmannes. Kauran saatavuudessa ongelmia oli ollut 2,5 % vastaajista ja 6,3 % ilmoitti kauran laadussa olleen ongelmia.

Selvästi tärkeimmiksi heinän markkinointikanavaksi on selvityksissä osoittautunut ”puskaradio” eli kuulopuheiden kautta tapahtuva markkinointi.

Laidunpalvelut ja erityisesti yhteis-, ori- ja varsalaitumet olivat kyselytutkimuksen perusteella yksi kysytyimpiä palveluja, jota hevosen omistajat olisivat halukkaita käyttämään mikäli niitä olisi saatavilla. Vastaavasti tilakyselyn perusteella 65 % vastanneista tiloista voisi vuokrata pelloja laitumiksi ja 39 % tarjota laidunpalvelua, johon sisältyisi laitumen lisäksi myös hevosten valvonta. Hevosten laiduntaminen voisi tuoda ratkaisun myös avoimen pelto- ja maaseutumaiseman säilyttämiseen.

Hevosrehun ja erityisesti heinän tuottamisen sekä laidunpalvelujen tarjoamisen voidaan olettaa olevan potentiaalinen sivuelinkeino ja tulon lähde kaupungin läheisen maaseudun tiloille, erityisesti kunhan laatu vastaa ostajien vaatimuksia ja yhteydet tuottajien ja käyttäjien välille saadaan luotua.

Nitraattiasetuksen mukaisia lantamääriä käyttäen Oulun seudulla syntyy hevosen lantaa vuodessa arviolta 24 000 m³ vuodessa (2000 hevosta). Tilakyselyyn vastanneista reilu puolet ilmoitti, että voisi ottaa vastaan lantaa hevostalleilta pelloilleen levitettäväksi. Kyselytutkimukseen vastanneista 11,8 prosenttia ilmoitti tallin lantahuollossa olevan ongelmia. Ympäristöviranomaisilta saadun tiedon mukaan lannan käsittely ei tällä hetkellä kaikilta osin vastaa ympäristönsuojelulainsäädännön vaatimuksia. Tiloilla tapahtuvan lannan hyötykäytön kehittäminen voisi olla ympäristönsuojelullisesti toimiva ja kustannustehokas ratkaisu lannan jatkokäsittelyyn.

Jatkotoimiesitykset:

- Laaturehurenkaan toiminnan kehittäminen;
- Hevosille sopivan heinän laadusta ja tuotantomenetelmistä sekä hevoslaitumien perustamisen vaatimuksista tiedottaminen/kouluttaminen;
- Hevosten käyttö maisemanhoidossa;
- Yhteisen markkinointikanavan luominen ja siitä tiedottaminen (esim. rehu/laidunpankki nettiin), kaupunkilaishevostalouden” ja maaseudun välisen yhteistyön kehittäminen.

16.4 Hevostalouden palveluiden saatavuus

Kuulopuheisiin perustuva ”puskaradio” vaikuttaa olevan yleensäkin hevostalouspalveluiden keskeisin markkinointikanava. Kyselytutkimuksen tulosten perusteella hevosten omistajat ja harrastajat kaipaavat tietoa alueen palveluiden tuottajista

(kengittäjät, hierojat, varustekorjaajat, valmentajat, tallipaikat jne.). Palveluita oltaisiin valmiita käyttämään, mikäli niitä olisi saatavilla. Usein ongelmat saatavuudessa johtuvat hevostenomistajien ja palveluntuottajien välisen tiedonkulun puutteesta.

Jatkotoimiesitykset:

- Palveluntuottajien kartoittaminen;
- Yhteistyöverkoston luominen hevostalouspalveluiden tuottajien ja käyttäjien välille;
- Yhteisen markkinointikanavan luominen ja siitä tiedottaminen (esim. palvelupankki nettiin);
- Olemassa olevien tiedotuskanavien hyödyntäminen (mm. Oulun seudun kuntien VIVA-verkosto) ja
- Yhteisen tiedotus- ja markkinointimateriaalin tuottaminen.

16.5 Hevosenomistajien ja hevosharrastajien koulutus ja tiedotus

Valtakunnalliset hevosalan kasvunäkymät on havaittavissa myös Oulun seudulla. Hevosten ja harrastajien määrä Oulun seudulla lisääntyy koko ajan. Kyselytutkimukseen vastanneista 64,2 % ilmoitti harkitsevansa hevosen ostamista seuraavan viiden vuoden aikana. Myös hevosten hyvinvointiin kiinnitetään yhä enemmän huomiota.

Hevosten omistajien ja harrastajien keskuudessa on kysyntää uusille hevosen omistajille suunnatulle ja hevosten käyttöön ja hyvinvointiin liittyvälle koulutukselle. Esille on tulleita koulutustarpeita ovat mm. valmentajakoulutus (ravi&ratsu), hevoskasvatukseen liittyvät koulutukset (varsasta nuoreksi hevoseksi, varsa radoille), hevosmiestaidot ja hevosten hyvinvointi. Tietoa on runsaasti olemassa – olennaista on, miten se saadaan otettua käyttöön.

Jatkotoimiesitykset:

- Olemassa olevan tiedon kokoaminen ja välittäminen;
- Koulutus ja tiedotustilaisuuksien järjestäminen ja
- Yhteistyö valtakunnallisten tiedotusorganisaatioiden kesken (esim. Hippolis hevosalan osaamiskeskuksen toiminnan ulottaminen Pohjois-Suomeen)

16.6 Hevosreitistöt

Oulun seudulla ei tällä hetkellä ole juurikaan virallisia hevosurheilupolteja. Ainoa käytössä oleva virallinen reitti on Kuivasjärvellä, Oulussa. Äimärautiolla on lyhyt noin 2 km pituinen valaistu kaupungin rakentama ns. ratsupolku, joka soveltuu alueen suurten hevosmäärien liikkumiseen huonosti. Pikkaralassa on noin 2 km pituinen valaistu ulkoilureitti, josta puolet on varattu hevosella liikkumiseen. Pidempiä virallisia reittejä on eri yhteyksissä suunniteltu Liminkaan Rantakylään, Ylikiiminkiin, Haukiputaan Virpiniemeen sekä Ouluun Äimärautiolle. Reittejä ei kuitenkaan toistaiseksi ole toteutettu suunnitelmien mukaisesti.

Lyhyempiä ja paikoin pidempiä säännöllisesti käytettäviä lähireittejä löytyy useimpien tallien läheisyydestä. Nämä reitit eivät kuitenkaan ole virallisia ja niiden käyttö perustuu maanomistajilta kysytyyn suulliseen lupaa.

Kyselytutkimukseen vastanneet olivat kiinnostuneet käyttämään kaikista eniten maastoreitti/rata palvelua, jos sitä olisi ollut saatavilla. Turvalliset ja käyttötarkoitukseen soveltuvat hevosreitit on myös valtakunnallisesti nostettu keskeiseksi hevosalan kehittämisen painopisteeksi.

Virallisen hevosreitistön toteuttaminen Oulun seudulle olisi hevostalouden kehittymisen kannalta yksi keskeisimmistä kehittämistarpeista.

Jatkotoimiesitykset:

- Oulun seudun reitistökartoitus ja reitistöjen toteutus: Tallien käyttämien lähireittien merkitseminen kartalle, talliyrittäjien ”toivereitit” kartalle. Tallien välisten yhdysreittien suunnittelu → Seudullinen reitistöverkosto → vaellusreitti
- Reittien virallistaminen

16.7 Hevoslomit

Useimmat hevoslomitukset, puhumattakaan harrastemuotoisista talleista eivät ole oikeutettuja kunnan maatalouslomitukseen. Toisaalta lomitukseen oikeutetuillekaan ei usein ole tarjolla hevosten hoitoon päteviä lomittäjiä. Muista palveluista, joita ei ollut kyselytutkimuksessa valmiiksi nimetty, vastaajat olivat eniten kiinnostuneita hevoslomituksesta.

Tässä esiselvityksessä ei tarkasteltu hevoslomituksen tarvetta ja mahdollisuuksia sen järjestämiseen. Viitasaaressa ja Pihtiputaalla on vuonna 2005 toteutettu hanke, jossa kartoitettiin hevoslomituksen tarvetta ja hevosomistajien toivomuksia sekä kehitettiin tallirenkkipalvelu 4H-nuorten työpalvelutoimintana. Kartoituksen perusteella hevosomistajat pitivät palvelua tarpeellisena, joskin ensimmäisenä kokeilukesänä palvelun todellinen kysyntä jäi vähäiseksi. Toimintaa on kuitenkin tarkoitus jatkaa.

Oulun seudun hevoslomituksen tarvetta ja mahdollisuuksia sen käytännön toteutukseen olisi syytä selvittää tarkemmin.

Jatkotoimiesitykset:

- Hevoslomituksen tarpeen kartoittaminen
- Lomitusjärjestelmän luominen
- Lomittaja- / tallirenkikoulutus

16.8 Muita selvitystarpeita

Tässä esiselvityksessä ei tarkasteltu hevoslomituksen suhdetta eläinlääkäripäivystykseen eikä hevosten teurastuksen tai loppusijoituksen ongelmia. Nämä seikat nousivat kuitenkin esille lähes kaikissa hevoslomitajien haastatteluissa ja ne on valtakunnallisesti nostettu keskeiseksi hevosalan kehittämiskohteiksi.

Sekä eläinlääkäripäivystys että hevosten teurastus ja loppusijoitus Oulun seudulla edellyttäisivät tarkempaa tarkastelua.

16.9 Toimenpideohjelma hevoslomituksen kehittämiseen

Esiselvityshankkeen loppupäätelmänä voidaan todeta, että esille nousi runsaasti hevoslomituksen kehittämis- ja lisäselvitystarpeita. Nähtävissä on, että laajemmalle Oulun seudun tai jopa koko Pohjois-Pohjanmaan hevoslomituksen kartoittamiselle ja kehittämissuunnitelman laadinnalle olisi tilaus.

Lisäksi eri aihepiireihin liittyvien kehittämishankkeiden käynnistyminen eri alueilla on toivottavaa. Olennaista on, että alueidenkehittämistyöstä vastaavat viranomaiset ja

muut organisaatiot, kunnat sekä hevosalan järjestöt ja harrastajat olisivat aktiivisia jatkotoimien käynnistämässä.

17 Lähteet ja lisätietoa

Hevosalueen suunnittelu, maankäytön suunnittelu, mm.:

www.hevosyrittaja.fi, tietopaketit

Tavoitteena terve ja hyvinvoiva hevonen -opas: <http://wwwb.mmm.fi/el/julk/tavhevonen.html>

Vantaan ratsastusreitistön tarveselvitys, www.vantaa.fi

Malmihaan hevoskylä, Oravainen: <http://www.hastby.fi/>

Satu Siltanen, Hevostalous maankäytön suunnittelussa, esimerkkinä Nurmi-Sorilan osayleiskaava-alue, Tampere 2007, Teknillinen korkeakoulu, diplomityö.

http://www.tampere.fi/tiedostot/5q3y1qlUh/siltanen_diplomityo1.pdf

Hästsam hankkeen esittely:

http://www.equineline.fi/files/ympfoorumi2006/kirsi_rajala_hastsam.pdf

Vaasan seudun hevosurheilu- ja monitoimikeskus:

<http://www.vaasanseudunkehitys.fi/Default.aspx?id=511293>

Killerin (Jyväskylä) hevosurheilualan asemakaava:

http://www3.jkl.fi/kaavoitus/pdf/Killeri_selostus_300307.pdf

Virpinimen (Haukipudas) eläinurheilualan käyttösuunnitelma:

<http://www2.haukipudas.fi/Dynastia5/kokous/KOKOUS-211-9-Liite-1.PDF>

Hevosreitit ja niiden suunnittelu, mm.:

<http://www.nouseratsaille.fi/>

Vaellusratsastusreitin suunnittelu Ruukin, Limingan, Siikajoen ja Lumijoen alueelle, Kittilä S. & Lammi M., 2005. Oulun seudun ammattikorkeakoulu. Opinnäyte.

Vaellus- ja ulkoilureittisuunnitelma Tyrnävä-Kempele-Sanginsuu –alueelle. Oulun seudun ammattikorkeakoulu. Luonnonvara-alan kirjasto.

www.suomenlatu.fi/poluistareiteiksi

<http://www.ymparisto.fi/default.asp?contentid=10211&lan=fi>

Hevoslaitumet, mm.

Hevonen laiduneläimenä, <http://www.laidunpankki.fi/hevonen.htm>

Maisemalaidunnusopas, http://www.laidunpankki.fi/Maisemalaiduntaminen_su.pdf

Hevosheinän tuotanto, mm.:

Virva Tenhunen. Hevosille tarkoitetun heinän kysyntä ja heinäntuotannon taloudellisuus Suomessa. Helsinki 2007. Helsingin yliopisto, Maatalouden liiketaloustiede, Pro Gradututkielma. http://www.heinamestarit.net/gradu_virva.pdf

Suvi Kykyri. Markkinatutkimus hevosten perusrehujen tarpeesta ja laatuvaatimuksista Pohjois-Pohjanmaalla. Oulu 2007. Oulun seudun ammattikorkeakoulun opinnäytetyö.

<http://www.heinamestarit.net/heinamestarit.html>

<http://laatuheina.net/tervetuloa.htm>

<http://www.laatuheina.fi/>

<http://www.riimupiiri.fi/palveluhakemisto/Laatuheina.htm>

18 Raportin kuvat, taulukot ja liitteet

Kuva 1: Oulun seutu

Kuva 2: Ylikiiminki osana Oulun kaupunkia

Kuva 3: Monitoimikeskuksen osayleiskaava

Kuva 4: Rekikylän-Vesalankylän-Murtomaan yleissuunnitelma

Kuva 5: Ylikiimingin kylät

Kuva 6: Ylikiimingin keskeiset virkistys- ja matkailupalvelut (Lähde: Kiiminkijokivarren maankäyttöstrategia 2007)

Kuva 7: Hevostalleja sijaitsee hajallaan eri puolilla kuntaa

Kuva 8: Kyselyyn vastanneiden asuinpaikkojen jakautuminen (% vastanneista)

Kuva 9: Hevosharrastusmuotojen jakauma vastaajien kesken

Kuva 10: Vastaajien hevosharrastuksen aktiivisuus

Kuva 11: Hevosten määrä eri käyttötarkoituksissa

Kuva 12: Heinän ja kauran hankintatapa

Kuva 13: Käytössä oleva kuivike

Kuva 14: Palveluiden käyttö

Kuva 15: Valmius muuttaa hevosharrastukseen suunnitellulle alueelle

Kuva 16: Kiinnostus palveluihin hevosharrastukseen suunnitellulla alueella

Kuva 17: Palveluiden etäisyys hevosharrastamiseen suunnitellulla alueella.

Kuva 18: Ylikiimingin kiinnostavuus asuin- tai yrityspaikkana.

Taulukko 1: Ylikiimingin maankäytön suunnitelmat (24.9.2007 tilanne)

Taulukko 2: Hevosten määrä Oulun seudun kunnissa

Taulukko 3: Tallien määrä Oulun seudun kunnissa

Taulukko 4: Hevosten yksittäiskarsinan tilavaatimukset

Taulukko 5: Pihatön pinta-ala / hevonen

Taulukko 6: Arvioita tilan tarpeesta

Taulukko 7: Arvioita sopivasta laidunnuspaineesta (hevosia/hehtaari) eri tyyppisille alueille koko laidunkauden ajaksi (noin 120 päivää) (Lähde: Perinnemaisemien hoitoryhmän mietintö)

Taulukko 8: Hyvän heinän rehuarvot (Lähde: Pohjois-Savon laatuheinärengas Heinämestarit 2007)

Taulukko 9: Hevosten pitopaikka

Taulukko 10: Hevosten pidon kustannukset Oulun seudulla yhtä hevosta kohden

Taulukko 11: Ylikiimingin alueiden vertailu

Liite 1: Ylikiimingin kiinnostavuus hevosyrittäjien ja harrastajien keskuudessa, tulokset taulukoina

Liite 1: Ylikiimingin kiinnostavuus hevosyrittäjien ja harrastajien keskuudessa, tulokset

Sukupuoli	Kpl	%
mies	31	10,2
nainen	272	89,8
<i>yht</i>	303	100,0

Ikä		
Alle 25	85	28,1
25-35	131	43,2
36-45	64	21,1
46-55	16	5,3
yli 55	7	2,3
<i>yht</i>	303	100,0

Asuinpaikka	Kpl	%
Oulu	156	52,0
Oulunsalo	4	1,3
Ylikiiminki	13	4,3
Haukipudas	22	7,3
Tyrnävä	15	5,0
Ii	14	4,7
Muhos	23	7,7
Kiiminki	17	5,7
Liminka	8	2,7
Kempele	14	4,7
Muu	14	4,7
<i>yht</i>	300	100,0

Kuinka kaukana nykyinen asuinpaikkasi sijaitsee Oulun keskustasta?		
	Kpl	%
alle 5 km	76	25,1
5-10 km	72	23,8
11-20 km	38	12,5
21-30 km	54	17,8
31-40 km	37	12,2
yli 40 km	26	8,6
<i>yht</i>	303	100,0

Kuinka usein harrastat?		
	Kpl	%
Päivittäin	127	41,9
3-4 kertaa vk	77	25,4
Kerran viikossa	68	22,4
Satunnaisesti	31	10,2
<i>yht</i>	303	100,0

Omistatko hevosen?		
	Kpl	%
Ei	125	42
Kyllä	173	58
<i>yht</i>	298	100

Kuinka monta hevosta omistat?					
	Vastauksia	Yht hevosia	Min	Max	Keskiarvo
Hevosten lukumäärä	181	313	1	7	2

Harjoitatko hevosiin liittyvää yritystoimintaa?		
	Kpl	%
Ei	285	95
Kyllä	16	5
<i>yht</i>	<i>301</i>	<i>100</i>

Hevostalousyritystoiminnan osuus kokonaistuloista		
	Kpl	%
alle 25%	11	78,6
26-50 %	2	14,3
51-75 %	0	0,0
yli 75%	1	7,1
<i>yht</i>	<i>14</i>	<i>100,0</i>

Kyselyyn vastanneiden hevostalousyritysten tarjoamat palvelut					
	Vastanneita	YHT	min	max	keskim
Hevosia ravivalmennuksessa	4	7	1	2	1,8
Asiakkaita	2	4	1	3	2
Hevosia ratsastustunti käytössä	2	9	3	6	4,5
Asiakkaita	1	6	6	6	6
Hevosia ratsastusvalm.	3	17	1	10	5,7
Asiakkaita	1	40	40	40	40
Hevosia ratsutettavana	1	5	5	5	5
Asiakkaita	1	20	20	20	20
Hevosia ajo-opetuksessa	3	5	1	3	1,7
Asiakkaita	1	3	3	3	3
Hevosia täysihoidossa	7	44	2	12	6,3
Asiakkaita	2	10	1	9	5
Vuokrakarsinapaikkoja	1	7	7	7	7
Asiakkaita vuokrapalvelussa	1	2	2	2	2
Hevosia jalostuksessa kpl	10	20	1	8	2
Asiakkaita	0	0	0	0	0
Hevosia ohjelmapalveluissa	4	12	2	5	3
Asiakkaita	1	50	50	50	50
Asiakkaita	1	10	10	10	10
Hevosia erityispalveluissa	0	0	0	0	0
Asiakkaita	1	50	50	50	50
Hevosia kengitettävänä	2	13	2	11	6,5
Asiakkaita	1	3	3	3	3
Hevosia hieronnassa kpl	1	6	6	6	6
Asiakkaita	1	10	10	10	10
Hevosia myytävänä kpl	0	0	0	0	0
Asiakkaita kpl	0	0	0	0	0
Hevosia muu toiminta	4	11	1	6	2,8
Asiakkaita muu toiminta	3	66	6	50	22

Kyselyyn vastanneiden hevostalousyritysten asiakasmäärät ja liikevaihto					
Vastanneita	Vastanneita	yht.	min	max	keskim
Asiakasmäärä	10	761	1	500	76,1
Liikevaihto	7	98000	4000	45000	14000

Oletko harkinnut hevosiin liittyvän yritystoiminnan aloittamista seuraavan viiden vuoden aikana?		
	Kpl	%
Ei	212	74
Kyllä	76	26
<i>yht</i>	288	100

Mikä on yritystoiminnan suunta seuraavan viiden vuoden aikana?		
	Kpl	%
Kasvaa	8	50
Pysyy ennallaan	6	38
Supistuu	0	0
Lopetetaan	0	0
Ei tietoa	2	13
<i>yht</i>	16	100

Oletko suunnitellut investointeja seuraavan viiden vuoden aikana?		
	Kpl	%
Ei	8	47
Kyllä	9	53
<i>yht</i>	17	100

Hevosten pääasiallinen käyttö					
	Vastauksia	Yht hevosia	Min/omistaja	Max/omistaja	Keskiarvo
Ravihevosia	57	96	1	6	1,7
Ratsastusopetus	17	24	1	3	1,4
Kilparatsastus	56	70	1	2	1,3
Harrasteratsastus	135	186	1	5	1,4
Vaellusratsastus	16	29	1	5	1,8
Terapiaratsastus	3	4	1	2	1,3
Ohjelmapalvelu	6	13	1	5	2,2
Kasvatus/jalostus	37	44	1	3	1,2
Eläke/seura he.	37	39	1	2	1,1
Muu käyttö	12	16	1	3	1,3

Hevosen pitopaikka						
	Vastauksia	Yht hevosia	Min/hevosia	Max/hevosia	Keskim	Prosenttiosuus
Omassa tallissa	66	150	1	8	2,3	50,2
Täysihoidossa	45	55	1	3	1,2	18,8
Puolioidossa	36	49	1	3	1,4	16,4
Valmennuspaikassa	5	15	1	5	3	5,0
Yhteistallissa	6	9	1	2	1,5	3,0
Mualla	15	21	1	4	1,4	7,0
		299				100

Palveluiden hinnat					
	Vastauksia	Yht €/kk	Min €/kk	Max €/kk	Keskiarvo/€
Täysihoito	71	20755	0	600	292,3
Puolihoito	42	10635	0	400	253,2
Karsinapaikka	32	3532	0	300	110,4
Ruokintapalvelu	25	1700	0	300	68
Heinä	64	3128	0	150	48,9
Kaura	54	561	0	60	10,4
Täysirehu	56	1080	0	60	19,3

Kivennäinen	67	628	0	60	9,4
Kuivike	60	1337	0	40	22,3
Karsinapalvelu	11	305	0	100	27,7

	Heinän alkuperä		Kauran alkuperä	
	kpl	%	kpl	%
Viljellään itse	51	28,5	22	12,4
Suoraan samalta tuottajalta	70	39,1	66	37,3
Eri tuottajalta suoraan	21	11,7	25	14,1
Ostetaan välittäjältä	5	2,8	10	5,6
Ostetaan maatalousmyymälästä	4	2,2	19	10,7
Ei tietoa	28	15,6	35	19,8
<i>yht</i>	179	100	177	100

Onko heinän saatavuudessa ongelmia?			Onko kauran saatavuudessa ongelmia?	
	Kpl	%	Kpl	%
Ei	146	85,4	156	97,5
Kyllä	25	14,6	4	2,5
<i>yht</i>	171	100,0	160	100,0

Onko heinän laadussa ollut ongelmia?			Onko kauran laadussa ollut ongelmia?	
	Kpl	%	Kpl	%
Ei	148	93,7	116	67,1
Kyllä	10	6,3	57	32,9
<i>yht</i>	158	100,0	173	100,0

Mitä kuiviketta käytetään?		
	Kpl	%
Turve	35	19,4
Puru	139	77,2
Olki	2	1,1
Muu	4	2,2
<i>yht</i>	180	100,0

Lannan jatkokäsittely		
	Kpl	%
Omalle pellolle lannoitukseen	71	45
Vieraalle pellolle lannoitukseen	16	10
Luovutus ulkopuoliselle	63	40
Muu	8	5
<i>yht</i>	158	100

Lannan pois kuljetus		
	Kpl	%
Lanta kuljetetaan itse	65	48,9
Lannan kuljettaa pois ulkop.	68	51,1
<i>yht</i>	133	100,0

Kuinka usein lanta kuljetetaan pois?					
	Vastauksia	Kuljetuskertoja yhteensä	Min kpl/v	Max kpl/v	Keskiarvo
Lanta kuljetetaan pois kertaa /vuosi	102	598	1	52	5,9

Onko lantahuollossa ongelmia?		
	Kpl	%
Ei	135	88,2
Kyllä	18	11,8
<i>yht</i>	153	100,0

Kuinka usein käytät seuraavia palveluita?					
	Päivittäin	Viikoittain	Kuukausittain	Muutaman kerran / vuosi	Yht
Ratsastuskoulu	2	92	18	33	145
Ratsastusvalm.	1	64	53	30	148
Ravivalmennus	11	6	2	1	20
Ratsutus	1	13	13	7	34
Ajo-opetus	2	4	5	5	16
Lainaohjastaja	0	3	15	6	24
Kengittäjä	0	5	125	24	154
Hevosklinikka	0	0	28	111	139
Hieronta	0	1	24	54	79
Ratsastuskenttä	52	91	26	9	178
Maneesi	35	91	22	16	164
Ohjelmapalvelu	2	3	6	6	17
Erityispalvelut	0	0	0	2	2
Harjoitusravira.	5	18	21	14	58
Maastoreitti	26	94	36	26	182
Muu palvelu	2	3	3	5	13

Palveluiden käyttötiheyden suhteellinen jakautuminen (% ko. palvelun käyttäjistä)				
	Päivittäin	Viikoittain	Kuukausittain	Muutaman kerran vuodessa
Ratsastuskoulu	1,4	63,4	12,4	22,8
Ratsastusvalm.	0,7	43,2	35,8	20,3
Ravivalmennus	55,0	30,0	10,0	5,0
Ratsutus	2,9	38,2	38,2	20,6
Ajo-opetus	12,5	25,0	31,3	31,3
Lainaohjastaja	0	12,5	62,5	25,0
Kengittäjä	0	3,2	81,2	15,6
Hevosklinikka	0	0	20,1	79,9
Hieronta	0	1,3	30,4	68,4
Ratsastuskenttä	29,2	51,5	14,6	5,1
Maneesi	21,3	55,5	13,4	9,8
Ohjelmapalvelu	11,8	17,6	35,3	35,3
Erityispalvelut	0	0	0,36,2	100,0
Harjoitusravira.	8,6	31,0	19,8	24,1
Maastoreitti	14,3	51,6		14,3
Muu palvelu	15,4	23,1		38,5

Kuinka usein käytät laidunpalvelua?		
	Kpl	%
alle kuukausi vuodessa	6	8,7
1-2 kuukautta	30	43,5
3-4 kuukautta	28	40,6
yli 4 kuukautta	5	7,2
<i>yht</i>	69	100,0

Kuinka usein käytät ratsastusvaellusta?		
	Kpl	%
1-2 kertaa vuodessa	27	46,6
3-4 kertaa vuodessa	3	5,2
5-6 kertaa vuodessa	1	1,7
Harvemmin kuin kerran/vuosi	27	46,6
<i>yht</i>	58	100,0

Kiinnostaako seuraavien palveluiden käyttö ja kuinka paljon olisit valmis maksamaan niistä €/kk?						
	Vastauksia yhteensä	Kyllä	Ei	min	max	keskiarvo
Ratsastuskoulu	113	135	74	15	300	96,7
Ratsastusvaellus.	85	104	72	10	400	52,4
Ratsastusvalmennus	139	162	46	10	500	77,4
Ravivalmennus	14	19	96	50	1000	346,4
Ratsutus	42	56	88	10	200	69,8
Ajo-opetus	20	26	98	20	200	74,5
Lainaohjastaja	14	27	91	10	100	51,1
Kengittäjä	108	139	42	20	200	55,1
Hevosklinikka	52	135	37	0	800	88,3
Täysihoito	97	110	61	100	500	322,9
Muu vuokratalli	61	74	65	35	400	236,1
Ratsastuskenttä	98	135	42	0	200	23,9
Maneesi	118	152	42	0	200	32,8
Ohjelmapalvelu	13	21	89	1	80	31,3
Harjoitusravirata	37	62	72	0	500	28,5
Maastoreitti	111	165	26	0	500	21,1
Laidunpalvelu	64	128	37	0	200	89,8
Varsapihatto	19	31	87	0	250	133,8
Muu palvelu	13	25	55	2	220	79

Oletko harkinnut hevosen ostamista seuraavan viiden vuoden aikana?		
	Kpl	%
Ei	107	35,8
Kyllä	192	64,2
<i>yht</i>	299	100,0

Kuinka kauas Oulun keskustasta olisit valmis muuttamaan?		
	Kpl	%
alle 5 km	2	0,7
5-10 km	28	9,4
11-30 km	131	44,0
31-50 km	97	32,6
51-80 km	20	6,7
yli 80 km	20	6,7
<i>yht</i>	298	100,0

Kuinka kauaksi nykyisestä asuinpaikasta olisit valmis muuttamaan?		
Kpl	%	
alle 5km	28	9,4
5-10 km	40	13,4
11-20 km	62	20,8
21-30 km	53	17,8
31-40 km	39	13,1
yli 40 km	76	25,5
<i>yht</i>	298	100

Kuinka välttämätöntä olisi työpaikan vaihto, jos muuttaisit eri paikkakunnalle?		
	Kpl	%
1: Ei välttämätöntä	124	41,9
2	34	11,5
3	82	27,7
4	23	7,8
5: Erittäin välttämätöntä	33	11,1
<i>yht</i>	296	100,0

Kuinka valmis olisit vaihtamaan työpaikkaa, jos muuttaisit eri paikkakunnalle?		
	Kpl	%
1: En olisi valmis	61	20,6
2	38	12,8
3	98	33,1
4	46	15,5
5: Olisin erittäin valmis	53	17,9
<i>yht</i>	296	100,0

Kuinka kauan työmatka saisi kestää?		
	Kpl	%
alle 15 min	18	6,1
15-30 min	145	49,0
31-45 min	112	37,8
46-60 min	19	6,4
yli 60 min	2	0,7
<i>yht</i>	296	100,0

Kuinka pitkä työmatka saa olla?		
	Kpl	%
alle 5 km	8	2,7
6-10 km	30	10,2
11-20 km	64	21,8
21-30 km	95	32,3
31-40 km	71	24,1
yli 40 km	26	8,8
<i>yht</i>	294	100,0

Kuinka kaukana nykyinen asuinpaikkasi sijaitsee Oulun keskustasta?		
	Kpl	%
alle 5 km	76	25,1
5-10 km	72	23,8
11-20 km	38	12,5
21-30 km	54	17,8
31-40 km	37	
yli 40 km	26	8,6
<i>yht</i>	303	100,0

Oletko tyytyväinen nykyiseen asuinpaikkaasi hevosharrastuksen näkökulmasta?		
	Kpl	%
1: Olen erittäin tyytymätön	22	7,3
2	42	14,0
3	98	32,6
4	100	33,2
5: Olen erittäin tyytyväinen	39	13,0
<i>yht</i>	301	100,0

Harkitsetko tai oletko harkinnut muuttavasi saadaksesi paremmat mahdollisuudet hevosharrastukselle?		
	Kpl	%
Ei	74	24,4
Kyllä	161	53,1
Ehkä	68	22,4
<i>yht</i>	303	100,0

Oletko kiinnostunut pitämään hevosia omassa tallissa?		
	Kpl	%
Ei	51	16,9
Kyllä	187	61,9
Ehkä	64	21,2
<i>yht</i>	302	100,0

Kiinnostaisiko hevosen pito täysihoitotallissa oman asunnon lähellä (0-2 km)vaikka pitäisi muuttaa?		
Kpl	%	
Ei	113	37,5
Kyllä	100	33,2
Ehkä	88	29,2
<i>yht</i>	301	100,0

Olisitko valmis muuttamaan alueelle, joka on suunniteltu hevosharrastamista varten?		
Kpl	%	
Ei	51	16,9
Kyllä	158	52,5
Ehkä	92	30,6
<i>yht</i>	301	100,0

Oletko valmis lähtemään yrittäjäksi alueelle, joka on suunniteltu hevosharrastamista varten?		
	Kpl	%
Ei	143	47,7
Kyllä	63	21,0
Ehkä	94	31,3
<i>yht</i>	300	100,0

Kiinnostus palveluihin hevosharrastamiseen varatulla alueella (1= ei yhtään kiinnostunut, 5= erittäin kiinnostunut)						
	1	2	3	4	5	vastauksia
Oma talli	37	38	54	55	114	298
%	12	13	18	18	38	100
Täysihoito	50	45	74	55	73	297
%	17	15	25	19	25	100
Puolihoito	56	36	77	43	37	249
%	22	14	31	17	15	100
Tarhaus	42	24	65	48	118	297
%	14	8	22	16	40	100
Laidun	20	13	53	66	147	299
%	7	4	18	22	49	100
Ratsastuskenttä	19	17	42	47	174	299
%	6	6	14	16	58	100
Maneesi	23	14	50	39	172	298
%	8	5	17	13	58	100
Harjoituravirata	99	50	63	24	55	291
%	34	17	22	8	19	100
Hiittisuora	117	43	52	23	55	290
%	40	15	18	8	19	100
Maastoreitti	6	8	33	66	186	299
%	2	3	11	22	62	100
Vaellusreitti	17	30	50	76	122	295
%	6	10	17	26	41	100

Peruspalveluiden toivottu maksimietäisyys hevosharrastamiseen varatulla alueella						
	0-2 km	3-5 km	6-10 km	yli 10 km	Ei merkitystä	yht
Päiväkoti ja ala-aste	60	70	40	9	119	298
%	20	23	13	3	40	100
Yläaste lukio ja ammattikoulu	19	59	65	26	130	299
%	6	20	22	9	43	100
Kauppa	76	91	57	14	58	296
%	26	31	19	5	20	100
Linja-auto pysäkki	178	26	6	3	84	297
%	60	9	2	1	28	100
Terveysasema	18	73	74	26	106	297
%	6	25	25	9	36	100
Kirjasto	24	59	47	22	147	299
%	8	20	16	7	49	100
Eläinlääkäri	16	40	69	56	118	299
%	5	13	23	19	39	100

Kiinnostaako Ylikiiminki asuinpaikkana?		
	Kpl	%
Ei	139	46,8
Kyllä	158	53,2
<i>yht</i>	297	100,0

Kiinnostaako Ylikiiminki yrityspaikkana?		
	Kpl	%
Ei	180	64,1
Kyllä	101	35,9
<i>yht</i>	281	100,0